Едгар БЕРРОУЗ

ТАРЗАН ТА ЙОГО ЗВІРІ

1. ПАСТКА

— Уся ця справа огорнута таємницею, — сказав Д'Арно. — Я знаю з вельми надійних джерел, що ані поліція, ані агенти генерального штабу не мають уявлення про те, як йому вдалося це зробити. Вони знають тільки те, що й ми: Ніколай Роков утік...

Джон Клейтон, лорд Грейсток — той, кого знали раніше, як "Тарзана, годованця великих мавп", мовчки сидів у паризькому помешканні свого товариша, лейтенанта Поля Д'Арно, замислено втупившись у носок свого бездоганно наглянсованого черевика.

Його охопили різні спогади, пробуджені звісткою про Ніколая Рокова, його найлютішого ворога, якого засуджено на довічне ув'язнення саме через свідчення Тарзана-мавпича. І ось виявляється, що Ніколай Роков утік із французької військової тюрми. Тарзан згадував, як далеко зайшов Роков у спробах звести його зі світу, й усвідомив собі: скоєне Роковим досі — це справді ніщо у порівнянні з тим, що росіянин бажатиме й плануватиме тепер, знов опинившись на волі.

Тарзан нещодавно привіз дружину та маленького сина до Лондона, оскільки в околиці їхнього маєтку в Узирі, де вони досі мешкали, починалася вельми шкідлива для здоров'я пора дощів. Узирі — це була земля диких вояків Вазирі, розлогої африканської держави, якою свого часу правив Тарзан.

Після цього він поквапився через Ла-Манш — провідати свого давнього друга. Але тут радість зустрічі потьмарилася звісткою про

втечу росіянина, і лорд Грейсток, одразу по приїзді, став думати про негайне повернення до Лондона.

— Я турбуюся не за себе, Полю! — врешті мовив він. — Неодноразово в минулому я долав намагання Рокова позбавити мене життя. Тепер мені доводиться думати й про інших. Навряд чи я недооцінюю цю людину і переконаний: Роков захоче поцілити мене через мою дружину чи сина, а не впрост, бо ж він чудово знає, що такий удар буде для мене значно дошкульніший. Я мушу негайно повернутися до них і лишатися з ними аж доки Роков знов буде заарештований або мертвий.

Під ту пору, коли в Парижі точилася ця розмова, двоє непевного вигляду чолов'яг балакали собі у непоказному будиночку на глухій околиці Лондона. В обох були похмурі, лиховісні обличчя. Один чоловік мав бороду, другий — бліде, змарніле обличчя, яке буває після тривалого ув'язнення; лише декілька днів тому він зголив свою чорну бороду.

— Тобі також треба неодмінно поголитися, Алєксєй, — казав він своєму спільникові. — Бо він тебе одразу впізнає. Ми тут розійдемося, а коли на палубі "Кінкеда" стрінемося знову, треба сподіватися, що з нами буде ще двоє "шанованих гостей". Вони, звісно, й гадки не мають, яку розкішну подорож ми їм приготували. За дві години я буду з одним із них у Дуврі, а завтра увечері, коли ти робитимеш усе, як я сказав, то приведеш з собою другого — за умови, звісно, що він повернеться до Лондона так швидко, як я собі гадаю. Я переконаний, що наші зусилля будуть плідні, і ми з цього дуже добре скористаємось, мій дорогий Алєксєй. Через дурість французьких урядовців, які декілька днів приховували те, що я втік, я мав повну змогу так досконало випрацювати кожну деталь нашого плану, що навряд чи щось може перешкодити нашим намірам. А зараз — до побачення, і бажаю успіху.

Через три години листоноша підіймався сходами до дверей помешкання лейтенанта Поля Д'Арно.

— Телеграма для лорда Грейстока, — сказав він служникові, який вийшов на дзвінок. — Чи він тут?

Служник відповів ствердно, розписався за отриману телеграму й відніс її Тарзанові, який саме готувався до від'їзду в Лондон.

Тарзан розпечатав телеграму, і його обличчя сполотніло.

— Читайте, Полю! — мовив він, простягаючи телеграму Д'Арно. — Вже почалось!

Француз узяв телеграму й прочитав:

"Джека викрадено за співучастю нового служника. Негайно повертайся. Джейн".

Щойно Тарзан вибіг на сходи свого лондонського будинку, назустріч йому вийшла майже божевільна від горя дружина, хоч її очі були сухі. Джейн Портер Клейтон квапливо розповіла все, що знала про викрадення хлопчика.

Нянька вивезла дитя в колясці на ранкову прогулянку й катала його перед будинком на осонні, коли до рогу будинку під'їхало таксі. Нянька не звернула на це особливої уваги, лише завважила, що з авто ніхто не вийшов і що двигун продовжував працювати, от ніби водій чекав на пасажира з будинку, перед яким зупинився.

Майже зразу після цього новий служник Грейстоків, на ймення Карл, підбіг до няньки, гукаючи, мовляв, пані хоче негайно її бачити, а він тим часом догляне маленького Джека.

Нянька, нічого не підозрюючи, пішла до будинку і вже зійшла була на ґанок, аж їй спало на думку застерегти служника, щоб той не повертав коляски, бо ж сонце світитиме дитині в очі.

Вона обернулася, щоб крикнути йому це, і побачила вражено, що Карл швидко котить коляску за ріг будинку. Тієї ж миті прочинилися дверцята таксі, у ньому на мить майнуло чиєсь смагляве обличчя.

Відчувши, що дитина в небезпеці, нянька з криком кинулася до таксі, а Карл уже передавав дитину смаглявому типові, що сидів усередині. Поки вона добігла до машини, Карл ускочив досередини, сів поряд із своїм спільником і захряснув дверцята. Водій хотів відразу кинути машину вперед, але щось було негаразд із коробкою передач; тоді він сіпнув важеля в інший бік і дав задній хід — лише на кілька дюймів, та завдяки цьому нянька встигла добігти до автомобіля. Скочивши на приступку й кличучи на допомогу, нянька силкувалася вихопити дитину з рук викрадачів, хоч авто вже рвонуло вперед, везучи і її. Вона висіла на приступці й чіплялася за дверцята, відчайдушно лементуючи, все ще сподіваючись урятувати маленького Джека. Аж коли таксі на добрячій швидкості минуло дім Грейстоків, Карлові вдалося сильним стусаном в обличчя скинути її на брук.

Слуги та сусіди з поблизьких будинків звернули увагу на няньчині крики. Почули їх і в будинку Грейстоків. Леді Грейсток побачила відчайдушну боротьбу дівчини з нападниками й сама кинулася за машиною, але де вже було її наздогнати!

Ось що, власне, було про це відомо, проте леді Грейсток не могла збагнути, хто ж задумав викрасти маленького Джека, й зрозуміла це лише тоді, коли чоловік розповів їй про втечу Рокова з французької тюрми, де, гадалось, йому судилося й вік звікувати.

Поки Тарзан з дружиною радилися, що діяти, як врятувати дитину, поруч, у бібліотеці, пролунав телефонний дзвінок. Тарзан швидко підійшов до телефону.

— Лорд Грейсток? — спитав чоловічий голос із другого кінця телефонної лінії.

— Так.

— Вашого сина викрадено, — повідомив голос, — і лише я можу допомогти вам вернути його. Я добре обізнаний з планами викрадачів, позаяк, щиро кажучи, сам брав у цьому участь. Бачите, я мав би отримати свою пайку винагороди, але схоже на те, що мене хочуть пошити в дурні. Тільки ж я не дам себе ошукати і, щоб поквитатися з ними, допоможу вам вернути сина. Однак лише за умови, що ви не будете переслідувати мене за співучасть у викраденні. Що ви на це скажете?

— Якщо ви справді вкажете мені місце, де перебуває мій син, — відповів Тарзан, — вам не треба мене боятися.

— Гаразд, — відповів голос, — я призначу вам зустріч, але за умови, що ви прийдете сам-один. Досить того, що я довіряюсь вашому слову. Я не можу ризикувати, аби ще хтось упізнав, хто я такий.

— Тож де й коли ми побачимося? — спитав Тарзан.

Голос назвав шинок на набережній у Дуврі, де залюбки збиралися моряки.

— Ви повинні прийти близько десятої вечора, — закінчив він. — Раніше з'являтися не варто: ваш син тим часом буде в безпеці. А коли ми зустрінемося, я потайки проведу вас туди, де його сховано. Але попереджаю ще раз: ви повинні прийти сам-один і ні в якому— разі не залучати поліції; я добре знаю вас в обличчя й стежитиму за кожним вашим кроком. Якщо хтось супроводжуватиме вас або ж я помічу неподалік переодягнених поліційних агентів, то не підійду, і ви втратите останню надію повернути сина.

І незнайомець, не чекаючи на відповідь, поклав слухавку.

Тарзан переказав зміст розмови дружині. Вона просилася піти з ним, але чоловік рішуче заперечив, остерігаючись, коли б незнайомець, побачивши зайву людину, не здійснив свою погрозу — не підійшов до нього. Отож лорд Грейсток попрощався з дружиною і поспішив у Дувр, а Джейн лишилася вдома чекати наслідків його поїздки. Ніхто з них не уявляв і не передчував того, що їм обом судилося зазнати, перш ніж вони знову побачать одне одного...

Минуло якихось десять хвилин, відколи Тарзан поїхав, а Джейн Клейтон не могла знайти собі місця й тривожно походжала туди-сюди по м'яких килимах бібліотеки. Материнське серце її то тужливо стискалося, то розривалося від хвилювання за первістка. Суміш надії і страхів переповнювала її. Хоч розумом Джейн усвідомлювала, що її Тарзан учинить правильно, пішовши сам, як і домовився, на зустріч із таємничим незнайомцем, інтуїція підказувала: над її чоловіком і сином нависла велика небезпека.

Чим довше вона розмірковувала над тим, що сталося, тим з більшим жахом переконувалась: та телефонна розмова — якась спритна витівка з боку викрадачів, можливо, щоб забарити батьків, поки зловмисники вивезуть хлопчика за межі Англії. А може, це пастка, яку зладнав підступний Роков, щоб захопити Тарзана у свої руки?

Приголомшена цією думкою, жінка нажахано зупинилася.

— Звісно, так воно і є! Ласкавий Боже, які ми були короткозорі!

Джейн позирала на великий годинник, що стояв у кутку бібліотеки.

Було запізно. Поїзд, яким мав їхати Тарзан, уже пішов. Але через годину вирушав інший, ним Джейн могла дістатися до порту на Ла-Манші ще перед часом, що його призначив незнайомець.

Вона викликала покоївок та шофера і швидко дала їм необхідні вказівки. Через десять хвилин авто мчало її гамірними багатолюдними вулицями Лондона до вокзалу.

* * *

За чверть десята лорд Грейсток підходив до задрипаного шинку на Луврській набережній. Коли він увійшов у смердючу кімнату, якась постать, закутана в плащ, ковзнула повз нього до виходу.

— Йдіть за мною, лорде! — шепнув йому незнайомий.

Тарзан мовчки повернувся й пішов за ним ледь освітленою вуличкою, що її тут зазвичай називали гонорово проспектом. Вийшли в суцільну темряву десь до пристані, що губилася в імлі серед високих стосів пакунків, ящиків та діжок. Тут провідник зупинився.

— Де мій хлопчик? — спитав Тарзан.

Он на тому пароплавчику Його вогні видно звідси! — відповів той.

Тарзан силкувався розгледіти в темряві риси свого супутника — обличчя, здавалося йому геть незнайомим. Знав би він, що його нинішній провідник не хто інший, як Алексєй Павлович, то одразу збагнув би, що на нього чигає тільки зрада, а небезпека відтепер пантрує на кожен його крок.

— Вашого сина зараз ніхто не стереже! — провадив росіянин. — Викрадачі певні, що тепер його вже ніхто не зможе знайти. На борту "Юнкеда" нема нікого, крім двох із команди, яким я дав досить джину, щоб вони міцно поспали кілька годин. Ми можемо без ніякого ризику дістатися на пароплав, узяти дитину й повернутися з нею на берег.

Тарзан кивнув головою на знак згоди.

Його супутник рушив до невеличкого човна, що стояв біля пристані. Обидва сіли в човен, і Павлович швидко повеслував до пароплава. Здавалося б, густий чорний дим, що виривався з пароплавної труби, мусив наштовхнути Тарзана на підозру, на думку про пастку. Але його думками цілковито заволоділа сама лишень надія, що за кілька хвилин він знову триматиме в обіймах свого маленького сина.

Зборту пароплава звисала мотузяна драбина, і обидва швидко й тихо видерлися по ній на палубу. Тут росіянин повів Тарзана до люка, отвір якого зяяв посеред палуби.

— Хлопчика.сховано тут, — таємниче мовив він. — Знаєте що? Краще б вам самому спуститися, а то він ще злякається й заплаче, коли опиниться на руках у чужого дядечка. Я краще залишуся тут і початую.

Тарзаном так заволоділа думка про звільнення сина, що він не звернув уваги на дивну тишу, яка огорнула "Кінкед". На палубі не видно ані душі, хоча помітно було, що пароплав готовий до відплиття. Густі хмари диму з іскрами, які вилітали з труби, свідчили, що корабельні котли добре розігріті. Але все це геть оминало Тарзанову увагу.

Думаючи лише про те, що через мить пригорне до себе цю найкоханішу грудочку людського тепла, він рвонувся по стрімких східцях униз, у темряву трюму Та щойно він пустився руками краю люка, як ляда важко гупнула в нього над головою. :

І лише тоді Тарзан враз усвідомив, що став жертвою злочинного задуму й що не тільки не звільнив сина, але й сам попав у лабети до ворогів. Враз рвонувся до ляди, силкуючись підважити її своїми дужими плечима, але всі зусилля були марні.

Він запалив сірника й почав обстежувати приміщення. Маленька комірчина, в яку він потрапив, була відмежована від решти трюму

переділкою: ляда над головою закривала єдиний вихід із цієї в'язниці. Було очевидно, що приміщення приготоване спеціально для нього.

В цій комірчині не було більш нічого й нікого, Якщо його дитина й справді на борту "Кінкеда", то, принаймні, десь в іншому місці...

* * *

Усі свої дитячі та юні роки, від народження й до двадцятирічного віку, мавпячий годованець пробув у диких африканських джунглях, геть позбавлений спілкування з людьми. У найніжнішу добу свого життя він навчився радіти й сумувати одинцем, ні з ким не ділячи радощів чи суму, як ото вільні звірі пралісу.

Тому й зараз він не виказав свого відчаю ані сльозами, ані безтямним шаленством супроти долі, а терпляче ждав, як далі складуться обставини, водночас зовсім не лишаючись бездіяльним. Його мозок безперервно працював. Тарзан ретельно оглянув приміщення, обмацав товсті дошки, з яких були збиті стіни, зміряв відстань від підлоги до ляди над головою.

Раптом до нього долинуло двигтіння корабельної машинерії та удари гвинта об воду. Пароплав відчалює! Куди його везуть? І яка доля його чекає?

Щойно Тарзан спитав себе про це, як крізь гуркіт двигуна пробився звук, від якого кров захолола у нього в жилах і лихе передчуття сповнило душу. З палуби над його головою долинув пронизливий, відчайдушний крик нажаханої жінки.

2. ВИКИНУТИЙ НА БЕЗЛЮДНИЙ ОСТРІВ

Коли Тарзан та його супутник зникли у вечірній імлі, там, де вони щойно були, в темному вузькому завулку з'явилася струнка жіноча

постать. Обличчя жінки було закрите густою вуаллю. Вона дуже швидко підійшла до шинку, з якого щойно подалися двоє чоловіків. Біля входу зупинилася на мить, роззирнулася довкола, а потім рішуче увійшла до того брудного кишла.

Купка підпилих матросів та портових волоцюг витріщились на неї: надто незвичайно було їм бачити серед цього бруду порядно вбрану пані. Квапливою ходою та підійшла до неохайної шинкарки, що напівзаздрісно, напівзлісно оглянула згори донизу свою щасливішу посестру.

— Чи сюди часом не заходив щойно високий на зріст і гарно вбраний пан? — спитала дама. — Він мав зустрітися тут з одним чоловіком і разом із ним кудись податися.

Шинкарка відповіла ствердно. Але вона не могла вказати, у якому саме напрямку пішли ті двоє. Один із матросів, що стояв неподалік, втрутився в розмову: він згадав, що, підходячи до шинку, здибав допіру двох чоловіків, які прямували до порту.

— Покажіть мені, куди вони пішли! — вигукнула жінка, вклавши морякові в руку золоту монету.

Той незагайно вийшов із шинку й повів жінку в порт.

Коли вони дісталися до набережної, то побачили на воді невелику шлюпку, що саме підпливала до пароплава, котрий стояв найближче.

— Ото вони! — прошепотів матрос.

— Десять фунтів стерлінгів, якщо ви зараз знайдете човна й відвезете мене на той пароплав! — вигукнула жінка.

— Тоді поспішаймо, — відказав матрос. — "Кінкед" уже три години стоїть із гарячими котлами, чекаючи лише на цього одного пасажира. Я розмовляв з одним типом із цієї команди півгодини тому.

Він говорив це на ходу, кваплячись далі, до пристані, де-біля причалу була прив'язана ще одна шлюпка. Тут швидко допоміг жінці сісти в човна, скочив сам досереди-? ни й відштовхнувся від берега. Внезабарі вони вже наближалися до корабля.

Коли човен опинився біля борту пароплава, матрос зажадав обіцяної платні, й жінка, не рахуючи, тицьнула йому в руку пачку банкнотів. Ледь глянувши на гроші, матрос переконався, що його працю щедро винагороджено. Він чемно допоміг жінці піднятися мотузяною драбиною на палубу, а сам залишився біля пароплава, сподіваючись, що щедра пані захоче повернутися на берег.

Але в цю мить почувся шум двигуна і брязкіт ланцюгів, на "Кінкеді" підіймали якір. За хвилину матрос у шлюпці почув, як запрацював гвинт, і наступної миті пароплав посунув до виходу з гавані.

Щойно чолов'яга взявся за весла, як із корабельної палуби долинув відчайдушний жіночий крик.

— От не поталанило! — пробурчав матрос. — А то б усі її грошики дісталися мені...

* * *

Коли Джейн Клейтон піднялася на "Кінкед", то побачила, що на палубі нікого немає. Не було жодного знаку тих, кого вона шукала, ані когось іншого на борту. Але вона почала шукати чоловіка й сина, без надії сподіваючись десь тут знайти їх.

Вона хутенько кинулась до великої каюти, половина якої видніла над палубою, і подалася вниз вузькими стрімкими східцями. Ось Джейн опинилася в головному приміщенні, обабіч якого містилися каюти команди, однак не почула, як одні двері швидко зачинилися перед нею. Вона пробігла по всьому приміщенню й повернула назад, зупиняючись біля кожних дверей і сподіваючись почути хоч якийсь звук.

Скрізь панувала лиховісна мовчанка, і в цій мовчанці їй, перестрашеній, здавалось, немов биття її серця сповнює увесь корабель громохкими ударами на сполох.

Джейн заходилася обережно прочиняти одні, другі двері; всі каюти були порожні. Поглинута тривогою, вона навіть не почула, як почав здригатися корпус корабля, не звернула уваги на шум корабельної машини, на удари гвинта. Остання необстежена каюта. Джейн штовхнула двері, але назустріч їй вихопився якийсь дужий смаглявий чоловік; брутально схопивши за руку, він втяг жінку до тісної смердючої каюти.

Налякана несподіваним нападом, Джейн Клейтон пронизливо зойкнула, але тієї самої миті чоловік міцно затулив їй рота долонею.

— Коли від'їдемо далі від берега, люба моя, — сказав він, — тоді можете репетувати донесхочу.

Леді Грейсток озирнулась, аби роздивитися неголене обличчя, яке близько схилилося до неї. Чоловік послабив стиск своїх пальців на її вустах, і вона враз сахнулася з тихим стогоном жаху, бо впізнала того, хто її полонив.

— Ніколай Роков! Мсьє Тюран! — прошепотіла вона.

— До ваших послуг і цілую ручки! — відповів росіянин, низько вклоняючись.

— Де мій хлопчик? — мовила вона наступної миті, не звертаючи уваги на його глузливу чемність. — Де він? Благаю вас, віддайте мені сина. Як ви можете бути таким жорстоким, Ніколаю Роков, адже ви людина, у вас повинна лишитись хоч крихта жалю. Чи він на цьому кораблі? Скажіть мені, на Бога, скажіть, де він? Якщо у ваших грудях є щось схоже на серце, відведіть мене до моєї дитини.

— Якщо ви беззастережно виконуватимете мої вказівки, з ним не скоїться нічого лихого, — мовив Роков. — Вам не завадило б пам'ятати, шановна пані; ви самі винні в тому, що опинилися тут. Ви доброхіть дісталися на корабель, а тепер маєте наслідки. Я навіть не гадав, — мовив він сам до себе, — що мені пощастить аж так дуже.

І він пішов на палубу, замкнувши свою полонянку на ключ. Після цього Джейн не бачила Рокова упродовж кількох днів.

Річ у тім, що з Рокова був нікудишній моряк, бо він не зносив морської хитавиці, а першого ж дня піднялися такі великі хвилі, що він звалився на койку з сильним нападом морської хвороби.

Цими днями єдиним відвідувачем леді Грейсток був замурзаний швед, кухар з "Кінкеда", який приносив їй їжу. Він звався Свен Андерссен і тільки тим і пишався, що його прізвище пишеться з двома "с".

Це був цибатий здоровило з довгими рудими вусами, жовтим, хворобливим обличчям і з чорними нігтями на брудних пальцях. Від одного його вигляду у бідолашної жінки пропадав будь-який апетит; а ще ж він щоразу, приносячи їй їжу до каюти, вмочав свого брудного великого пальця в страву, немовби стверджуючи в такий спосіб свою кулінарну майстерність.

Його маленькі сині вузько посаджені очиці ніколи впрост не зустрічалися з очима Джейн. У всій його зовнішності, в жестах, котячій

ході вчувалася причаєність і глибоко прихована підступність. За пасок йому правила засмальцьована мотузка, на ній висів брудний фартух, а за паском завжди стирчав довгий ніж, що ще більше посилювало бридке враження, яке справляв цей тип. Хоча ніж був неодмінною приналежністю його фаху, Джейн ніяк не могла позбутися думки, що ця зброя, за найменшого приводу з її боку, буде вжита зовсім не з кулінарною метою.

При леді Грейсток кухар завжди понуро мовчав; вона ж, навпаки, щоразу зустрічала його люб'язною усмішкою і не забувала подякувати за принесену їжу, хоча здебільшого їй доводилось вихлюпувати вміст казанка в ілюмінатор каюти, щойно за шведом зачинялися двері.

У ці мотброшні перші дні ув'язнення два питання невідчепно мучили Джейн Клейтон: чи живий її чоловік і де дитина? Вона була цілковито переконана, що її син перебуває тут, на пароплаві, й що він живий. Але чи зберегли бандити життя Тарзанові? Вона могла тільки гадати...

Леді Грейсток знала, як люто, непримиренно ненавидів росіянин її чоловіка. Вона була певна, що лиходій заманив Тарзана на пароплав саме для того, щоб досхочу вдовольнити свою жадобу помсти — за те, що Тарзан зруйнував підступні плани Рокова й призвів до його ув'язнення у французькій тюрмі.

* * *

Тарзан тим часом лежав у темряві трюму, не підозрюючи, що і його дружину ув'язнено, ще й зовсім поруч.

Той самий швед, що носив їжу для Джейн, обслуговував і його; Тарзан кілька разів намагався втягти його в розмову, але всі ті зусилля були марні:

Він сподівався випитати в того, чи справді малий Джек на цьому пароплаві, але здоровань на всі запитання відповідав, немилосердно калічачи англійську мову, одне-едине кожен раз: "Я тумай, вітер скоро сильно тути". І Тарзанові хоч-не-хоч довелося відмовитись від подальших спроб розворушити його.

Так минуло кілька тижнів. Обом полоненим вони видалися місяцями. Куди плив цей пароплав? Ні Тарзан, ні Джейн не знали, під час плавання "Кінкед" зупинився тільки раз, щоб повантажити вугілля, а тоді одразу ж продовжив свій шлях, якому, здавалося, кінця не буде.

Лише одного разу Роков зайшов до Джейн Клейтон — уперше, відколи зачинив її в. маленькій каюті. Він був весь жовтий і змарнілий після тривалої морської хвороби. Метою його візиту було отримати від леді Грейсток чималий чек на його ім'я, а натомість він гарантував їй недоторканість та свободу, обіцяв відпровадити до Лондона.

— Я заплачу вам удвічі більше, але за єдиної умови: ви висадите мене з чоловіком і сином у якій-небудь цивілізованій країні, — відповіла вона. — Доти ви не отримаєте від мене ані цента. Про будь-які інші умови я й слухати не хочу.

— Ви мені дасте чека зараз! — погрозливо сказав Роков. — А то ні вам, ні вашому чоловікові, ні синові більше не доведеться ступити на землю, цивілізовану там чи дику.

— Я не можу вам вірити, — мовила леді Грейсток. — Яка у мене гарантія, що ви, коли отримаєте чек, не вчините з нами так, як вам заманеться?

— Гадаю, ви пристанете на мої умови, — сказав Роков, повертаючись до виходу. — Пам'ятайте, що життя вашого сина в моїх руках, і якщо ви почуєте передсмертні зойки катованої дитини, то знайте, що саме ваша впертість — причина її мук і смерті.

— Ви цього не зробите! — вигукнула нещасна жінка. — Ви ж не будете, не можете бути таким жорстоким!

— Не я жорстокий, а ви! — відказав Роков. — Бо не бажаєте врятувати життя вашій дитині якоюсь нікчемною сумою грошей.

Розмова, як і треба було сподіватись, закінчилася тим, що Джейн Клейтон виписала чек на велику суму й передала Ніколаю Рокову. Той зараз же й вийшов з каюти, переможно посміхаючись.

А наступного дня відчинили ляду над Тарзановою темницею. Поглянувши вгору, він побачив голову Павловича у квадраті світла.

— Ну, вилазьте! — наказав росіянин. — Але затямте: за найменшої спроби напасти на мене чи на будь-кого, хто перебуває тут на борту, вас застрелять на місці.

Мавполюд легко вистрибнув на палубу. Довкола, на значній відстані від нього, стояло з півдесятка матросів, озброєних гвинтівками й револьверами. Перед ним стояв Павлович.

Тарзан шукав поглядом Рокова, бо не сумнівався, що той повинен бути на пароплаві. Але Рокова ніде не було видно.

— Лорде Грейстоку! — почав Павлович. — Упродовж двох останніх років ви безперестану встрявали в справи пана Рокова, які вас зовсім не обходили. Тож вам лишається нарікати лише на самого себе за те, що нині спіткало вас і вашу родину. А ще ви не можете не розуміти, що така мандрівка влетіла панові Рокову в кругленьку копієчку; тому-то, оскільки ви — єдина цього причина, він, природно, сподівається від вас покриття усіх витрат на експедицію. Далі я маю сказати, що тільки виконавши справедливу вимогу пана Рокова, ви зможете врятувати свою дружину й сина від вельми неприємних наслідків, а також зберегти своє життя і навіть здобути свободу.

— Скільки ж? — спитав Тарзан. — І які я можу мати гарантії того, що ви виконаєте ваші обіцянки? У мене дуже мало підстав довіряти двом таким негідникам, як ви та Роков.

Росіянин спалахнув.

— Ви не в такому становищі, щоб іще когось ображати, — сказав він. — Ви не дістанете інших гарантій, крім мого слова, але ось вам повна гарантія, що ми враз покінчимо з вами, коли ви негайно не підпишете чека на потрібну суму. Коли ви ще не зовсім з'їхали з глузду, то можете зрозуміти, з яким величезним задоволенням ми наказали б цим хлопцям застрелити вас. І коли ми зберігаємо вам життя, то це лише тому, що вигадали для вас іншу кару, і ваша смерть не входить у наші плани.

— Дайте мені відповідь лише на одне запитання, — сказав Тарзан. — Чи мій син перебуває на цьому пароплаві?

— Його тут немає, — відповів Алєксєй Павлович. — Ваш син у іншому, цілком безпечному місці. Якщо ви негайно виконаєте наші справедливі вимоги, ми його не вб'ємо. Але якщо ваша впертість змусить нас застрелити вас, то нам доведеться знищити й хлопчика, адже коли вас не стане, нам не буде кого карати через нього, а відтак хлопчик стане для нас лише постійним джерелом небезпеки і клопотів. Тож ви бачите: врятувати сина від смерті ви можете лише в тому випадку, якщо негайно підпишете чек.

— Гаразд, — сказав Тарзан.

Він добре усвідомлював, що негідники не завагаються здійснити свою погрозу. А з другого боку, коли він задовольнить їхню вимогу, то, можливо, все-таки збереже життя дитині.

Та водночас Тарзан ані на мить не сумнівався: щойно він випише чек, ці люди позбавлять його життя. Але перед смертю він їх так

провчить, що вони цього ніколи не забудуть, та ще й Павловича, по змозі, забере з собою на той світ. Лише, шкода, що то не Роков...

Тарзан дістав з кишені чекову книжку й авторучку.

— То скільки? — спокійно спитав він.

Павлович назвав величезну суму. Тарзан ледве втримався від посмішки: пожадливість цих типів руйнувала їхні плани, принаймні, щодо одержання такого викупу. Він удав, що вагається, і почав торгуватись, але Павлович був невблаганний. Врешті-решт мавполюд виписав чек на суму, більшу за ту, що він мав на рахунку в банку.

Коли лорд Грейсток повернувся, щоб віддати росіянинові папірець, який не мав ані найменшої ціни, то випадково зиркнув за борт "Кінкеда". Як же він здивувався, коли побачив, що пароплав дрейфує попід невідомим берегом. Хащі тропічних джунглів мало не сягали води, а далі видніли гористі схили, вкриті лісом.

Павлович помітив, куди майнув його погляд.

— Саме тут ви й отримаєте свою волю! — сказав він.

Де й подівся Тарзанів план негайно помститися росіянинові! Він думав, що бачить перед собою берег Африки, і знав, що коли його висадять тут, він досить швидко зуміє дістатися до цивілізованого світу.

Павлович узяв виписаний чек.

— А тепер будьте люб'язні скинути одяг, — звелів він лордові Грейстоку. — Він вам тут більше не знадобиться.

Тарзан зволікав. Павлович мовчки показав рукою на озброєних матросів. Тоді англієць повільно став роздягатися:

Потім на воду спустили човна, й Тарзана, під сильною охороною, відвезли на берег. Через півгодини матроси повернулися на пароплав, і "Кінкед" повільно рушив геть.

Тарзан стряв на вузькій смузі піску и саме збирався прочитати записку, яку хтось із матросів передав йому вже на березі. Коли це до нього долинули якісь крики з корабля, що віддалявся; він мимоволі підвів голову й побачив на палубі "Кінкеда" людину, котра вигуками намагалась привернути його увагу.

Чорнобородий чоловік глумливо реготався з нього, високо підіймаючи над головою дитину. Тарзан аж кинувся був навздогін за пароплавом, але, збагнувши марність цього пориву, зупинився біля самої води.

Він стояв довго, не зводячи погляду з "Кінкеда", аж доки обриси пароплава зникли за мисом.

Позад нього у верховіттях дерев верещали й сварилися мавпочки, з гущавини пралісу долинало лиховісне виття леопарда.

Але Джон Клейтон, лорд Грейсток, заглиблений у своє горе, нічого не чув і нічого не помічав довкола себе. Його гризли докори сумління, бо він втратив змогу звільнити будь-коли сина, поклавшись на слово першого помічника його найлютішого ворога.

"Єдина втіха, — подумав він, — що Джейн у безпеці в Лондоні. Хвалити Бога, вона не попала до рук цих негідників".

Із хащів за його спиною визирнула бридка волохата пика; люті, налиті кров'ю очиці спостерігали з-під кошлатих брів за білошкірим

зайдою, як кіт за мишою. Чудовисько нечутно підкрадалось до нього ззаду.

Де ж поділися тонкі чуття дикого мавполюда? Де був його неймовірно гострий слух, де тонкий нюх?

3. ПРИБОРКАННЯ ЗВІРІВ

Тарзан повільно розгорнув записку, яку матрос тицьнув йому в руку, й почав читати. Спочатку він майже не розумів, що там написано: його розум і почуття були притлумлені горем. Але врешті уся ницість плану помсти постала перед його уявою. Текст записки був такий:

"Ви знайдете тут детальний виклад моїх намірів щодо Вас і Вашого нащадка.

Ви народилися мавпою. Ви жили голий у джунглях — ось ми й вертаємо вас до того життя, для якого ви створені. Але ваш син, у згоді з світовим законом еволюції, підніметься на щабель вище за свого батька.

Батько був твариною, а син посяде наступну сходинку розвитку. Він не буде голим звіром із джунглів — ні, він носитиме пов'язку на стегнах та мідні браслети, а може, й кільце в носі, бо ми віддамо його на виховання в плем'я диких людожерів.

Я міг би вбити вас, однак вважаю таке покарання надто м'яким для мого найлютішого ворога.

Коли б ви були мертві, то не відчували б ніякого болю, ніякої тривоги за долю своєї дитини. Але бувши живий та ще в такому місці, звідки ви не можете втекти, аби шукати й рятувати свого сина, ви, скільки житимете, терпітимете гірші за смерть муки, усвідомлюючи, яке жахливе існування вашого сина.

Ось так я помщаюся вам за те, що ви посміли підняти руку на того, хто тут підписався.

Н.Р.

Р S. До програми моєї помсти входять також деякі несподіванки, що чекають на Вашу шановну дружину, — але їх нехай малює Вам Ваша уява".

Щойно він дочитав, як легенький шерех позаду змусив його швидко обернутись. Його чуття враз пробудились і він знову став Тарзаном, мавпячим годованцем.

Спиною до моря стояв уже звір, загнаний у безвихідь, звір, у якому бринів інстинкт самозбереження. А на нього вже набігала величезна мавпа-самець.

Два роки спливли відтоді, як Тарзан залишив африканський берег, але вони не послабили тієї надзвичайної сили, яка колись зробила його непереможним володарем джунглів. Адже він мав змогу часто вправлятись, удосконалюючи свою майже надлюдську силу й спритність, у своєму величезному маєткові в місцевості Узирі. Нині перед ним було нове випробування — битися з волохатим звіром із бичачою шиєю, голому і беззбройному, а такому випробуванню він і раніше ніколи не радів.

Та іншої ради не було — належало стати на бій з розлюченою потворою, маючи лише ту зброю, яку вділила йому природа.

За спиною мавпи Тарзан помітив ще понад десяток таких самих страхітливих людиноподібних істот Втім, він добре знав звичаї антропоїдів, які ніколи не нападають зграєю; своїм слабким розумом, на щастя, вони не можуть збагнути переваги спільного нападу на ворога, а

то б завдяки незвичайній силі та могутнім іклам давно запанували в джунглях.

З громохким риком звір кинувся на Тарзана, але людина не розгубилася: за час свого перебування серед цивілізованого суспільства вона навчилась багатьох способів боротьби, невідомих мешканцям джунглів.

Кілька років тому Тарзан відповів би на грубий напад грубою силою, а тепер тільки трохи відступив убік і, коли звір спрожогу пролетів мимо, завдав йому сильного удару в живіт.

Мавпа завила від гострого болю і, скоцюрбившись, звалилася додолу, але вмить спромоглася зіп'ястися на ноги. .

Проте білошкірий випередив її: ще мавпа не зіп ялась на ноги, як він крутнувся й кинувся на неї, і в цій дії з пліч англійського лорда спали останні рештки його зовнішньої оболонки, взятої від цивілізації.

Він знову був лісовим звіром, що сплівся у кривавому двобої з такою самою звіриною. Він знову був Тарган, син Кали, великої мавпи-самиці. Його міцні білі зуби вп'ялись у волохату горлянку ворога, аби перегризти сонну артерію. Могутні пальці виривали міцні ікла з пащеки звіра і, зціплені в кулак, гупали, мов молот, у хриплячу, вкриту піною морду мавпи-самця.

Мавпяча зграя, що з'юрмилася довкола, з виразною втіхою стежила за двобоєм. Тварини щось схвально белькотіли, коли той у цього видирав шмат білої шкіри чи цей у того — криваве волохате пасмо. Раптом вони завмерли з подиву: дужа біла мавпа стрибнула їхньому цареві на спину, просунула могутні лапи попід пахви супротивника й зчепленими пальцями чимдуж натисла на карк. Мавпячий цар завив від болю і опукою звалився в густу траву джунглів.

В роки свого дикого життя, кілька літ тому, Тарзан під час двобою з велетнем Теркозом випадково ужив цей спосіб боротьби цивілізованих людей — "подвійний Нельсон". Як і того разу, цей спосіб допоміг йому здолати велику мавпу й визначив кінець бою.

Нечисленна купка глядачів — лютих людиноподібних мавп — почула хрускіт ламаних хребців, страхітливе завивання їхнього ватажка і його передсмертне харчання. Потім пролунав раптовий тріскіт — ніби гілка зламалась під сильним вітром. Вузька голова мавпи безсило звисла з ослаблої шиї на волохаті груди, й харчання урвалося. Маленькі, мов свинячі, очиці глядачів перебігали від нерухомого тіла їхнього зверхника до білого мавпича, який саме скочив на ноги поруч із переможеним, а потім знову до свого царя, ніби дивуючись, чом той не підведеться й не заб'є самовпевненого чужинця.

Вони бачили, як прибулець поставив ногу на шию переможеного й, закинувши назад голову, видав дикий, пронизливий крик великої мавпи, що здолала ворога. Аж тоді зграя зрозуміла, —що їхній ватаг — мертвий.

Джунглями котилися страхітливі звуки переможного крику. Мавпочки у верховіттях враз перестали базікати, стихли дзвінкі голоси строкатобарвних птахів, і лише оддалік озвався, підвиваючи, леопард та приглушено рикнув лев.

Так, це був колишній Тарзан, який пильним поглядом окинув купку мавп, що з'юрмилися перед ним. Це колишній Тарзан труснув головою, мов для тою, щоб відкинути з чола густу кучму — давня звичка, яка лишилася відтоді, коли волосся спадало йому на плечі й вряди-годи лізло в очі, так що він не міг бачити ворога.

Мавпячий годованець знав: він тепер може щомиті очікувати нападу з боку найдужчого самця племені, який чувся на силі посісти місце ватажка. Водночас Тарзан знав і мавпячий звичай: будь-хто, навіть зовсім чужий, міг, подолавши царя, узяти на себе провід племені.

Якщо він не захоче йти з ними, мавпи поволі заберуться геть, аби пізніше, у нових двобоях, визначити, хто буде зверхником. Тільки забажай — і ти станеш царем племені! Але з досвіду Тарзан знав, які досить неприємні обов'язки накладає царський сан і як обмежує волю — та й що зрештою він цида досягне?

Ось до нього погрозливо рушив молодий, кремезний, з могутніми м'язами самець. Крізь його грізно вишкірені ікла час від часу долинало притамоване гарчання.

Тарзан стежив за кожним рухом нового супротивника, стоячи, мов вкопаний. Коли б він позадкував хоч на крок, то прискорив би напад звіра, і коли б кинувся вперед, то також наблизив би вирішальну сутичку; хіба що напад перестрашив би самця й спонукав його до втечі.

Стояти зовсім непорушно, вичікуючи, було середньою лінією поведінки. За таких обставин мавпа наближається впритул до того, ким цікавиться, при цьому люто гарчить, вишкіряючи свої смертоносні ікла, а тоді повільно обходить жертву довкола. Так чинив і цей самець.

Може, він хотів просто налякати чужого, але ж, з іншого боку, настрій мавпи такий нестійкий, що мимовільний імпульс міг, без попередження, кинути всю ту волохату й ікласту масу на людину.

Самець почав кружляти довкола Тарзана — Тарзан також неквапливо повертався, не зводячи погляду з очей супротивника. Цей молодий здоровань, дарма що досі ще не почувався готовим подолати свого колишнього ватажка, якогось дня та зробив би це.

Спочатку Тарзан пережив зблиск надії, коли помітив кошлаті тіла людиноподібних мавп; невже до.ля повернула його до племені, серед якого він виріс? Але помалу Тарзан переконався, що це були зовсім інші мавпи.

Поки волохатий здоровань незграбно й загрозливо ходив довкола Тарзана, як ото собаки кружляють навколо чужого, мавпячому годованцеві спало на думку з'ясувати, чи не тією самою мовою, що й його плем'я, спілкуються ці мавпи. І він звернувся до волохатої потвори мовою, якою розмовляло плем'я Керчака.

— Хто ти? — спитав він.: — І як ти смієш погрожувати Тарзанові-мавпичу?

Кошлатий велетень здивовано глянув на нього.

— Я — Акут! — відказав він тією самою примітивною мовою, якою розмовляло й плем'я, серед якого Тарзан прожив свої перші двадцять років. — Я — Акут! — ревів самець. — Молак мертвий. Акут тепер цар! Іди геть звідси, а то я тебе вб'ю!

— Ти бачив, як легко Тарзан убив Молака, — відповів Тарзан. — Так само легко він міг би вбити й тебе, якби захотів бути царем. Але Тарзан з великих мавп не хоче царювати над плем'ям Акута. Тарзан хоче жити мирно у цій країні. Тарзан з великих мавп стане вам у пригоді, і ви можете стати в пригоді Тарзанові з великих мавп.

— Ти не можеш убити Акута! — сказав молодий самець. — Нема нікого дужчого за Акута. Якби ти не вбив Молака, Акут сам би його вбив, бо Акут був готовий стати царем!

Замість відповіді мавполюд одним стрибком кинувся на здоровання, що втратив на час розмови пильність. Вмить Тарзан схопив Акутове зап'ястя і, не даючи звірові отямитись, крутнув його й стрибнув на його широку спину.

Обидва повалилися додолу, але Тарзан добре розрахував свій напад: перш ніж вони торкнулися землі, він устиг сплести руки на тілі супротивника так, як тоді, коли зламав шию Молакові.

Повільно й невблаганно посилював він тиск на карк волоханя, і раптом згадав, як колись дав змогу Керчакові піддатися й жити. От і цього разу він надумав запропонувати Акутові вибір між життям у дружбі з Тарзаном, і смертю, яка щойно спіткала його дикого й досі непереможного царя.

— Ка-года? — прошепотів Тарзан на вухо звірові, який безпомічно борсався під ним.

Це було те саме питання, яке він колись поставив Керчакові і яке мавпячою мовою означало: "Піддаєшся?"

Акут пригадав хрускіт, що почувся, коли ламалась могутня Молакова шия, і здригнувся. Йому, одначе, аж ніяк не хотілося зрікатися своїх прав вождя, тож найдужчий самець зробив ще одну відчайдушну спробу вивільнитися, але раптовий нестерпно болючий натиск на карк видушив ледь чутну відповідь: "Ка-года!"

Тарзан трохи полегшив тиск.

— Ти й далі можеш бути царем, Акуте! — мовив він. — Тарзан сказав тобі, що не хоче бути царем. Якщо навіть хтось оскаржуватиме право Акута, то Тарзан з великих мавп допоможе Акутові у його битвах.

Тарзан яідвівся, і Акут поволі теж став на ноги. Отрушуючи своєю кулеподібною головою та сердито бурмочучи, він подибав до свого племені. Запитально позирнув на одного, потім на іншого з найбільших самців, щоб переконатися: чи хто не оскаржує його першості?

Проте жоден не насмілився. Навпаки, самці боязко позадкували, коли Акут наблизився, а тоді вся зграя посунула геть в джунглі, й Тарзан знову лишився сам-один на узбережжі.

Рани, що їх завдав Молак, дуже боліли, але Тарзан був призвичаєний до тілесних страждань і зносив їх із спокоєм і терплячістю диких звірів, які навчили його жити життям джунглів.

Тепер Тарзан подумав, що найперше йому слід розжитися на зброю для захисту й нападу. Перша зустріч із мавпами й віддалене рикання лева Нуми та пантери Шіти стали для нього достатнім застереженням, що тут на нього чекає аж ніяк не безхмарне життя.

Це було повернення до колишнього життя, сповненого небезпек та кривавих сутичок: або він полюватиме на когось, або хтось полюватиме на нього. Хижі звірі пантру ватимуть його, як пантрували колись, і ніколи не буде такої хвилини, чи то серед дикого дня, чи то жорстокої ночі, коли б хоч на мить він не потребував зброї. А змайструвати її треба з того, що потрапить під руку.

На березі моря він знайшов кам'яну брилу вулканічного походження. Після тривалих зусиль він зумів відколоти продовгасту скалку завдовжки сантиметрів тридцять і близько сантиметра завтовшки, один кінець якої був трохи загострений. Це вже було щось схоже на ножа.

З цим кам'яним ножем Тарзан рушив у джунглі на пошуки особливої, відомої йому породи міцного дерева,. Він швидко знайшов одне таке звалене дерево, відтяв з нього невелику пряму гілочку й загострив її з одного боку. Після цього видовбав у стовбурі зваленого дерева невеличку заглибнику. Туди насипав дрібно покришеної кори, потім сів верхи на стовбур, вставив загострений кінчик у заглибнику й заходився швидко крутити паличку між долонями.

Через кілька хвилин закурився димок, потім спалахнула й полум'я. Тарзан зібрав хмизу й кинув на вогонь, тож невдовзі уже мав велике багаття. До полум'я він поклав свого кам'яного ножа, а коли той добряче розпікся вийняв. Тоді покропив водою біля краю. Кілька крупинок відкололось від поверхні. Цю копітку операцію мавполюдина

проробила ще багато разів, аж поки примітивний мисливський ніж став досить гострий.

Але Тарзан не збирався загострювати всього ножа. Поки що він задовольнився тим, що загострив кілька сантиметрів кам'яного леза, яким одразу ж вирізав довгу пружну гілку для лука, руків'я для свого ножа, а також міцну палицю й кілька стріл.

Усе це добро він сховав у дуплі високого дерева, поблизу маленького струмочка. На верхніх гілках дерева змайстрував невеличкий горизонтальний настил для спання, а над ним — дах із пальмового листя.

Коли Тарзан закінчив усе це, посутеніло, й він відчув сильний голод.

Ще раніше він зауважив неподалік свого нового житла уторовану стежку, що вела до струмка. З численних слідів було видно, що цією стежкою ходять на водопій різці тварини. Ось туди й вирушила, перестрибуючи з дерева на дерево, зголодніла мавполюдина.

Тарзан дерся по верховіттях спритно й легко, як мавпа. Коли б його ще не гнітили тяжкі спогади про нещодавні події, він почувався б геть щасливим, повернувшись отак до давнього вільного життя, в якому проминули його хлоп'ячі роки.

Попри тягар спогадів до нього знов верталися інстинкти колишнього життя, яке насправді було йому багато ближчим, аніж тонкий шар культурного життя з його набутими за Останні три роки серед білих людей звичками. От коли б його приятелі — церемонні панове з Палати Лордів — могли зараз побачити його, як би вони, пойняті священним жахом, звели догори свої шляхетні руки!

Тихо він ліг на нижню гілку високого дерева, яка нависла над стежкою, і став вглядатися, вслухатися в далеку хащу, звідки от-от

мала з'явитися його вечеря. Йому не довелося довго чекати. Щойно він зручно влаштувався, підібгавши свої пружні, м'язисті ноги, мов пантера, що наготувалась до стрибка, коли помітив сарну Бару, що звільна простувала до водопою.

Але Бара була не сама. Хтось скрадався, за зграбною твариною, що не вчувала й не бачила небезпеки, однак це було добре видно Тарзанові з вдало вибраної засідки.

Тарзан не міг визначити, хто саме скрадається за сарною за кілька метрів позаду в глибині заростів, але було очевидно: це великий хижак і ті самі причини, що й Тарзана, змусили і його чатувати на легконогу тварину. Найімовірніше то був лев Нума або ж пантера Шіта.

В кожному разі здобич могла вислизнути від Тарзана, якби й далі йшла до води так само повільно, як тепер.

В той час, як ці думки майнули в Тарзановій голові, сарну насторожив якийсь шерех позаду, бо вона на мить завмерла, а потім довгими стрибками помчала до струмка й до Тарзана. Вона хотіла перескочити потічок, аби врятуватись на другому березі.

Десь за сто метрів позад неї вискочив лев Нума.

Тарзан виразно бачив свого суперника. Бара мала пробігти під деревом, на якому сидів мавполюд. Чи зможе він перехопити здобич у лева? Але перш ніж голодний чоловік відповів сам собі на це запитання, він уже стрибнув з гілки на спину переляканій сарні.

Ще мить — і Нума міг дістати одразу дві здобичі, тож, якщо мавполюд збирався, сьогодні чи й взагалі будь-коли повечеряти, він мусив діяти швидко.

Ледве торкнувся він гладенької спини сарни, аж та під його вагою впала на коліна, як уже й схопив тварину за роги й одним швидким рухом скрутив їй в'язи.

Лев розлючено рикав уже зовсім близько, коли Тарзан перекинув здобич через плече, вп'явся своїми міцними зубами в її передню ногу й видерся на найнижчу гілку.

Обома руками вхопився він за гілку, і в ту мить, коли Нума стрибнув за ним угору, Тарзан зі своєю здобиччю був уже там, куди не могли сягнути жорстокі пазурі хижака.

Внизу глухо гупнуло, коли спантеличений лев упав на землю, а Тарзан, зручно вмостившись на безпечній висоті, глузливо позирав униз, де гнівно поблискували жовті очі іншого дикого звіра. Тарзан, зумисно дратуючи ошуканого, помахував просто перед його носом звабливим тулубом перехопленої здобичі.

Своїм новим ножем лорд Грейсток відкраяв соковитий шмат від гузна сарни і, поки великий лев, рикаючи, походжав унизу взад-вперед, наповнював свій дикий шлунок. Жодна вишукана страва у найліпшому лондонському ресторані ніколи не здавалась йому такою смачною.

Кров здобичі вимастила йому руки, обличчя і сповнила ніздрі запахом, особливо привабливим для хижаків.

Коли Тарзан наївся, то лишив тулуб сарни в розсосі дерева, на якому вечеряв, а тоді верховіттями помандрував до свого високого прихисту, в той час як Нума все біг слідом за ним унизу, досі жадаючи помсти. Тарзан дістався до настилу на вершечку дерева, ліг і міцно заснув і прокинувся наступного ранку, аж коли сонце підбилося високо в небі.

4. ШІТА

Упродовж наступних днів Тарзан був геть заклопотаний удосконаленням своєї зброї та дослідженням джунглів. Він зробив тятиву для лука із сухожиль сарни, якою повечеряв першого свого дня на незнайомому узбережжі. Він волів би для тятиви жилу Шіти, але мусив чекати, коли випаде нагода вполювати одну з цих великих кішок.

Він зсукав також довгу мотузку з сухої трави, на кшталт тієї, якою багато років тому дражнив лютого Тублата і яка невдовзі обернулася в спритних руках хлопця-мавпича дивовижною зброєла.

Ще він змайстрував піхви та руків'я для мисливського ножа та сагайдак для стріл, а зі шкури сарни Бари зробив соб? пояс і пов'язку на стегна. Потім Тарзан вирушив дослідити цей незнайомий терен. Він одразу визначив, що це не рідний йому західний берег Африки, адже в цій місцевості сонце сходило з боку моря.

Але це не був також і східний берег Африки, бо Тарзан знав: "Кінкед" не проходив через Середземне море, Суецький канал та Червоне море, а для того, щоб оминути мис Доброї Надії, необхідно значно більше часу. І він марно мізкував: куди це його закинула доля?

Може, пароплав перетнув Атлантичний океан і висадив його на якомусь відлюдному узбережжі Південної Америки? Але присутність тут лева Нуми переконливо доводила, що це не так.

Самотньо блукаючи прибережними заростями, Тарзан почував непереборне бажання мати поруч хоч якусь живу істоту й починав уже шкодувати, що не лишився в мавпячій зграї. Він їх більше не бачив від того першого дня, коли здолав Молака, а тоді вплив цивілізації мав над ним іще досить сильну владу.

Тепер він знову майже цілковито став колишнім Тарза-ном і хоч усвідомлював, як мало спільного між ним і великими людиноподібними мавпами, однак волів бути поміж них, аніж зовсім сам-один. Під час

своїх несквапних мандрів він живився нлодами та видобував великих комах із порожнявих, підгнилих колод. Комахи здавалися йому такими самими ласощами, як і за часів дитинства. Тарзан пройшов отак щось зо три кілометри, коли горішні струмені повітря донесли до нього виразний запах пантери Шіти, яка була десь попереду.

Тарзан дуже зрадів зустрічі з Шітою. Він сподівався розжитися в неї не лише на міцну жилу для тятиви свого лука, а й на гарне плямисте хутро для нового сагайдака та пов'язки на стегна. Досі Тарзан ішов спокійно, безтурботно, а це пригнувся і почав скрадатися, сторожко прислухаючись до найменшого шереху.

Вистежуючи велику дику кішку, він легко й нечутно ковзав крізь зарості. Тепер, попри своє шляхетне походження, переслідувач був таким самим хижим і лютим звіром, як і той, кого він вистежував.

Коли Тарзан наблизився до Шіти, то завважив одразу, що пантера, своєю чергою, когось вистежує, і тієї самої миті подих вітру доніс до його ніздрів дух великих мавп.

Коли пантера підкралася до мавп якнайближче, вона вистрибнула на дерево; Тарзан підійшов ще ближче й побачив Акутове плем'я, що розташувалося на невеличкій галявині. Декотрі мавпи дрімали на корчах, інші вешталися довкруж звалених дерев, обламуючи кору та ласуючи видряпаними з-під неї смачними хробаками та жуками.

Сам Акут був найближче до Шіти.

Велика кішка лежала, причаївшись, на грубій гілці, схована від мавпячих очей густим листям. Вона терпляче вичікувала, коли антропоїд наблизиться на відстань її стрибка.

Тарзан нечутно засів на тому самому дереві, трохи вище над пантерою. В лівій руці він стискав свого тонкого кам'яного ножа. Він волів би вжити тут свого аркана, але заважало листя довкола звіра.

Акут тим часом підійшов зовсім близько до дерева, де на нього чигала смерть. Шіта повільно підібгала задні лапи й зі страшним ревом кинулася на велику мавпу. Але на півмиті раніше інший хижак стрибнув на Шіту згори, і його бойовий клич злився з риком пантери.

Від цього жахливого звуку Акут підвів голову й побачив пантеру, що падала просто на нього, а на її спині білу мавпу, яка перемогла його кілька днів тому біля великої води.

Зуби мавполюда вп'ялися Шіті в потилицю, його правиця обхопила горлянку звіра, тоді як ліва рука завдавала кам'яним ножем сильних ударів під ліве плече.

Акут ледве встиг відскочити убік, аби не опинитися під тілами цих зчеплених у двобої володарів джунглів, коли ті важко гепнулись на землю біля його ніг. Шіта жахливо гарчала, рикала, хрипіла й вищала, але біла мавпа, вчепившись у неї, мовчки, невблаганно добивала свою жертву.

Знову й знову кам'яний ніж глибоко впивався в гнучке тіло, аж доки велика кішка звалилася на бік, востаннє судомно ревнувши. Ще кілька останніх скорчів — і Шіта стихла, заклякла назавжди.

Тоді мавполюд підвів голову, стоячи над тілом переможеного ворога, й ще раз джунглями прокотився його дикий звитяжний клич.

Акут та його мавпи стояли вражені, лячно позираючи то на мертве тіло Шіти, то на струнку, міцну постать людини, яка забила пантеру.

Тарзан озвався перший. Він врятував життя Акутові з певною метою і, знаючи, які обмежені у мавп розумові здібності, визнав за краще пояснити їм свою думку.

— Я — Тарзан із племені великих мавп, — сказав він. — Я — славний мисливець, могутній боєць. У бою з Акутом я подарував йому життя, хоча й міг убити його й стати царем. Тепер я врятував Акута від смерті, від кігтів зажерливої Шіти. Якщо Акут чи хто інший з його племені буде в небезпеці, нехай гукне Тарзана ось так!

І Тарзан видав оглушливий звук, яким плем'я Керчака скликало своїх, коли загрожувала небезпека.

— І якщо ви почуєте, що так само кричить Тарзан, — провадив він, — то згадайте, що він зробив для Акута, й чимдуж поспішайте йому на допомогу. Чи ви зробите так, як каже Тарзан?

— Хух! — відповів Акут, і решта самців племені підтримали його ствердним "хух!".

Потім, мовби нічого й не трапилось, мавпи спокійно поновили свої пошуки їжі на галявині, і Джон Клейтон, лорд Грейсток, прилучився до них.

Невдовзі він завважив, що Акут увесь час намагається триматися поруч і що в маленьких очицях самця, коли той позирає на Тарзана, світиться якесь дивне зачудування. І одного разу Акут зробив те, чого Тарзанові жодного разу не довелося спостерігати упродовж свого життя серед мавп: той спіймав особливо смачну комашину й віддав її Тарзанові. Згодом, коли зграя вирушала на лови, посеред рудих волохатих тіл завжди вирізнялося світлою плямою безволосе й зграбне Тарзанове тіло. Він ходив з ними біч-із-біч і торкався своєю лискучою шкірою жорсткого хутра нових друзів. Потрохи присутність Тарзана

стала для мавп чимось звичним, і вони почали дивитися на нього, як на члена своєї зграї.

Коли він необачно наближався до самиці з дитинчам, та вишкіряла ікла й гарчала на нього. Також часом невдоволено гарчав і молодий задерикуватий самець, особливо коли Тарзан надто близько підступав до нього під час їжі. Але так само всі вони гарчали й на інших мавп зграї. Тарзана це анітрохи не ображало. Він швидко відскакував від мавпи-матері, що тривожилась за свого малюка, зате й сам гарчав на свавільних молодиків, шкірячись незгірш. Він чувся цілком безпечно серед цих дужих і диких людиноподібних істот.

Швидко звикав він до способу життя своєї ранньої юності й чувся в товаристві мавп так, наче ніколи й не знався з людьми.

П'ять чи шість днів він блукав джунглями разом зі своїми новими друзями, почасти щоб не почуватися таким безнадійно самотнім, але здебільшого, щоб мавпи остаточно звикли до нього й добре його запам'ятали. Це вимагало чимало часу, адже здебільшого пам'ять у мавп вельми коротка. З досвіду попереднього дикого життя Тарзан добре знав, як може стати в пригоді плем'я могутніх і страшних звірів у хвилини смертельної небезпеки.

Пересвідчившись, що його образ надійно закарбувався у свідомості мавп, він вирішив знову взятись за обстеження довколишньої місцевості. Одного разу він удосвіта вирушив у мандри, прямуючи на північ та тримаючись берега, й цілий день майже до самого присмерку швидко йшов уперед.

Наступного ранку, коли зійшло сонце, він здивовано спостеріг, що сходило воно з-за моря не просто перед ним, як це було в усі попередні дні, а праворуч. Із цього лорд Грейсток виснував, що лінія узбережжя сильно повернута на захід. Увесь день він швидко рухався далі понад

узбережжям. А коли Тарзан із племені великих мавп поспішав, то шугав середнім поверхом лісу, мов білка.

Того дня надвечір він побачив, що сонце зайшло якраз навпроти берега. Нарешті перед ним постала правда, про яку він тільки здогадувався. Роков висадив його на острові.

Як же він не додумався до цього відразу! Звісно, росіянин вибрав для свого ворога якнайгіршу долю, адже що могло бути жахливішого, аніж залишити Тарзана вікувати на безлюдному острові, де б він всякчас карався, потерпаючи за рідних?

Роков, безсумнівно, поплив далі до материка, аби там віддати маленького Джека на виховання кровожерним дикунам...

Тарзана всього пересмикнуло, коли він подумав про ті жахливі муки, що чекали на малого. Навіть у тому найкращому випадку, коли б Джек потрапив до таких дикунів, що полюбили б хлопчика, мов свого рідного, і тоді життя його було б нелегке. Тарзан досить добре знав умови життя африканських дикунів; це був суцільний ланцюг жорстоких знегод, небезпек та страждань, і найгірше доводилося тим із них, хто мав якесь почуття шляхетності, доброти й людяності.

А яка жахлива доля чекає на дитину, коли вона виросте! Адже ті звички й нахили, які виховає в ній життя серед людожерів, назавжди позбавлять її змоги спілкування з цивілізованими людьми.

Людожер! Його маленький син стане людожером! Несила була терпіти цю страшну думку.

Підпиляні зуби, спотворений, приплюснутий ніс, обличчя, потяте бридким татуюванням!

Тарзан стогнав. О, коли б він міг відчути шию Рокова під своїми сталевими пальцями.

А Джейн?

Як мусить страждати вона, бідолашна, від невідомості й тривоги. Тарзанові здавалося, що дружині навіть гірше, ніж йому: адже він хоч знає, що принаймні одна з його коханих істот перебуває вдома, у безпеці, а Джейн не має ж ані найменшого уявлення, де її син і чоловік.

Добре ще, що лорд Грейсток не знав правди про долю дружини, а то б його душевні муки ще й подесятерилися

Отак заглиблений у ці похмурі думки, Тарзан повільно блукав джунглями, коли це його вухо вловило якийсь дивний звук, неначе кігті дряпали дерево. Що ж воно могло бути?

Він обережно рушив на звук і невдовзі побачив величезну пантеру, притиснуту поваленим деревом.

Коли Тарзан наблизився, вона озирнулася, вишкірилась і люто загарчала, силкуючись визволитись, але груба гілка придавила їй спину, а менші гілки притиснули лапи.

Мавполюд стояв перед беззахисною кішкою, приреченою на голодну смерть або на загин від безжалісних ікол іншого хижака. Ось він видобув із сагайдака стрілу і вже був нап'яв лука, щоб прискорити її смерть, але раптом думка спинила його.

Навіщо забирати й волю й життя в бідолашної тварини, коли можна так просто повернути їй і те й те?

З того, як сіпалась пантера, Тарзан зрозумів, що хребет у неї вочевидь цілий, та й передні лапи, хоч міцно затиснуті, не були, мабуть, зламані.

Тарзан вклав стрілу назад до сагайдака, перекинув лук через плече й наблизився до звірини. Він почав тихо, заспокійливо мурчати, як мурчать ці великі кішки, коли бувають задоволені чимось. Це було найприязніше звер-тання, яке Тарзан міг вимовити мовою Шіти.

Пантера враз перестала гарчати, тільки не зводила очей з мавполюдини.

Щоб підважити величезне дерево, потрібно було підійти до пантери так близько, що вона, опинившись на волі, могла б легко дістати мавполюда своїми довгими сильними кігтями. Але Тарзанові, годованцю великих мавп, невідоме було почуття страху.

Коли вже він щось вирішував, то діяв одразу. Не вагаючись, Тарзан підійшов до купи переплетеного гілля, не перестаючи миролюбно і заспокійливо муркати. Шіта повернула голову до Тарзана, невідступно й пильно вдивляючись у нього. Її страшні ікла були вишкірені, але більш застережливо, аніж погрозливо.

Тарзан уперся плечем під стовбур дерева, і гола його нога торкнулась оксамитового хутра пантери.

Поволі Тарзан напружував свої могутні м'язи, і величезне дерево з переплетеним гіллям поступово підіймалося над пантерою. Відчувши, що тягар над нею послабшав, Шіта швидко відповзла вбік. Тарзан опустив дерево додолу, і ось двоє вільних звірів стали один проти одного.

Легка усмішка ковзнула по губах мавполюда. Тарзан . добре знав: звільняючи лісового хижака, він не на жарт ризикує життям. Він

анітрохи не здивувався б, якби величезна кішка, звільнившись, кинулася на нього. Але цього не трапилось. Натомість пантера зупинилася за кілька кроків від дерева й стежила, як людина вивільняється із плетива гілок.

Виплутавшись, Тарзан став не далі ніж за три кроки від Шіти. Якби пантера здумала напасти, він міг видертися на вищі гілки дерева, адже Шіта не здатна лазити по деревах так високо, як він, мавполюд. Але якесь відчайдушне зухвальство спонукало його наблизитися до хижака. Тарзан наче хотів пересвідчитися: чи спроможеться звір хоч на якесь почуття вдячності, чи викаже приязнь до свого рятівника?"

Коли людина наблизилася, могутня кішка обережно відступила вбік; Тарзан, не зупиняючись, пройшов, мало не торкнувшись її вологих щелеп, і закрокував далі, в ліс. Пантера попленталася слідом за ним, мов собака за господарем.

Тарзан чув, що пантера стежить за ним, тільки довго не міг визначити, чи з дружніх намірів, чи з ворожих. Може, вона вистежує його й накинеться, коли зголоднієє? Та зрештою він пересвідчився, що наміри звіра були таки дружні.

Надвечір того дня Тарзан, учувши запах сарни, засів у гіллі. Коли його зашморг затягся на шиї сарни, мавполюд покликав Шіту, муркочучи трохи голосніше, ніж уранці, коли хотів її заспокоїти.

Він не раз чув, що саме так кличуть одна одну пантери, полюючи вдвох, коли котрась упіймає здобич. У відповідь на Тарзанів поклик затріщали кущі й звідти вирину ло гнучке золотаве тіло його дивної супутниці.

Помітивши мертву Бару і вчувши дух крові, Шіта пронизливо вискнула, і за мить двоє звірів, сівши поруч, ласували свіжиною.

Кілька днів блукала джунглями ця дивовижна пара.

Коли комусь із них щастило щось уполювати, той кликав іншого, отож вони їли часто й доволі.

Якось після вдалих ловів людина й пантера розташувалися під деревом, ласуючи вепром, якого вполювала Шіта, коли це з хащі до них підкрався нечутно лев Нума.

З лютим риканням цар звірів вистрибнув просто біля них, щоб відігнати від їхньої здобичі; Шіта пірнула в кущі, а Тарзан хутко вихопився на дерево.

В той час як Нума стояв над тілом вепра, виклично задерши голову, людина-мавпа на гілці, що нависла над левом, розплутувала свій аркан. Вибравши момент, Тарзан спритно накинув зашморг на шию Нуми. Потім рвучко затяг зашморг і підняв знавіснілого лева догори так, що лише задні ноги тварини торкалися землі. Водночас він голосно кликав Шіту. .

Швидко прив'язавши мотузку до міцної гілляки, .він зістрибнув додолу й кинувся на лева зі своїм ножем, тоді як пантера, що на його заклик надбігла з іншого боку, метнулася й собі на царя звірів.

Пантера рвала й шматувала Нуму, а мавполюд кілька разів угородив йому в бік кам'яного ножа, і перш ніж володар звірів спромігся перегризти мотузку своїми могутніми іклами, його мертве тіло безпорадно зависло на гілляці.

І тоді переможний клич людини-мавпи злився із звитяжним риком пантери в один могутній гук, який громохким відлунням прокотився по джунглях.

Коли остання луна цього гуку завмирала у повітрі, до узбережжя безлюдного острова саме причалював довгий вузький човен-пірога із

двадцятьма чорношкірими воїнами, які, зупинившись, довго вдивлялися в джунглі й прислухались.

5. МУГАМБІ

Коли Тарзан дослідив прибережну смугу та сходив уздовж і впоперек весь острів під час своїх численних виправ до пралісу, він остаточно впевнився, що є тут єдиною людською істотою.

Ніде він не знайшов ані найменшої признаки бодай тимчасового перебування людини; втім не міг би з певністю стверджувати, що ніколи людська нога тут не ступала, адже пишне буяння тропічної рослинності швидко ховає кожен слід по людині. Видно було принаймні, що на цьому острові ніколи не існувало постійних людських поселень.

Наступного дня після сутички з Нумою Тарзан, так само в товаристві Шіти, здибався з плем'ям Акута. Завваживши пантеру, мавпи чимдуж чкурнули навтьоки, і Тарзан не зразу спромігся заспокоїти їх і зібрати докупи.

Йому спало на думку зробити дослід: чи не вдасться помирити цих споконвічних ворогів? Тарзан хапався за все, чим можна було згаяти час і відволіктися від похмурих думок.

Умовити мавп, щоб замирили з Шітою і не нападали на неї, виявилось, на його втіху, не надто важкою справою, попри брак слів у мавпячій мові. Але втовкмачити в маленькі мізки хижої Шіти, що вона мусить полювати разом з мавпами, а не на мавп, було завданням майже непосильним навіть для людини-мавпи.

Серед всякої іншої зброї у Тарзана була довга товста палиця. Накинувши аркан на шию пантері, він за допомогою цієї палиці намагався вбити у свідомість величезної вередливої кішки, що вона не повинна нападати на цих високих, кошлатих людиноподібних істот.

Коли мавпи побачили зашморг на шиї свого ворога й зрозуміли його призначення, то насмілилися підійти ближче.

Їм здавалося дивом, що пантера не кидається на Тарзана, але все пояснювалось прости: коли Щіта огризалася й гарчала, Тарзан бив її по носі, навіюючи таким чином страх перед палицею і повагу до диких мавп.

Важче було пояснити приязне ставлення пантери до Тарзана. Ймовірно, щось підсвідоме в цьому примітивному розумі, ще й посилене допіру набутою звичкою, змушувало Шіту коритися своєму рятівникові й терпіти від нього таке, чого б вона не попустила нікому іншому. Цьому, звичайно, сприяла сила людського духу, який завжди так могутньо впливає на нижчі створіння. Все це складалося в один потужний чинник, що дозволяв Тарзанові панувати в джунглях і над Шітою, і над усіма звірами, з якими йому час від часу доводилося стикатись.

Так чи інак, а людина, пантера й мавпи цілими днями біч-о-біч блукали по диких джунглях, разом полюючи й ділячися здобиччю. Але наймогутнішим з усього цього страхітливого гурту був голошкірий звір, який лише кілька місяців тому був бажаним гостем у багатьох розкішних лондонських вітальнях.

Іноді хтось із ватаги на деякий час усамітнювався, коли йому того бажалось. Так одного разу Тарзан вирушив на прогулянку берегом моря й ліг трохи поніжитися на піску під сонячним промінням. Він уже й задрімав, заколисаний ритмічною мелодією припливу, коли з-за невеличкого пагорба на близькому узліссі виткнулась чиясь чорна голова.

Пара зірких очей вражено втупилась у велетенську постать дикої білої людини, що розляглася під променями гарячого тропічного сонця. Потім власник очей озирнувся, на мигах кличучи когось, хто стояв позаду. За хвильку вже дві пари очей стежили за людиною-мавпою:

потім з'явилися нові голови, ще й ще... Врешті на тлі нефа завидніло близько двадцяти відворотно розмальованих диких воїнів, що нишком полягали на животах на краю узвишшя, розглядаючи білошкірого незнайомця. Обличчя чорних воїнів були звернені проти вітру, тож їхній запах не долинав до Тарзана. Та й лежав він спиною . до них і не міг бачити, як вони з'явилися на пагорбі, а тоді нечутно поплазували густою травою до піщаного берега, де він дрімав.

Це були дебелі чорношкірі з дивовижними зачісками, яскраво розмальованими обличчями, обчіпляні розмаїтими металевими прикрасами, і з кольоровим пір'ям у чупринах — вигляд, що й казати, вони мали дикий, кровожерний.

Ось вони сповзли з пагорба, обережно поспинались на ноги і, пригнувшись, вимахуючи над головами своїми бойовими палицями, мовчки посунули до заглибленої в сон білої людини.

Душевні муки, що їх пережив Тарзан, трохи послабили його звичну загострену пильність; дикуни вже були зовсім поруч, коли він відчув небезпеку й прокинувся.

Негри побачили, що білошкірець їх помітив, і з пронизливим бойовим вереском кинулися на свою здобич.

Розум і м'язи Тарзана спрацювали водночас, від найменшого сигналу тривоги. Він зірвався на ноги, схопив палицю і заходився відбивати несподіваний напад. Першими спритними ударами Тарзан збив ближчих напасників. Оточений зусебіч, він боронився, гатячи праворуч і ліворуч з такою люттю, силою і точністю, що посіяв паніку серед решти.

Дикуни трохи позадкували й почали радитись, а мавполюд стояв незворушно, згорнувши руки на грудях, і з посмішкою дивився на них. За хвилину напасники вишикувалися півколом і розпочали нову атаку, цього разу із важкими списами. Вони наступали, розсипавшись півколом

поміж Тарзаном і джунглями, і з кожним їхнім кроком це півколо дедалі звужувалось.

Виглядало на те, що мавполюдові навряд чи вдасться врятуватися від цієї останньої атаки, коли, всі їхні важкі списи будуть одночасно кинуті на нього; він міг метнутися у відкрите море, або спробувати прорвати лаву чорних воїнів.

Тарзана раптом осяяло, і він заусміхався ще ширше, хоча його доля здавалась вирішеною. Він спокійно стояв посеред дикого танцю, повертаючись так, щоб бути увесь час обличчям до напасників.

Чорні воїни були ще на певній відстані від Тарзана, повільно наближаючись, видаючи, відповідно до звичаю свого племені, жахливі крики й підскакуючи у фантастичному бойовому танці. І тоді мавполюд видав оглушливий гук, що притлумив увесь жахливий бойовий лемент чорношкірих. Дикуни стали й спантеличено перезирнулися. Невже це кричала людина? Цей звірячий гук був такий страшний, аж у них кров похолола в жилах. Але ж вони на власні очі бачили: саме з рота білої людини виривався цей жахливий поклик.

Трохи отямившись від переляку, дикуни знову були пішли в наступ і вже звели списи на свою здобич, коли це позад них затріщали кущі, й воїни знов зупинились. Вони озирнулись і побачили видовище, від якого захолола б кров і в хоробріших людей, ніж воїни племені вагамбі.

З гущавини вистрибнула величезна пантера з вишкіреними іклами й ігалючими очима, а за нею назирці дибуляло десятків два великих кошлатих мавп. Пантера швидко й нечутно мчала, ковзаючи низько в густій траві; мавпи, напівзігнуті на своїх кривих ногах, бігли підтюпцем, вимахуючи довгими ручиськами, що діставали землі, і їхні могутні тіла химерно вихитувалися з боку на бік.

Тарзанові звірі з'явилися на його заклик.

Перш ніж воїни вагамбі встигли отямитися з переляку, дивна зграя кинулась на них з одного боку, а Тарзан — із другого. Дикуни відчайдушно захищалися, їхні списи й палиці звалили чимало мавп, але один за одним гинули й вагамбі.

Страшні зуби й гострі пазурі Шіти дерли, шматували чорні тіла, міцні жовті ікла Акута перегризали шийні артерії, а Тарзан, годованець великих мавп, гасав у самісінькому вирі бою, мов бог війни, підбадьорюючи й надихаючи своє звірине військо та вражаючи ворогів довгим кам'яним ножем.

Невдовзі чорношкірі, на смерть перелякані, кинулися навтьоки, рятуючи своє життя, але з двадцятьох лише одному пощастило уникнути зубів розлючених тварин.

Це був Мугамбі, вождь племені вагамбі з краю Угамбі, і коли він пірнув у гущавину за пагорбом, лише пильні очі людини-мавпи помітили, куди подався утікач.

Тарзан залишив свою зграю наїдатися м'ясом забитих і кинувся слідом за єдиним, хто вцілів після кривавого побоїща. Вже за пагорбом він знов побачив чорного воїна, що мчав чимдуж до великого бойового човна, витягнутого на пісок узбережжя.

Мавполюд біг за чорношкірим нечутно, мов тінь. В голові у білої людини, ледве вона побачила пірогу, виник новий план. Адже ж на цьому човні можна дістатися до тієї землі, звідки прибули ці люди! Навіть якщо воїни прибули не з материка, а з іншого острова, то, далебі, цей острів заселений людьми і має сполучення з материком. А може, ці тубільці прибули сюди таки з африканського узбережжя...

Важка рука лягла на плече воїна-утіка,ча, який навіть не підозрював, що за ним женуться. Той крутнувся, щоб кинутися на свого переслідувача, але залізні пальці стисли йому зап'ястя, і, перш ніж негр

міг вивільнити руки, його кинуто додолу, а біла людина всілася на ньому верхи.

Тарзан звернувся до воїна, що лежав під ним, мовою західного узбережжя Африки.

— Хто ти?

— Я — Мугамбі, вождь племені вагамбі! — відповів чорношкірий.

— Я подарую тобі життя, — сказав Тарзан, — якщо ти пообіцяєш допомогти мені вибратися з цього острова. Що скажеш на це?

— Я хотів би допомогти тобі, — відповів Мугамбі. — Але без моїх воїнів, яких ти повбивав, навіть мені тепер не вибратися з твого острова. Нікого посадити на весла, а без веслярів ми не зможемо скористатися пірогою.

Тарзан устав і дозволив підвестись своєму супротивникові. Це був високий і гарний, чудової, міцної статури чоловік, — просто чорний двійник прекрасного білого велетня, що стояв перед ним.

— Ходімо! — сказав мавполюд і рушив туди, звідки долинало гарчання й мурчання звірів-бенкетарів.

Мугамбі сахнувся.

— Вони ж з'їдять нас! — заперечив він.

— Не з'їдять, — заперечив Тарзан. — Вони мої!

Але чорношкірий ніяк не наважувався вертатись до страшних істот, що пожирали тіла його воїнів. Тарзан таки змусив його йти за ним, і коли

обидва вийшли з джунглів, то побачили на березі страхітливу картину кривавої учти. Звірі теж побачили людей і погрозливо загарчали, підводячи голови, але Тарзан сміливо пішов поміж них, тягнучи за собою Мугамбі, що тремтів усім тілом.

Як нещодавно Тарзан змусив людиноподібних мавп прийняти у своє товариство Шіту, так йому вдалося, навіть ще легше, призвичаїти їх до Мугамбі. З Шітою, втім, справа виявилась не такою легкою: пантера довго не могла втямити, чом вона не має права повестися з Мугамбі так само, як вона вчинила з його воїнами. Але Шіта була цілком сита й лише кружляла довкола чорношкірого з глухим гарчанням, не зводячи з нього блискучих очей.

Мугамбі, напівмертвий від страху, чіплявся за Тарзана, а той ледь втримувався від сміху, дивлячись на перестрашеного чорного вождя. Нарешті Тарзан схопив пантеру за шкірки, підволік її впритул до Мугамбі й щоразу, коли та починала дуже гарчати на чорношкірого, давав їй ляпаса по носі.

Коли Мугамбі побачив, як людина голіруч дає раду найлютішому хижакові джунглів, очі йому мало не вилізли на лоба. Він був ладен упасти долілиць перед білим велетнем, що ввижався йому чи не богом джунглів.

Навчання Шіти посувалося так успішно, що невдовзі вона перестала звертати увагу на Мугамбі, і надвечір він уже чувся в її товаристві трішки безпечніше.

Сказати правду, це нове товариство було йому не дуже до душі, й він боязко закочував очі щоразу, коли хтось із зграї надто близько підступав до нього.

Коли вже зсутеніло, Тарзан, Мугамбі, Шіта й Акут лягли в засідку біля водопою і невдовзі помітили сарну. Мавполюд дав знак, і всі

четверо зненацька кинулись на тварину, а чорному вождеві здалося, що бідолашна сарна вмерла з переляку раніше, ніж будь-хто з них її торкнувся.

Мисливці зразу поділили між собою здобич, і негр розпалив багаття, щоб підсмажити свою частку, а Тарзан, Шіта й Акут заходилися коло сирого м'яса, шматуючи його своїми гострими зубами та погиркуючи одне на одного, коли хтось чіпав чужий шматок.

Навряд чи варто дивуватися з того, що біла людина виявилася ближчою до звірів, аніж чорношкірий дикун. Ми всі раби звичок, набутих через виховання змалку, і коли відпадають зовнішні обставини, що змушують притлумлювати ті звички, ми легко повертаємося до того, з чим поріднилися і пов'язані якнайтісніше.

Мугамбі зроду-віку не їв сирого м'яса, тоді як Тарзан до двадцяти років не куштував ані смаженого, ані вареного, і лише за три-чотири останні роки призвичаївся до харчування цивілізованих людей. Але не лише через дитячі звички мавполюд віддавав перевагу сирому м'ясу. Він вважав, що смак м'яса від смаження значно погіршується, а найбільше смакувала йому щойно забита, ще тепла дичина.

Для нас, "цивілізованих" людей, те, що Тарзан смакував сирим м'ясом і ласував хробаками, здається просто відворотним. Та коли б ми змалечку харчувалися такою їжею і звично дивилися, як довкола всі споживають те саме, то ставилися б до Тарзанового смаку чи не з більшим розумінням, аніж до вишуканих гурманських делікатесів, що здатні викликати лише збридження й нудоту в дикого африканського людожера. Вся справа тут лише у звичці.

Поблизу озера Рудольф, наприклад, живе плем'я, що не їсть ані баранини, ані яловичини, тоді як у сусідніх племен це — звичайна їжа. Неподалік інше плем'я полюбляє ослятину, від одного вигляду якої нудить їхніх ближніх сусідів. Чи ж можна після цього прийняти як

абсолютну істину, що слимаки, устриці й жаб'ячі лапки смачні, а хробаки та комахи зовсім неїстівні, чи що ковтати живу устрицю не так гидко, як чисте, ніжне м'ясо допіру вбитої сарни?

Усі наступні дні Тарзан був захоплений лише однією думкою — знайти спосіб використати пірогу, щоб дістатися материка. Він намагався навчити мавп веслувати: кілька разів садовив декого з них у вутле суденце і вчив їх веслярства у затоці, захищеній від хвиль скелястим виступом.

Він давав мавпам в руки весла й пояснював, що вони повинні повторювати його й Мугамбі рухи. Після кількох невдалих спроб мавполюд переконався, що потрібні будуть довгі тижні наполегливого дресирування, поки з них поробляться сякі-такі веслярі, бо ж так важко мавпам зосередитися на одноманітній діяльності, і це їм швидко набридає.

А втім, з усіх людиноподібних мавп одна становила щасливий виняток — це був Акут. Від самого початку той виказував зацікавлення новим спортом. Схоже було, що ватаг зразу втямив, для чого потрібні весла, що свідчило про більші розумові здібності, аніж у його одноплемінців; тож Тарзан намагався недосконалою мовою мавп утовкмачити йому, як то слід користуватися веслами.

Втративши надію навчити зграю мавп веслувати, Тарзан надумав обладнати пірогу вітрилом і заходився плести велику мату з деревного лубу.

Розпитуючи Мугамбі, Тарзан довідався, що материк лежить не дуже далеко від острова. Схоже було, що воїни вагамбі дісталися до гирла великої ріки й відпливли на своєму човні надто далеко від берега; захоплені відпливом і дужимвітром із суходолу, невдовзі загубили землю з поля зору. Цілу ніч вони пробули у широкому морі й невпинно гребли, як їм здавалося, до рідного берега. Коли зійшло сонце й воїни

побачили землю, то дуже зраділи, вважаючи, що перед ними — материк. Лише від Тарзана Мугамбі довідався, що вони потрапили на острів.

Вождь племені вагамбі недовірливо й з осторогою дивився на вітрило — такої мудрації він зроду не бачив. Край племені вагамбі розташований в глибині материка, біля ріки Угамбі, і ніхто з його племені досі не діставався океану.

Проте Тарзан сподівався, що за доброго західного вітру він на своєму вутлому вітрильнику досягне континенту майже без зусиль. Він надумав, що краще вже загинути у широкому морі, аніж лишатися на безлюдному острівці без надії будь-коли вихопитися звідси, адже зрозуміло було, що до цього острова, не позначеного на картах, не підходять кораблі.

За кілька днів пірога була споряджена, на ній було встановлено вітрило, і щойно подув сприятливий вітер, вона прийняла на борт дикого капітана із дивною, страшною залогою, подібної до якої не бувало ‘на жодному кораблі у світі.

Цю залогу складали, крім Тарзана: Мугамбі, Акут, пантера Шіта й півтора десятка величезних самців із Акутового племені.

6. ЖАХЛИВА ЗАЛОГА

Пірога із своїм диким екіпажем повільно рухалася між рифами вузькою протокою, через яку вона мала вийти у широке море. Тарзан, Мугамбі й Акут веслували: скористатися з вітрила не було можливості, бо високий берег затримував пориви вітру.

Шіта лежала біля Тарзанових ніг. Він вирішив тримати дикого звіра поодаль від інших мандрівників: найменшого приводу було б достатньо, щоб Шіта кинулася на когось. Лише на білу людину вона дивилася покірно, як на свого пана. Мугамбі сидів на кормі, перед ним на дні

піроги скоцюрбився Акут, а між Акутом і Тарзаном горбатились дванадцятеро волохатих людиноподібних мавп, які сторожко й недовірливо роззиралися навсібіч і раз у раз тужливо поглядали на рідний берег.

Все було гаразд, доки човен не вийшов у широке море. Щойно берег лишився позаду, як вітер вихопився на простір, вдарив у вітрило, і легкого човна погнало хвилями, мов тріску. І чим далі пірога мчала в море, тим вище здіймалися хвилі.

В човні почалася паніка, бо хвилі й хитання перестрашили мавп.

Попервах вони стривожено роззиралися, вовтузились, а тоді почали верещати й ревіти. З великими труднощами Акут стримував їх, та коли одна надто вже велика хвиля підхопила човна, мавпи так перелякалися, що схопилися на ноги й ледь не перекинули суденце. Тарзанові й Акутові насилу вдалося заспокоїти їх. Але потроху спокій поновився й поступово мавпи почали звикати до хитавиці.

Подорож минула без пригод, вітер був сприятливий, і за годину Тарзан помітив темну берегову смугу. Через нічну темряву неможливо було визначити, чи саме тут знаходиться гирло Угамбі, чи деінде, тож про всяк випадок Тарзан вирішив пристати до найближчого місця й там дочекатися світанку.

Човен тицьнувся носом у пісок, розвернувся бортом до берега й перекинувся, висипавши всю залогу. Хвилі припливу накривали людей і звірів, і лише з великими труднощами їм вдалося дістатися берега.

Мавпи всю ніч сиділи тісною купою, намагаючись зігрі-, тися. Мугамбі розпалив багаття й ліг біля вогню. Зголоднілі Тарзан і Шіта вирушили в пекельну темряву поблизького лісу на лови.

Обоє не боялися нічної темряви і, поки стежка була досить широка, йшли поруч, а коли вона звужувалась, ступали одне за одним, Тарзан перший вчув запах якоїсь тварини. Скрадаючись, вони з Шітою наблизились до густих заростей очерету біля річки й раптом побачили там великий, нерухомий темний силует. Це був величезний буйвіл, що спокійно лежав у самій гущавині очерету.

Вони підповзали все ближче до бика, який нічого не підозрював: Шіта з правого боку, Тарзен — з лівого. Вони часто полювали так разом, подеколи підбадьорюючи одне одного стишеним муркотінням.

На мить обоє причаїлись, а потім Тарзан дав знак, і Шіта стрибнула буйволові на спину, вп'ялася йому в потилицю. Тварина, ревучи, зірвалася на ноги, але в ту саму мить Тарзан кинувся на неї і кілька разів угородив свого кам'яного ножа під ліве рамено, тримаючись другою рукою за густу гриву.

Бик шалено помчав очеретом, тягнучи за собою тих, хто забирав у нього життя. Шіта намертво вп'ялася бикові в шию, намагаючись перегризти яремну жилу.

Ревучий бик проволік обох напасників кілька метрів, але невдовзі ніж знайшов його серце, й бик, ревнувши востаннє, звалився на землю. Тоді Тарзан з Шітою наїлися вже донесхочу свіжини й вляглися спати в гущавині — через кілька хвилин голова людини спочивала на темно-бурому хутрі пантери. Коли розвиднілося, вони прокинулись і повернулися на берег. Тарзан повів решту залоги до вчорашньої здобичі.

Звірі дожерли буйвола й позасинали, а Тарзан і Мугамбі вирушили на пошуки ріки Угамбі. Пройшли не більше півтораста метрів, коли побачили широке плесо, і негр відразу впізнав ту ріку, якою він зі своїми бідолашними товаришами недавно був спустився до океану.

Обидва негайно пройшли берегом до самого гирла й побачили, що воно знаходиться на відстані близько кілометра від того місця, де пристав їхній човен.

Тарзан був дуже цим задоволений. Він не сумнівався, що коли просуватиметься вгору по великій ріці, то зустріне тубільців, а від них дізнається щось про Рокова та свого сина. Він був переконаний, що росіянин не зважився заглибитися в материк, а спробував скількимога швидше позбутися дитини після того, як висадив Тарзана на безлюдному острові.

Тарзан і Мугамбі зрушили пірогу з місця й довго вовтузилися біля неї, намагаючись зіпхнути на воду. Заважав сильний приплив, і лише після тривалих зусиль їм нарешті вдалося протягти пірогу через бурун на глибину й сісти на неї. Нарешті вони вирушили попід берегом до щойно віднайденого гирла Угамбі. Тут знову зіткнулися з перешкодами: сильна течія ріки й відплив, що саме настав, не давали змоги увійти в гирло. Лише після численних спроб, тримаючись близенько берега, де течія слабшала, білий і негр зуміли піднятися вгору. І лише надвечір, коли смеркало, нарешті досягли місця, де вранці залишили своїх приятелів-звірів.

Тарзан і Мугамбі міцно припнули човна до товстої гілки й заглибилися в джунглі. Усі дванадцятеро мавп були тут-таки, ласували плодами, але Шіти ніде не було видно. Не повернулась вона й поночі, і Тарзан подумав, чи не вирушила пантера на пошуки своїх родичів.

Наступного дня рано-вранці Тарзан повів свій гурт до річки. Дорогою він кілька разів зупинявся й голосно викрикував свій поклик. І ось здалеку долинула відповідь, і гнучка постать Шіти вистрибнула з кущів на берег саме в ту мить, коли Тарзан, Мугамбі й мавпи обережно сідали в човен.

Муркочучи, мов кошеня, велика пантера підійшла до Тарзана й потерлася об нього своїм боком; потім, за командою мавполюда, Шіта легко стрибнула в пірогу і зайняла своє місце на носі човна.

Коли всі вже були на місцях, з'ясувалося, що бракує двох великих мавп. Мавпячий цар і Тарзан гукали, кликали їх, може, з годину. Але відповіді не було, й човен відплив без них. Це були саме ті мавпи, яких найважче було умовити полишити рідний острів. Саме вони виказували особливий страх перед морською подорожжю і найбільше непокоїлися під час хитавиці. Тому Тарзан не без підстав виснував, що ті двоє зумисне сховалися й свідомо не відгукуються на оклики.

Десь опівдні човен пристав до берега, й мандрівники вирушили на пошуки їжі. І тієї самої хвилини зграбний голий дикун, який вистежив їх крізь густі зарості на березі, чкурнув понад рікою вгору й зник, перш ніж хтось із людей чи звірів міг його помітити.

Мов прудконогий олень, помчав він вузькою стежкою вгору понад рікою і, страшенно схвильований, прибіг у тубільне селище за кілька кілометрів від того місця, де Тарзан зі своєю зграєю саме почав полювання. Воїн підбіг до вождя, що лежав біля входу в свою круглу хатину, й закричав:

— Прийшла ще одна біла людина! Ще одна біла людина, а з нею багато воїнів. Вони припливли у великій бойовій пірозі! Вони вбиватимуть і грабуватимуть нас, як той чорнобородий, що допіру полишив нас!..

Вождь, якого звали Кавірі, скочив на ноги. Він щойно зазнав багато кривди від білої людини, і його серце повнилося ненавистю й лютню. За мить загуркотіли бойові барабани, скликаючи мисливців з лісу й землеробів з поля.

Швидко спустили на воду сім бойових човнів. У них сіли воїни з розмальованими обличчями, закосичені перами. Незграбні бойові човни, кермовані дужими лискучими чорними руками, наїжачилися довгими списами й нечутно поплинули по воді.

Кавірі не наказував бити в тамтами чи сурмити в ріг. Він був хитрий воєначальник і хотів своїми сімома бойовими човнами зненацька напасти на човен білої людини — здолати ворога чисельною перевагою, перш ніж його рушниці принесуть смерть воїнам Кавірі.

Човен Кавірі линув ледь попереду інших і, коли оминув крутий вигин ріки, майже впритул зіштовхнувся з човном, якого шукав.

Човни опинилися так близько один до одного, що Кавірі лише встиг помітити біле обличчя людини, яка сиділа на носі човна, а наступної миті піроги зіткнулись, чорношкірі посхоплювалися зі своїх місць, грізно горлаючи й потря-саючи довгими списами.

Але за мить, коли Кавірі спромігся розгледіти, яка залога у човні білої людини, він віддав би всі свої намиста й прикраси за змогу опинитися знов у себе в селищі якомога далі звідси. Щойно зіштовхнулися човни, як з дна піроги білої людини підвелися на повен зріст страшні Акутові мавпи. З лютим гарчанням і гавкотом вони за кілька секунд своїми довгими волохатими руками повихоплювали списи в чорношкірих.

Воїни Кавірі були нажахані, однак їм не лишалося нічого іншого, як боронитися. В цей час на поміч підпливли інші бойові човни. Воїни в них жадали бою, гадаючи, що битимуться з білими людьми та їхніми чорними носіями.

Човни оточили Тарзанову пірогу, але тільки-но чорні воїни помітили, який супротивник перед ними, всі, окрім одного човна, розвернулися й швидко попливли назад, угору по ріці. Лише одне суденце підійшло

надто близько до Тарзанової піроги, і тільки тоді воїни, які в ньому сиділи, побачили, що їхні товариші б'ються зовсім не з людьми, а з якимись "демонами". Тарзан щось тихо звелів Шіті й Акутові, і ті, не даючи воїнам змоги відплисти, стрибнули на них із криками, від яких крижаніла душа.

На одному кінці човна величезна пантера шматувала людей так, що бризкала кров, а на другому Акут міцними зубами вгризався в горлянки воїнів і кидав їх одного за одним у воду, пробиваючись до середини суденця.

Кавірі був такий поглинутий відчайдушною боротьбою з "демонами", які стрибнули до нього в човен, що не міг ніяк допомогти воїнам з іншого човна. Величезний білий "демон" видер з його рук списа так легко, наче він, могутній Кавірі, був дитиною. Волохаті чудовиська нищили його воїнів, а чорношкірий велетень, подібний до самого Кавірі, шаленів разом з цією страшною зграєю, наче й сам був звіром.

Кавірі хоробро бився зі своїм супротивником. Він знав, що смерть неминуча, і хотів якомога дорожче продати своє життя. Та швидко переконався, що вся його сила — ніщо супроти нелюдських м'язів та спритності білошкірця. Нарешті той схопив його за горло й жбурнув на дно човна.

Голова Кавірі пішла обертом, усе закружляло перед очима, він відчув сильний біль в грудях і знепритомнів.

Коли він розплющив очі, то побачив, що лежить на дні свого човна. Руки й ноги Кавірі були зв'язані. На носі човна сиділа велика пантера й невідривно дивилася на нього.

Кавірі здригнувся і заплющив очі, чекаючи, що хижак ось-ось кинеться на нього й покладе край його існуванню.

Але ні, жахливі ікла не шматували його тіла, тож Кавірі знов наважився розплющити очі. Тепер він побачив, що біля пантери сидить білий велетень — той самий, що здолав його.

Цей чоловік веслував, і з ним Кавірі побачив кількох своїх воїнів, що також веслували, а позад них скоцюрбились великі волохаті мавпи.

Тарзан помітив, що вождь опритомнів, і звернувся до нього:

— Твої воїни сказали мені, що ти вождь великого племені, і що твоє ім'я — Кавірі.

— Так, — відповів чорношкірий.

— Чому ти напав на мене? Адже я прийшов з миром.

— Інший білий також приходив "з миром" три місяці тому, — відповів Кавірі. — Ми принесли йому в дарунок козу, плодів і молока, а він почав стріляти у нас із рушниці і вбив багатьох з мого племені, а потім пішов геть, забравши з собою наших кіз, багатьох молодиків та жінок.

— Я не такий, як той білий, — сказав Тарзан. — Я не кривдив би вас, якби ти не напав на мене. Скажи мені, що то була за біла людина? Я теж шукаю одного білого, що завдав мені великої кривди. Може, це той самий?

— У нього було дуже недобре обличчя з великою чорною бородою, і він був дуже, дуже лихий. Так, справді, дуже лихий!

— А чи не було з ним маленького білого хлопчика? — спитав Тарзан, і його серце завмерло в чеканні відповіді.

— Ні, пане, — відповів Кавірі, — білого хлопчика з ним не було. Білий хлопчик був з іншим гуртом.

— З іншим! — вигукнув Тарзан. — З яким саме?

— Їх було троє білих: чоловік, жінка й дитина, а ще з ними йшло шестеро чорних носіїв. Вони пройшли вгору по ріці за три дні перед отим дуже лихим білим. Я гадаю, що вони тікали від нього.

Білий чоловік, жінка й дитина! Тарзан був просто ошелешений. Дитина — це напевне його маленький Джек. Але що то за жінка? Хто той чоловік? Може, хтось із спільників Рокова змовився з якоюсь жінкою з товариства росіянина і вкрав у нього дитину? В такому випадку вони, напевне, вирішили повернути дитину до Англії і зажадати там винагороди, або ж тримати малого у себе, аж доки дістануть викуп...

Тепер, коли Роков спромігся загнати змовників далеко вглиб країни, Тарзанові, можливо, вдасться наздогнати їх, якщо вони лише не потраплять у полон і їх не вб'ють людожери, які живуть біля витоків Угамбі, і яким, Тарзан був певен, Роков хотів віддати хлопчика.

Він розмовляв з Кавірі, а тим часом усі три човни продовжували свій шлях угору по ріці до селища. Воїни Кавірі веслували, крадькома зиркаючи на своїх страшних супутників. Троє мавп із племені Акута були вбиті під час бою, і, крім Акута, лишилося ще вісім лютих звірів, а ще ж була пантера Шіта, і, нарешті, Тарзан і Мугамбі, які здавалися дикунам страшнішими за звірів.

За все своє життя воїни Кавірі не бачили жахливішої залоги. Вони увесь час побоювалися, що хтось із звірів накинеться на них. Справді, Тарзанові й Мугамбі нелегко було заспокоювати лютих звірів, стримувати, щоб ті не напали на чужих негрів.

Прибувши до селища Кавірі, Тарзан зробив лише невеличку зупинку, аби попоїсти, й домовитися з вождем, щоб той дав дванадцятеро веслярів для його човна.

Кавірі охоче лристав на всі вимоги мавполюда — аби швидше забралась геть моторошна зграя. Але вождеві невдовзі довелося переконатись, що легше пообіцяти веслярів, аніж привести їх. Коли чорношкірі дізналися про Тарзанові наміри, то ті, хто ще не встиг утекти в джунглі, зараз же чкурнули туди. І коли Кавірі хотів показати, кого саме з людей призначено супроводжувати Тарзана, то з'ясувалось, що лише він сам, Кавірі, й залишився у селищі. Тарзан не зміг стримати посмішки.

— Вони не надто прагнуть супроводжувати нас! — сказав він. — Але ти лишайся спокійно вдома, Кавірі: дуже швидко побачиш, як твоє плем'я знову збіжиться до тебе.

Мавполюд підвівся і, наказавши Мугамбі лишатися з Кавірі, зник у хащах із ІДітою та мавпами.

Десь півгодини мовчанку пралісу порушували лише звичні для нього звуки, Кавірі й Мугамбі сиділи удвох серед селища, огородженого високим пакіллям.

Раптом здалеку долинув лиховісний гук. Мугамбі впізнав страшний бойовий клич мавполюда. І негайно зусібіч залунали такі самі кличі, з якими час від часу перегукувалось завивання голодної пантери.

7. ЗРАДА

Обидва дикуни, Кавірі й Мугамбі, сиділи навпочіпки біля входу. Коли в джунглях залунали несамовиті крики, вони перезирнулись, і Кавірі, з ледь прихованим страхом, спитав:

— Що це таке?

— Це бвана Тарзан та його люди, — відповів Мугамбі. — Але я не знаю, що вони роблять; може, пожирають твоїх утікачів!

Кавірі здригнувся і тривожно подивився в напрямку джунглів. За все своє життя в диких лісах він жодного разу не чув такого жахливого галасу.

Крики лунали все ближче. До них долучалися перелякані вигуки жінок і дітей. Цей страхітливий хаос диких звуків тривав хвилин двадцять, аж доки наблизився на відстань кинутого каменя. Кавірі скочив на ноги й хотів був тікати, але Мугамбі схопив його й не пускав — так наказав Тарзан.

Ще за хвилину з хащів вигулькнули смертельно перелякані дикуни й чкурнули ховатися по своїх хатинах. Вони мчали, мов перелякані вівці, а їх гнали Тарзан, Шіта й страшні Акутові мавпи.

І ось Тарзан став перед Кавірі й сказав із звичною спокійною посмішкою:

— Твій народ повернувся, брате, і тепер ти можеш вибрати веслярів, які б супроводжували мене й гребли в моєму човні.

Тремтячи й заточуючись, Кавірі пішов викликати своїх людей з хатин, але ніхто не озвався до вождя.

— Пригрози їм, — підказав Тарзан, — що коли вони не вийдуть, то я пошлю по них своїх людей.

Кавірі виконав наказ, і дуже швидко всі мешканці селища повиходили надвір. Вони тремтіли, витріщаючись на диких звірів, що походжали вулицею.

Вождь квапливо визначив дванадцятеро воїнів, що мали супроводжувати Тарзана. Бідолахи посіріли від жаху при одній лише думці, що їм доведеться сидіти поруч із страшними мавпами та пантерою у вузькій пірозі. Але Кавірі заявив їм, що все одно іншої ради нема, бо загін бвани Тарзана при найменшій спробі втекти перейме їх. Тоді вони слухняно й понуро рушили до ріки та посідали на свої місця в човні.

З величезним полегшенням Кавірі стежив, як човен плив угору по ріці, все далі від його селища, аж доки, врешті, щез з очей.

* * *

Минуло три дні. Химерне товариство дедалі більше заглиблювалося в нетрі дикої країни, що лежала обабіч Угамбі — цієї майже ще недослідженої ріки. Дорогою трьом із дванадцятьох воїнів пощастило втекти, але тим часом декотрі з мавп навчилися веслувати, тож Тарзана ця втрата не дуже засмутила.

Якби вони йшли берегом, то, безумовно, посувалися б швидше, але Тарзан гадав, що на човні йому легше буде тримати свою дику залогу в послуху. Двічі на день вони приставали до берега й ходили на полювання, а ночували або на березі, або ж на одному з численних острівців, якими рясніла ріка.

Хоч би до якого селища вони наближались, тубільці панічно тікали від них, і Тарзан надибував на своєму шляху лише покинуті осідки. Це тривожило й непокоїло мавполюда, бо вкрай необхідно було розпитати якого-не-будь дикуна, що мешкає на березі річки, але через те, що мешканці ховалися, досі йому це не вдавалось.

Врешті він переконався, що нічого іншого не лишається, як самому висісти з човна і йти берегом, а залога хай пливе за ним у човні.

Мавполюд пояснив свій намір Мугамбі й наказав Акутові слухатися чорношкірого, як старшого.

— Я повернуся до вас за кілька днів, — сказав Тарзан, — а зараз мушу йти вперед, щоб з'ясувати все, що можна про того лихого білого, якого я шукаю.

На наступній зупинці Тарзан залишився на березі й невдовзі зник з очей своєї залоги.

Перші селища, на які він натрапив, також були покинуті мешканцями — так швидко поширювалася чутка про човен із страшною залогою. Але надвечір мавполюд підійшов нарешті до селища, де були люди — близько двохсот тубільців. Численні очеретяні хатини поселення були огороджені грубим пакіллям.

Тарзан засів у гіллі велетенського дерева, що нависало над огорожею, а під тим гіллям жінки саме варили вечерю.

Годованець мавп метикував, як йому краще зав'язати стосунки з тубільцями, щоб не налякати їх та не розбудити дикого інстинкту — негайно кидатися в бій. Зараз, коли був дорогий кожен день, Тарзан не мав ані найменшого бажання заводити бійку з першим-ліпшим плем'ям, яке тільки трапиться йому на шляху.

Нарешті в голові у нього вибудувався план. Тарзан ще раз пересвідчився, що густе листя надійно ховає його від очей тубільців, і закричав так, як кричить розлючена пантера. Він добре вмів наслідувати цей крик. Його намір удався: очі всіх мешканців селища враз прикипіли до густого листу довкола нього.

Вже сутеніло, й погляди негрів не могли проникнути крізь зелений густолист, що ховав мавполюда. Коли Тарзан побачив, що привернув

увагу тубільців, то закричав ще дужче, а потім майже нечутно зістрибнув на землю й швидко підбіг до воріт селища.

Тут він почав гамселити кулаками в браму, вигукуючи місцевою мовою, що він прийшов як друг і просить їжі й ночівлі.

Тарзан добре знав вдачу чорношкірих. Від криків пантери нерви їхні вкрай напружились, а несподіваний нічний грюкіт у браму ще більше перестрашив їх.

Його анітрішки не здивувало, що вони не зразу відгукнулися на його благання, бо тубільці бояться усіляких звуків із темряви, вважаючи, що то злі духи чи демони. Тож він продовжував гукати.

— Пустіть мене, друзі! — кричав Тарзан. — Я женуся за білим чоловіком, що проходив тут кілька днів тому. Я хочу покарати його за кривду, якої він завдав мені й вам. Якщо ви сумніваєтесь, я доведу вам свою приязнь: ось зараз прожену з дерева пантеру, перш ніж вона встигне напасти на вас! А якщо ви не пообіцяєте впустити мене й допомогти мені, як другові, я лишу ту Шіту на дереві, і нехай вона зжере вас.

Хвилину панувала мовчанка. Потім почувся старечий голос:

— Якщо ти справді біла людина й друг, то ми тебе впустимо, але спочатку прожени Шіту!

— Добре, — відповів Тарзан, — слухайте: за кілька хвилин її там не буде!

Мавполюд швидко повернувся до дерева й цього разу з навмисним шамотінням заліз на нього. Він лиховісно гарчав, чудово наслідуючи пантеру, й тубільці були впевнені, що звір і далі сидить у гіллі.

Коли Тарзан дістався гілок, що звисали над огорожею селища, то влаштував там цілу виставу: він кричав на "Шіту", та відповідала йому лютим гарчанням і риканням. Мавполюд сильно трусив гілками, немовби лякаючи звіра. Потім удавав злякану втечу пантери й переможно кричав, начебто святкуючи перемогу.

Коли гадана пантера втекла, Тарзан знову зістрибнув з дерева й побіг у хащу, голосно, лунко торохкаючи по деревах і вдаючи рикання пантери, що тікає геть.

За кілька хвилин він, захеканий, повернувся до воріт селища й сказав:

— Я прогнав Шіту, тепер впустіть мене!

Всередині почулися збуджені голоси тубільців, що сперечалися між собою, але нарешті кілька воїнів ледь прочинили браму й з осторогою визирнули назовні. Вигляд майже зовсім голого чоловіка не дуже їх заспокоїв, але Тарзан приязним голосом запевнив їх у своїй дружбі. Врешті-решт вони відчинили браму ширше й впустили його.

Щойно брама знову зачинилася, до тубільців повернулась їхня самовпевненість, і юрба зацікавлених чоловіків, жінок та дітей, обступивши Тарзана, провела його до хатини вождя.

Від вождя Тарзан довідався, що Роков справді проходив тут тиждень тому. Вождь також сказав йому, що на голові у чорнобородого білошкірця були великі роги, а за ним сунула тисяча дияволів. Згодом вождь додав, що лихий білошкірець пробув цілий місяць у його селищі.

Тарзана нітрохи не здивувала невідповідність цієї розповіді твердженню Кавірі, який казав, що росіянин проходив через його селище лише три дні тому й що загін Рокова був аж ніяк не такий численний. Він уже давно звик до химерних вибриків дикунського

розуму, що залюбки прикрашає факти всілякими небилицями й плутає числа й кількості.

Йому лише було важливо перевірити, чи правильно він йде дорогою та що ця дорога веде у глиб материка. Відтак Тарзан упевнився, що Роков не втече від нього.

За кілька годин розпитів і перехресних запитань Тарзан довідався, що за кілька днів до росіянина тут проходив інший гурт із трьох білих: чоловік, жінка й дитина, та ще кількох тубільців-мосулів.

Тарзан пояснив вождеві, що його загін пливе у човні слідом за ним і, ймовірно, прибуде наступного дня. Він просив зустріти їх чемно та без побоювань і запевнив, що негр Мугамбі подбає, щоб його залога не заподіяла ніякої кривди тутешнім людям, якщо, звісно, ті приймуть їх добре.

— А зараз, — завершив розмову Тарзан, — я ляжу під деревом поспати. Я дуже втомився. Скажи, щоб мені не заважали.

Вождь запропонував йому ночувати в хатині, але Тарзан, знаючи, яке затхле повітря в хатинах тубільців, волів укластися просто неба. Окрім того, він дещо надумав, а це легше було здійснити, залишаючись надворі. Вождеві пояснив, що хоче бути насторожі на той випадок, якщо повернеться Шіта, і вождь охоче дозволив йому спати під деревом.

Тарзан завжди мав за найвигідніше для себе справляти на тубільців враження істоти, що володіє надприродною таємничою силою. Він міг, наприклад, легко увійти до селища, оминувши браму, але вважав, що раптове й нез'ясовне зникнення справляє найбільше враження на дитинну свідомість дикунів, і тому, коли в селищі всі поснули, тихо підвівся, видерся на дерево й нечутно зник у таємничому мороці джунглів.

Усю решту ночі мавполюд швидко посувався у глиб країни. Він ішов верховіттями та середнім поверхом лісових крон. Але перевагу віддавав верховіттям велетенський дерев, бо там йому присвічував місяць. Проте всі його органи були такі призвичаєні до тьмяного світу, де він народився, що навіть у темряві при землі Тарзан посувався легко й швидко. Ви чи я, ідучи попід арками Бродвею, не могли б рухатися впевненіше чи швидше, ніж спритний мавполюд у темних нетрях, де ми з вами відразу ж розгубилися 6.

Вдосвіта він зупинився, щоб наїстися й поспати кілька годин, а тоді, по обідній порі, з новими силами продовжувати пошуки.

Двічі Тарзан зіткнувся з вороже настроєними тубільцями і з великими труднощами зумів схилити їх до миролюбної розмови. Так він переконався, що дійсно йде слідами росіянина.

Двома днями пізніше, все ще простуючи далі до верхів'їв Угамбі, Тарзан наблизився до великого селища Тутешній вождь, лихого вигляду чолов'яга з гостро підпиляними зубами, як то буває в людожерів, зустрів його з удаваною гостинністю.

Мавполюд почувався якраз дуже стомленим і вирішив залишитися тут на вісім-десять годин перепочинку, аби повним сил та енергії зустріти Рокова. Він був переконаний, що ця зустріч відбудеться незабаром.

Вождь підтвердив: так, білий бородань залишив селище лише сьогодні вранці, й бвана Тарзан, безсумнівно, наздожене його дуже швидко. Іншого ж гурту вождь не бачив і нічого про нього не чув. Принаймні, так він стверджував.

Тарзан не мав особливої довіри до цього типа, що силкувався удавати з себе приязного, тамуючи презирство до напівголого білого чоловіка, який прибув без власного загону й не запропонував ніяких

подарунків. Але Тарзан потребував спочинку та їжі, що їх можна було легше мати тут, у селищі, аніж у пралісі. Отож Тарзан, не почуваючи страху ані перед людиною, ані перед звіром чи дияволом, ліг собі в затінку хатини і спокійно заснув.

Щойно вождь пересвідчився, що Тарзан спить, він підкликав двох своїх воїнів, показав пальцем на сплячого й пошепки щось звелів. За хвилину стрункі чорні постаті вже мчали береговою стежкою вгору понад річкою.

Тоді вождь покликав інших людей і наказав дотримуватися цілковитої тиші в селищі: заборонив пісні, голосні розмови й звелів нікому не наближатися до сплячого Так-то вже він піклувався про спокій свого гостя.

Через три години на Угамбі з'явилося кілька човнів, які швидко линули вниз за течією; чорношкірі в них веслували сильно і вправно. На березі чекав вождь: коли човни підпливли, він підніс списа горизонтально над головою, даючи сигнал тим, хто сидів у човнах. Це був знак, що білий і далі спокійно спить у селищі.

Обидва посланці теж були в цих човнах. Очевидно було, що вождь послав їх до загону білих, який стояв неподалік селища. Посланці верталися тепер саме з цими людьми й, побачивши сигнал вождя, пояснили білим, що це означає. Тубільці й білі вистрибнули на берег, витягли з води човни. Білих було з півдесятка. Це були похмурі люди з бридкими обличчями. Особливо вирізнявся їхній лиховісний чорнобородий зверхник.

— Де білий, про якого казали твої гінці? — спитав він вождя.

— Тут, бвано, — відповів дикун. — Я підтримував тишу в селищі, щоб він не прокинувся до твого повернення. Не знаю, чи він тебе шукає, аби заподіяти тобі зло, але він допитувався докладно, куди ти подався і що

робив. А ще ж із вигляду він дуже схожий на того чоловіка, про якого ти розповідав, ніби він лишився десь на Острові Джунглів. Якби ти мені про нього нічого не розповідав, я не впізнав би його, і тоді він пішов би назирці за тобою і, може, вбив би тебе. Хай навіть він і не ворог твій, але мені здається, я добре вчинив, що покликав тебе, бвана. А коли з'ясується, що він справді твій ворог, то я хотів би в нагороду від тебе отримати рушницю й набої.

— Ти добре вчинив, — відповів білий. — Хай там друг він чи ворог, а ти дістанеш від мене рушницю й набої, якщо й надалі будеш на моєму боці.

— Авжеж, я на твоєму боці, бвана! — запевнив вождь. — А зараз ходім глянемо на зайду, що спить у моєму селищі.

Мовивши це, він крутнувся й пішов до хатини, де спокійнісінько спав собі Тарзан.

За обома чоловіками мовчки йшли решта білих і з двадцятеро чорних. Піднесені догори вказівні пальці вождя та його супутника змушували всіх дотримувати мовчання.

Обережно, навшпиньках підійшли вони до рогу хатини. Вуста білого скривила посмішка, коли він побачив сплячого мавполюда.

Вождь дикунів запитально глянув на свого супутника. Той ствердно кивнув головою, даючи знати, що вождь не помилився. Тоді обернувся до воїнів, показав на сплячого і знаками наказав схопити й зв'язати його.

Вмить двадцятеро воїнів накинулися на сплячого Тарзана й міцно його зв'язали. Все це скоїлося блискавично — Тарзан не встиг зробити хоч найменшу спробу врятуватися.

Потім його кинули на спину, й коли він глянув на юрбу, що обступила його, то зразу побачив хиже обличчя Ніколая Рокова.

Зловтішна посмішка заграла на вустах росіянина. Він підступив до Тарзана впритул.

— Свиня! — вигукнув він. — Ти й досі не спромігся. збагнути, що тобі годі змагатися з Ніколаем Роковим? — Потім копнув лежачого в обличчя й сказав: — Ось тобі моє вітання! Сьогодні ввечері, перш ніж мої чорношкірі друзі поласують тобою, я розповім тобі, що трапилося з твоїми дружиною і нащадком та що чекає на них у майбутньому.

8. ТАНОК СМЕРТІ

Крізь буйні, непролазні хащі в пекельній нічній пітьмі скрадався великий гнучкий звір, нечутно ступаючи своїми оксамитовими лапами.

Лише подеколи при світлі тропічного місяця крізь густолист, що шурхотів від нічного вітру, жевріли два жовто-зелені вогники.

Час від часу звір зупинявся, підводив голову й принюхувався. Іноді його мандрівка на схід сповільнялась — коли він робив короткий, раптовий стрибок на гілки. Його ніздрі вирізняли ледь чутний дух численних тварин, і від того духу в звірові будився мимовільний голод і хижо-відвисала нижня щелепа.

Але він невпинно продовжував свій самотній гін, не зважаючи на сильні напади голоду, які за інших обставин змусили б його негайно вгородити ікла комусь в горлянку.

Звір біг цілу ніч, лише на хвильку спинився уранці, щоб усе-таки вгамувати голод. Він роздер випадкову здобич і похапцем проковтнув її великими шматками.

Вже смеркало, коли хижак підбіг до огорожі великого тубільного селища. Швидко й тихо звір оббіг селище, і його чорна тінь зловісно відбивалась на пакіллі огорожі. Він повсякчас принюхувався і, повертаючи голову в різні боки, нашорошено ловив кожен звук.

Людський слух не вчув би ніяких звуків, але витончене й загострене тваринне чуття завважило щось таке, що змусило працювати звірів мозок. Ще мить тому стояла ніби викарбувана з живої бронзи непорушна статуя з кісток і м'язів — і враз уся вона перемінилась.

Швидко й нечутно, мов на сталевих пружинах, звір перестрибнув пакілля і, ковзнувши в селище, мов кіт, щез у темному проміжку між огорожею і стіною хатини.

* * *

На селищній вулиці негритянки розпалювали вогнище й наливали воду в казани. Вони готувалися до великого бенкету, що мав відбутися цієї ночі. Серед вогнищ височів великий стовп, біля якого гомонів гурт чорношкірих воїнів. Їхні тіла були помальовані білими, синіми й жовтими смугами, а кольорові кола прикрашали очі, губи, груди й живіт. У волоссі, вимащеному глиною, стирчали довгі дротини й строкате пір'я.

Селище готувалося до свята, а жертва в той час лежала зв'язана в одній з хатин. Вона була призначена для прийдешньої учти, і її чекав кінець. Та який кінець!

Тарзан, годованець великих мавп, напружував свої могутні м'язи, силуючись порвати вірьовки, якими його обплутано, але вони були так міцно, на пораду росіянина, затягнуті, що навіть велетенські м'язи мавполюда не могли дати їм ради.

Смерть!

Тарзанові часто доводилося дивитися в вічі цій Бридкій Мисливиці, й завжди він при цьому посміхався. Він би й тепер так само посміхався, знаючи, що незабаром прийде кінець, коли б не карався долею своїх близьких: адже якщо він загине, найдорожчі йому люди зазнають таких мук...

Джейн ніколи не довідається, якою смертю він загинув. За це Тарзан був вдячний Небу. Його втішала думка, що дружина в безпеці у себе вдома серед великого світового . міста, поміж добрих і чуйних друзів; вони допоможуть їй пережити горе.

Але хлопчик! Сердешний синок...

Тарзан весь аж корчився від душевного болю. Він — могутній Володар Джунглів, Мавпячий Цар, єдиний у світі, хто міг би врятувати дитину від страхіть, що їх наготував йому триклятий Роков, лежить зв'язаний, немічний, мов тварина, що попала в пастку! Він має померти за кілька годин, а з ним щезне остання надія на порятунок дитини.

Упродовж дня Роков кілька разів заходив до нього, засипав прокльонами, всіляко знущався, та жодне слово жоден стогін не зірвався з вуст могутнього бранця.

Врешті Роков облишив його. Найбільше знущання, найсильнішу моральну муку, яку він винайшов для свого ворога, росіянин вирішив притримати насамкінець. Саме перед тим, як списи людожерів завдадуть Тарзанові останнього удару, Роков оповість Тарзанові правду про страшні злигодні його дружини...

У селищі посутеніло. Мавполюд чув, як готуються замордувати його й з'їсти. Він виразно уявляв собі, як відбуватиметься танок смерті, бо не раз бачив це в минулому. І ось тепер йому самому випадало бути головною дійовою особою в цій страхітливій забаві: жертвою, прив'язаною до стовпа!

Його не лякала повільна смерть від тортур, коли воїни, танцюючи довкола, відрізатимуть шматки м'яса від його живого тіла. Він звик бачити кров і жорстоку смерть, терпіти фізичний біль і знегоди. Але в ньому палало непереборне бажання жити, й до останнього спалаху життя, аж доки він згасне, все його єство буде сповнене надії та рішучості, буде готове діяти. Якби ж воїни хоч на мить послабили свою пильність, то його меткий розум і сталеві м'язи, напевне, знайшли б шлях до втечі — до втечі й помсти...

Лежачи отак на долівці й гадаючи про свою долю, Тарзан раптом учув легкий знайомий запах. Вмить кожна клітина його мозку ожила й напружилась. Врешті його треновані вуха уловили майже нечутний звук — хтось був поблизу, за хатиною, в якій він лежав.

Тарзан заворушив губами, видаючи якісь звуки, такі слабкі, що людське вухо не могло б їх уловити поза межами його в'язниці. Але він був певен, що той, хто знаходиться неподалік, неодмінно почує його. Бо вже знав, хто це, бо ніздрі розповіли йому так докладно, як ваші чи мої очі кажуть нам про присутність нашого давнього друга, зустрінутого при світлі дня.

І справді за мить він почув легенький шерех пухнастого тіла й оксамитових лап: звір перелазив пакілля за хатиною. А потім почав продирати отвір поміж стовпами, що формували стіну. Врешті через дірку в стіні ковзнув досередини великий звір і тицьнувся холодним носом Тарзанові в шию.

Це була Шіта, його вірний друг. Легенько повискуючи,, вона уважно обнюхала простертого на землі чоловіка. Можливості обміну думками між цими двома були обмежені, тож Тарзан не був певен, чи Шіта зрозуміє те, що він хотів би втовкмачити їй. Шіта, звісно, бачила, що він зв'язаний і безпомічний, але чи до розуму пантери дійде, що її панові заподіяно зло?

Шітина поява тут була дуже добрим знаком — пантера могла б добряче допомогти Тарзанові. Але хоч як Тарзан наказував Шіті перегризти його пута, великий звір ніби зовсім не розумів, чого від нього хочуть, і тільки лизав Тарзанові руки.

Коли це щось урвало їхню спробу порозумітися. Хтось наближався до хатини. Шіта загарчала й шаснула в темний куток. Вочевидь, той, хто входив, не чув грізного попередження, бо швидко й впевнено увійшов до хатини — високий, голий, дикий воїн.

Він ступив до Тарзана й штрикнув його списом. Тарзан несамовито закричав, і в ту ж мить, мов за командою, з далекого, темного кутка хатини на дикуна метнулась убрана в хутро блискавка смерті. Упавши всією своєю вагою на груди розмальованому дикунові, великий звір вгородив свої жовті могутні ікла в горлянку негра, розриваючи гострими кігтями чорне тіло.

Пролунав страшний крик болю й жаху з вуст смертельно пораненого дикуна, змішавшись із виклично хижим завиванням пантери. Потім настала моторошна тиша, в якій чувся лише хряскіт кісток та звук дертого м'яса.

Від того галасу селище вмить стихло. Потім почулися голоси людей, що радилися.

Чути було сповнені страху, вискливі голоси тубільців і глибокий, низький голос влади — то говорив вождь. Потім Тарзан і паатера почули наближення юрби. Тарзанові на подив Шіта полишила свою розтерзану здобич і нечутно вислизнула в той самий отвір, яким дісталась досередини.

Тарзан чув, як м'яко ковзнуло тіло пантери через огорожу, і потім запала тиша. З протилежного боку він чув, як наближаються дикуни, аби розвідати, що ж тут трапилось.

У нього не було великого сподівання на те, що Шіта повернеться. Якби велика кішка хотіла оборонити його від ворогів, то лишилася б обік нього, почувши наближення дикунів.

Тарзан знав, як дивно іноді спрацьовує мозок могутніх лісових хижаків, які по-диявольськи безстрашні вони перед лицем смерті і як, бува, лякаються найтихішого шелесту...

Тарзан знизав плечима. Ну то й що? Він все одно був готовий загинути — та й що, зрештою, могла Шіта зробити для нього? Хіба загризти кількох дикунів, перш ніж рушниця когось із білих знешкодила б її.

Якби тільки пантера здогадалась перегризти його пута! Тоді все закінчилось би зовсім іншою історією! Але звір його не зрозумів і забрався геть, а Тарзан утратив останню надію.

Тубільці підійшли до входу в хатину, злякано зазираючи досередини. Двоє передніх зі списами й запаленими смолоскипами в руках полохливо сахалися до задніх, а ті тисли й підштовхували їх наперед.

Вереск пантери та крики її жертви знітили й збили з пантелику чорних мешканців селища, тож моторошна тиша хатини, в якій панував морок, здавалася їм ще лиховіснішою.

Ніхто не знав, яка небезпека чаїться в тиші й мороці хатини. Врешті один з воїнів надумався — кинув у прочинені двері запаленого смолоскипа. На кілька миттєвостей полум'я освітило хатину зсередини й згасло.

Як і раніше, коли вони полишили його, на долівці лежав міцно зв'язаний білий чоловік, а посеред хатини лежало інше нерухоме тіло — з розірваним горлом і роздертими грудьми. Це видовище нагнало на забобонних дикунів набагато більше страху, аніж коли б вони побачили

саму Шіту. Зрозуміло було тільки, що хтось напав і по-звірячому вбив їхнього товариша.

Воїни не бачили, хто це вчинив, і їхня розбурхана уява ладна була приписати цю страшну справу надприродній силі. Тож вони нажахано кинулися навтьоки, штовхаючи і збиваючи одне одного з ніг.

Упродовж цілої години Тарзан чув віддалені голоси, які долинали, схоже, з протилежного кінця селища. Ймовірно, дикуни радилися і розпалювали в собі відвагу для повторних відвідин хатини. Раз по раз звучали дикі верески, якими під час війни воїни додають собі відваги на полі бою.

Врешті першими увійшли двоє білих, які тримали рушниці й запалені смолоскипи. Тарзана анітрохи не здивувало, що Рокова поміж них не було. Він був ладен побитися об заклад, що жодна земна сила не змусить цього підлого боягуза піти на небезпечне розвідування.

Юрби тубільців підбадьорилися, побачивши, що на білих у хатині ніхто не нападає, і кілька негрів також увійшли до хатини. Вони момоволі заклякли від жаху, коли помітили знівечене тіло свого товариша. Двоє білих марно намагались випитати в Тарзана, що тут трапилось. Тарзан тільки хитав головою, і пбхмура посмішка людини, що знає таємницю, кривила його уста.

Нарешті увійшов Роков.

Він поглянув на закривавлений труп чорношкірого на підлозі й сполотнів. Обличчя його стало схоже на маску невидимого смертельного жаху.

— Ну ж бо! — сказав він вождеві. — Берімось до роботи та кінчаймо з цим демоном, поки він не звів тобі ще й інших людей.

Вождь наказав підняти Тарзана й вінести до стовпа. Проте, не зважаючи на суворий тон наказу, чорношкірі не наважувалися якийсь час виконати його і нерішуче тупцяли на місці.

Врешті четверо молодих воїнів насмілилися, міцно схопили Тарзана й, перемагаючи страх, дуже обережно ви-тягли його з хатини.

З двадцятеро чорношкірих, дико завиваючи, оточили в'язня, штовхали й били, поки четверо волокли його селищною вулицею. Потім міцно прив'язали до стовпа, що стояв посеред розкладених багать, на яких парували казани.

Тарзан, міцно прив'язаний до смертельного стовпа, безпорадний, без всякої надії на порятунок, тепер уже, ясна річ, не був небезпечний. Роков бачив це, і до нього повернулася звична самовпевненість.

Він наблизився до мавполюда, вихопив списа в дикуна, що стояв поблизу, й завдав беззахисній жертві перший удар. З рани по білій шкірі велетня потекла цівка багряної крові, але жоден звук страждання не вихопився з його вуст.

Від зневажливої посмішки на вустах Тарзана Роков, здавалося, зовсім знавіснів. Із зливою лайки він накинувся на безпомічного бранця, почав бити його кулаками в обличчя, але цього йому здалося замало, то він почав ще й копати ногами.

Важко сапаючи від люті, росіянин звів важкого списа й націлився у Тарзанове могутнє серце, але тут до нього підбіг вождь і відтяг його від жертви.

— Зупинись, білий! — крикнув він. — Якщо ти вб'єш бранця й зіпсуєш нам Танок Смерті, то сам потрапиш на його місце!

Ця погроза вплинула на Рокова, і він перестав бити бранця, але почав насміхатися, лаяти свого ворога. Сказав Тарзанові, що на очікуваному бенкеті сам з'їсть його серце. З моторошними подробицями змалював майбутнє життя Тарзанового сина й натякнув, що помста заторкне й дружину Тарзана — Джейн Клейтон.

— Ви думаєте, що вона живе собі безпечно в Англії, — сказав Роков. — Нікчемний дурню! Вона зараз в руках у однієї не вельми шляхетної особи й перебуває дуже далеко від безпеки Лондона та своїх друзів. Я не казав вам раніше про це, бо хотів привезти вам на Острів Джунглів доказ її лихої долі. Але зараз, перед обличчям смерті — і якої смерті! — нехай звістка про страждання Джейн додасться до ваших останніх мук, доки останній удар списа не звільнить вас і від них, і від самого життя!

Тим часом танок уже розпочався і вигуки воїнів, що закружляли довкола, перешкодили Рокову продовжувати моральні тортури своєї жертви.

Танцюючі дикуни, мерехтіння вогнищ, полиски вогню на розмальованих тілах — все завирувало довкола прип'ятої до стовпа жертви.

Тарзанові пригадалась схожа картина, коли в останню мить перед смертельним ударом списа, що мав закінчити страждання Д'Арно, він урятував француза. Хто ж зараз звільнить його самого? У всьому світі немає нікого, хто врятував би Тарзана від мук і смерті...

Думка, що його зжеруть ці люди-дияволи, коли танок закінчиться, не викликала в нього жаху чи огиди. Ціле своє життя він бачив, як лісові звірі пожирають здобич, а тому й думки про майбутню наругу над його тілом не робили страждання такими страшними, яких би зазнав, думаючи про це, звичайний європеєць.

Хіба він сам не бився через шматок м'яса якоїсь бридкої мавпи під час того далекого думдуму, коли переміг лютого Тублата й здобув визнання всіх мавп племені Керчака?

Танцюристи стрибками наближались до Тарзана. Списи з же торкалися його тіла, це були перші поколювання, що передували поважнішим ударам.

Чекати лишалося вже недовго.

І мавполюд уже прагнув останнього удару, що поклав би край його мукам.

Та раптом із таємничої тиші джунглів долинув пронизливий зойк.

На мить танок припинився, і в мовчанці, яка запанувала, з вуст міцно прив'язаного велета злетів крик — відповідь, ще страшніша й лиховісніша за той вереск, яким звір із джунглів розірвав тишу.

Кілька хвилин чорношкірі вагалися, але, підбурювані Роковим і вождем, знов войовничо загукали, кваплячись скінчити танок і заколоти жертву.

Та списи ще не встигли торкнутися Тарзана вдруге, коли з хатини, де його нещодавно було ув'язнено, блискавично вистрибнула темно-руда пантера-з палючими зеленими очима. За хвилину Шіта вже стояла біля свого пана й грізно гарчала на всіх довкруж.

І чорні, й білі на мить заціпеніли від жаху. Їхні погляди були спрямовані на вишкірені ікла великої кішки з джунглів.

І лише Тарзан із племені великих мавп бачив, які ще постаті виринули з мороку хатини.

9. ШЛЯХЕТНІСТЬ ЧИ ПІДЛІСТЬ?

Джейн Клейтон бачила зі своєї каюти на "Кінкеді", як її чоловіка відвезли на зелений берег Острова Джунглів, і після цього корабель знову поплив далі.

Кілька днів по тому ніхто не заходив до її каюти, окрім Свена Андерссена, похмурого й небалакучого кока. Джейн спитала його, як називається місцина, де висадили її чоловіка.

— Я тумаю, вітер швитко тмухати туже, — відповів швед, і вона більше нічого не змогла добитися від нього.

Джейн вирішила, що кухар більш нічого не знає по-англійському, і вже й не розпитувала його. А втім, це не заважало їй щоразу приязно його зустрічати й чемно дякувати за бридке вариво, яке він щодень їй приносив.

Через три дні після того, як Тарзана висаджено на безлюдний острів, "Кінкед" став на якір біля гирла якоїсь великої ріки. Невдовзі до каюти Джейн зайшов Роков.

— Ну, дорога моя, приїхали, — сказав він, міряючи жінку лихим поглядом. — Ви зараз будете вільні, в цілковитій безпеці й комфорті. Мені стало вас шкода, і я спробую поліпшити ваше становище, наскільки це можливо... Ваш чоловік — груба тварюка, і ви це ліпше знаєте, аніж будь-хто інший, бо самі знайшли його, коли він вештався голий по джунглях разом зі своїми приятелями-звірами. А я джентльмен не лише з роду, а й з виховання джентльмен. Я пропоную вам, люба Джейн, кохання справді культурного чоловіка. У ваших стосунках із горопашною мавпою, з якою ви одружилися лише через якусь примху, вам бракувало витонченого, культурного спілкування. Я люблю вас, Джейн! Досить вам сказати хоч одне слівце, і жодна турбота ніколи вас не спіткає, і навіть дитину вам віддадуть негайно.

Біля дверей каюти ззовні спинився Свен Андерссен з обідом для леді Грейсток. Його голова на довгій жилавій шиї була напівсхилена, близько посаджені очі напівзаплющені, вуха ніби стали сторчма від напруженої уваги, а довгі руді вуса звисли — так він уважно прислухався.

Коли Роков закінчив свою пропозицію, очікуючи сподіваної відповіді, подив на обличчі Джейн Клейтон перемінився в гримасу відрази. Мимоволі її всю пересмикнуло.

— Я не здивувалась би, пане Роков, — відповіла вона, — якби ви вдалися навіть до насильства, щоб змусити мене підкоритися вашим ницим бажанням, але я ніколи не могла собі уявити, що ви здатні подумати, буцімто я, дружина лорда Грейстока, з власної волі погоджуся на вашу пропозицію, хай навіть для врятування власного життя. Я завжди вважала вас за негідника, пане Роков, але до цієї хвилини не знала, що ви до того ще й дурень!

Очі Рокова звузились і гнів зачервонив його бліде обличчя. Він грізно наблизився до жінки.

— Ми ще побачимо, хто з нас дурень врешті-решт, — просичав він. — Коли я скорю вас своїй волі і ваша плебейська американська впертість обійдеться вам дорого, ой як дорого (включно з життям вашої дитини), тоді, присягаюсь мощами святого Петра, я виріжу серце хлопчиська на ваших очах. І тоді ви зрозумієте, що це таке — ображати Ніколая Рокова!

Джейн Клейтон стомлено відвернулася від росіянина.

— Облиште, — сказала вона. — Пощо мені знати, до якої ницості може дійти ваша помста? Однаково ви не вплинете на мене ані погрозами, ані підлими вчинками!

Мій син ще не може нічого вирішувати сам, але я, його мати, скажу вам наперед, що коли б йому судилося дожити до зрілого віку, він з

власної волі віддав би життя за честь матері. Тому, хоч як я люблю своє дитя, я не можу купити його життя за таку ціну. Коли б я так вчинила, він не пробачив би мені цього до самої смерті.

Роков по-справжньому розлютився. Росіянин ніяк не сподівався, що ця жінка встоїть перед такими погрозами. До неї він відчував тільки ненависть, але його хворобливий мозок надумав: коли б змусити Джейн скоритися йому заради порятунку свого життя й життя дитини, коли б помандрувати по столицях Європи з дружиною лорда Грейстока, як зі своєю коханкою...

Знов він підступив до Джейн. Його лихе обличчя зсудомилось від люті й хіті. Він накинувся на неї, мов дикий звір, і, стискаючи їй горло пальцями, звалив на ліжко.

В цю мить двері каюти з грюкотом прочинились. Роков схопився, озирнувся і побачив кока-шведа.

Завжди маленькі очиці шведа дивилися тепер на Рокова зовсім безтямно. Його нижня щелепа рівномірно рухалась, ніби він щось жував. І він, мовби нічого й не трапилось, заходився накривати для обіду леді Грейсток маленький столик в кутку каюти.

Роков витріщився на нього.

— Це ще що таке? — закричав він. — Як ти насмілився зайти сюди без попередження? Забирайся геть!

Кок підвів на Рокова свої водянисті очиці, безтямно усміхнувся і сказав:

— Я тумаю, вітер швидко тмухати туже! — І знову заходився неквапливо розставляти посуд.

— Забирайся геть, кажу, бо я тебе викину звідси, дурню! — закричав Роков, погрозливо насуваючись на шведа.

Андерссен і далі дивився на росіянина з безглуздою дурнуватою усмішкою, а тоді наче випадково схопився за руків'я довгого гострого ножа, якого мав при собі.

Роков угледів цей порух і, враз зупинився. Потім обернувся до Джейн Клейтон.

— Я даю вам часу до завтрашнього ранку обміркувати вашу відповідь на мою пропозицію, — сказав він. — Якщо ви опиратиметеся далі, то завтра вдень уся корабельна залога буде відправлена на берег. На кораблі залишаться тільки я, Павлович, ваш син і ви. Тоді ніхто нам не заважатиме, і ви станете свідком смерті вашого сина.

Він сказав це по-французькому, щоб кок не міг зрозуміти лихого змісту його слів. Вимовивши це, Роков швидко вийшов із каюти, навіть не озирнувшись на чоловіка, що завадив його ганебній справі.

Щойно росіянин зник, Свен Андерссен обернувся до леді Грейсток — дурнуватий вираз обличчя, що приховував його думки, щез, а натомість засвітився хитрий і осмислений погляд.

— Він тумати, я турний, — сказав він. — Він сама турний! Я знати французька.

Джейн Клейтон здивовано глянула на нього.

— Отже, ви зрозуміли, що він сказав?

Андерссен усміхнувся.

— Еге, я знати!

— І вам відомо,все, що тут трапилось? Ви прийшли мене захистити?

— Ви бути добрий до мене, — пояснив швед. — А він бути зі мною, як з брудний пес. Я вам помагати хоче, леді. Я Західний Берег багато був.

— Але як ви можете допомогти мені, Свене, — спитала вона, — якщо всі ці люди проти мене?

Свен Андерссен знову набув свого звичного вигляду

— Я тумаю, вітер швитко тмухати туже! Мовивши це, він повернувся і вийшов з каюти. Хоча Джейн Клейтон і сумнівалася, чи кок може їй допомогти, проте вона була йому глибоко вдячна й за те, що він уже зробив для неї. Усвідомлення того, що серед усіх цих мерзотників вона має одного безперечного зичливця, було для неї першим промінчиком надії

Цілий день до неї не приходив ні Роков, ані хтось інший, і лише увечері Свен приніс їй вечерю. Джейн намагалася викликати його на розмову, бажаючи дізнатись, як саме швед планує допомогти їй, але той знов відговорився своєю фразою про майбутню погоду.

Однак десь пізніше, виходячи з каюти з порожніми тарілками, він ледь чутно прошепотів їй:

— Не роздягатися і згорнути ваші ковдри. Я назад швидко повернусь!

Він хотів був вислизнути з каюти, але Джейн притримала його за рукав.

— А моя дитина? — спитала вона. — Де моя дитина? Я не можу піти без неї.

— Ви робити, що я казати! — насупився Андерссен. — Я вам хоче помагай, отож не треба робити дурне!

Він пішов. Джейн Клейтон сіла на ліжко в цілковитій знемозі. Що їй робити? В її свідомості почали вимальовуватися невиразні підозри стосовно намірів шведа. Чи не буде гірше, коли вона піде за ним?

Ні, навіть із самим дияволом не може бути гірше, аніж із Ніколаєм Роковим!

Джейн клялась собі десятки разів, що не піде з "Кінкеда" без своєї дитини, і все ж послухалася шведа: до пізньої ночі лишилася вдягнутою, а ковдри згорнула й міцно перев'язала паском. Десь за північ у її двері постукали.

Джейн швидко схопилася й відсунула засувку. Двері тихенько прочинилися; на порозі з'явилась закутана постать кухаря. В одній руці він тримав згорток — чи не свої ковдри? Його друга рука звелася в жесті, що наказував дотримуватись тиші, а вказівний палець притулився до губів.

Швед підійшов до неї і тихо мовив:

— Нести це, але не шуміти. Це ваша хлопчик!

Меткі руки вихопили згорток у кока, й мати міцно притисла сплячу дитину до своїх грудей. По її обличчю котилися гарячі сльози радості, вона уся тремтіла від неймовірного хвилювання.

— Ходімо! — сказав Андерссен. — Не можна марнувати час!

Він узяв згорток з її ковдрами, а в коридорі підхопив свій клунок. Потім обережно повів Джейн до борту пароплава. Тут він узяв дитину до себе на руки й допоміг жінці спуститися мотузяною драбиною в човен, що стояв унизу. А ще за мить швидко й спритно перетяв линву, якою було прив'язане суденце, мовчки наліг на весла і нечутно скерував його до берегів ріки Угамбі.

Андерссен веслував так, ніби добре знав місцевість довкола, і коли через півгодини з-за хмар визирнув місяць, мандрівники побачили ліворуч гирло притоки, що впадала в Угамбі. До цієї вузької річки й скерував човна швед. .

Джейн Клейтон не давало спокою питання: чи цей чоловік знає, куди він її везе? Вона не відала, що через свої кухарські справи швед сьогодні вже був на цій річці у маленькому селищі, де купував у тубільців харчі й при нагоді домовився, що ті допоможуть утікачці.

Яскраво світив місяць, але вода здавалася зовсім темною. Велетенські дерева подекуди переплiталися над серединою ріки, утворюючи щільне темне склепіння. Величезні ліани, звиваючись, химерно обплітали товсті стовбури аж до верховіть і звисали звідти довгими пасмами до води. Раз по раз поверхню ріки попереду них раптово розривали великі крокодили, здивовані хлюпотінням весел, та ще родина гіпопотамів, форкаючи і пирхаючи, поринала з піщаної мілини в прохолодну й темну глибінь.

З густих джунглів обабіч ріки долинали моторошні нічні крики хижаків: можна було вирізнити шалене завивання гієни, гарчання пантери й приглушене рикання лева. А ще лунали дивні нез'ясовні звуки, які здавалися жінці надприродними й моторошними.

Джейн сиділа на самій кормі човна, міцно притискаючи до грудей дитину, і близькість, тепло маленького, ніжного, безпорадного тільця зроджували в її серці радість, якої вона так давно вже не зазнавала.

Хоч молода мати й не відала, яка доля на неї чекає, хоч могло скоїтися якесь нове тяжке лихо, але поки що була щаслива і вдячна долі за цю, може, нетривку мить, коли вона змогла знову обняти свою дитину. Леді Грейсток із гарячковим нетерпінням очікувала світанку, щоб побачити любе личко маленького чорноокого Джека.

Знову й знову напружувала вона зір, намагаючись розгледіти кохані риси в темряві нічного пралісу, але всі її зусилля винагородив лише блідий обрис дитячого обличчя. І вона знову притискала теплий, маленький згорток до свого схвильованого серця.

Було десь близько третьої ранку, коли Андерссен спрямував човен до берега, де у тьмяному місячному світлі на узвишші невиразно вималювалися контури тубільних домівок, обсаджених колючими кущами.

Андерссен кілька разів голосно когось гукав, доки з селища хтось обізвався, — так бояться тубільці голосів з нічних джунглів. Швед допоміг Джейн Клейтон з дитиною зійти на берег, припнув човна до невеликого куща, взяв ковдри й повів її до огорожі.

Біля воріт селища їх зустріла жінка. Це була дружина вождя, якій швед заплатив, щоб вона допомогла їм. Негритянка повела їх до хатини вождя, але Андерссен сказав, що вони мають намір заночувати просто неба. Оскільки її обов'язок був виконаний, дружина вождя залишила їх самих собі.

Швед пояснив Джейн, що хатини тубільців особливою чистотою не відзначаються, там до лиха різної комашні, і тому він воліє спати на землі. Він розгорнув ковдри Джейн на землі, приготував їй постіль і трохи віддалік поклався сам.

Від незвички й від пережитого хвилювання Джейн довго не. могла заснути на твердій землі, але врешті сильна втома переважила усе, і вона міцно заснула з дитиною в обіймах.

Коли вона прокинулася, вже давно розвиднілося.

Біля неї з'юрмилося десятків два цікавих тубільців, переважно чоловіки. Сильна стать у негритянських племенах значно допитливіша, аніж їхні жінки. Джейн Клейтон несамохіть притисла дитину міцніше до себе, але невдовзі переконалась, що чорношкірі зовсім не збираються заподіяти якусь кривду їй чи дитині.

Більше того, один з них навіть запропонував їй молока в якомусь брудному закіптюженому горщику. Цей добрий намір глибоко зворушив Джейн, і вона привітно усміхнулася тубільцеві. Узяла горщика і, щоб не образити чорношкірого, піднесла його до вуст, безуспішно борючись з нудотою, бо посудина бридко тхнула.

Але Андерссен прийшов їй на допомогу, забрав горщика і сам надпив трохи, а тоді повернув тубільцеві, подарувавши йому за це кілька блакитних намистин.

Сонце вже яскраво сяяло, і, хоч дитина все ще спала, Джейн нетерпляче ждала тієї хвилини, коли вона зможе глянути в кохане личко свого сина. Поодаль Андерссен балакав з тубільним вождем. Той щось гукнув до чорношкірих, і вони відійшли від Джейн.

Переборюючи бажання підняти край ковдри, якою була закутана дитини (ще прокинеться!), Джейн завважила, що кухар розмовляє з вождем тубільною мово,ю.

Який дивовижний цей чоловік насправді! Ще вчора вона мала його за цілковитого невігласа й бовдура, а за ці останні двадцять чотири години довідалася, що кухар розмовляє не лише англійською та

французькою, але знається навіть на мові дикунів Західної Африки. . Досі він здавався їй хитрою, жорстокою, не гідною ані найменшої довіри людиною, а сьогодні показав себе зовсім з протилежного боку. Їй ніяк не вірилось, що Свенова поміч щира та безкорислива. Може, у нього якісь інші, приховані плани й наміри?..

Міркуючи над цим, Джейн зиркнула на нього, на ті вузенькі, мерехтливі очиці, неприваблине лице — і раптом несамохіть здригнулася. Щось підказувало їй, що за такою негарною зовнішністю не можуть ховатися високі й доброчинні наміри...

Поки жінка думала, чи не розгорнути ковдру, чи не відкрити дитині обличчя, згорток, що лежав у неї на колінах, сам заворушився й слабенько запищав. Її серце радісно стрепенулося. Це був голос її сина!

Дитина прокинулася! Зараз Джейн зможе подивитися на неї...

Вона швидко відхилила край ковдри з обличчя дитини. Андерссен стояв поруч і дивився на неї.

Швед побачив, як молода жінка заточилася і, тримаючи дитину перед собою на випростаних руках, нажахано втупилася в маленьке зморщене обличчя та блискучі очі.

Потім він почув жалібний крик Джейн; коліна її підігнулись, вона впала на землю й знепритомніла.

10. ШВЕД

Коли воїни, що з'юрмилися довкола Тарзана й Шіти, розгледіли, що їхній Танок Смерті урвала справжня, жива пантера з плоті й крові, вони опанували себе, адже навіть могутня Шіта, оточена зусебіч списами, була приречена.

Років підбурював вождя, щоб його воїни швидше метнули свої списи, і чорношкірий ватаг уже ладен був віддати наказ, коли його погляд ковзнув далі Тарзана — туди, куди позирав мавполюд.

Із криком жаху вождь крутнувся і чкурнув навтьоки селищною вулицею, а коли його люди побачили причину такого переляку, вони й собі накивали п'ятами. А за ними, ще сїрашніші в місячному сяйві та полисках багаття, гнались величезні мавпи Акута.

Враз зойки чорношкірих покрив бойовий клич мавполюда, а йому відповіли Шіта й мавпи. Дехто з воїнів спробував стати до бою з несподіваними нападниками, але перед диявольською силою лютих звірів вони ні на що не були спроможні й згинули страшною смертю.

Інші немов випарувалися, і коли Тарзан зміг нарешті підкликати до себе свою дику зграю, селище спорожніло — останні чорношкірі щезли в заростях. Але тут він зіткнувся з прикрим фактом: нікому, навіть порівняно кмітливому Акутові, годі було пояснити, що треба розв'язати мотузки, якими його прив'язано до стовпа.

З часом, звісно, ця думка зродиться у їхніх млявих мізках, але за той час багато чого мотрапитись: чорношкірі можуть зібратися на силі й спробувати відбити назад своє селище; білі можуть перестріляти їх із гвинтівок, видершись на довколишні дерева; та й сам він може померти з голоду, перш ніж недоумкуваті мавпи зметикують, що треба розв'язати мотузки, перегризти їх.

Що ж до Шіти — велика кішка розуміла ще менше, ніж мавпи, але Тарзан знову й знову дивувався неперeсічним здібностям цього звіра. Так, вона справді чулася вірною йому. Після вигнання чорношкірих пантера походжала біля стовпа туди-сюди, лащачись до ніг мавполюда й муркаючи, мов утішене кошеня. Тарзан не сумнівався, що то вона привела мавп, щоб його порятувати. Його Шіта поміж інших звірів була справжнім діамантом!

Відсутність Мугамбі вельми турбувала Тарзана. Він усе допитувався в Акута: що трапилося з чорношкірим? Що, коли звірі, користуючися з Тарзанової відсутності, напали на людину й роздерли її? Але на всі його запитання ватаг мавп лише вказував позад себе — туди, звідки вони прийшли.

Тарзан так і простояв ніч прив'язаний до стовпа, а вдосвіта швидко переконався, що його побоювання були небезпідставні. Чорні постаті скрадалися від узлісся до селища. Чорношкірі поверталися!

Денне світло додавало їм відваги, і чорні воїни, здава-уюся, знову зважилися зітнутися із зграєю звірів, які змусили їх залишити свої законні посілості. Ця їхня спроба могла б стати успішною, якби дикуни подолали панічний жах. За добре організованого нападу їхня кількісна перевага, довгі списи й отруєні стріли позбавили б пантеру й мавп будь-яких шансів уціліти.

Кількома хвилинами пізніше стало остаточно зрозуміло, що чорношкірі готуються до нападу. Вони вирішили показати свою силу, витанцьовуючи на узліссі, розмахуючи списами й погрозливо гукаючи у бік селища.

Тарзан знав, що це триватиме доти, доки чорношкірі доведуть себе до стану істеричної— відваги, якої б стачило вчинити раптовий напад на селище. Мавполюд гадав, що перший наскок навряд чи буде успішний, але за другим чи і третім вони таки дістануться селищної вулиці й тоді Тарзановим захисникам, беззбройним і немуштрованим, буде кінець.

Як він і думав, з першої спроби розпалені воїни пробігли відкритою місциною дуже мало — вистачило пронизливого кличу мавполюда, щоб вони знову чкурнули в зарості. Із півгодини вони знов стрибали й верещали, надихаючи себе, а потім зробили наступну спробу.

Цього разу вони добігли до самісіньких воріт, але коли Шіта й величезні мавпи кинулися на них, чорні воїни з криками жаху дременули навтьоки в джунглі.

Репетування і витанцьовування повторилися знову Тарзан не сумнівався, що цього разу негри увірвуться до селища й довершать справу, яку жменька рішучих білих упорала б із першої спроби.

Порятунок був такий близький і водночас такий неможливий — лише тому, що Тарзан не міг достеменно пояснити нездалим диким друзям, що саме потрібно зробити. Але Тарзан не мав у серці зла за них. Звірі чинили все якнайкраще, і мавполюд був переконаний, що вони й загинуть разом, марно намагаючись захистити його.

Чорношкірі знову готувалися до нападу. Кілька з них були вже зовсім близько від селища й кликали решту за собою. За мить уся ця орда кинеться через галявину...

Цієї хвилини Тарзан думав про свого маленького сина, який теж був десь у цій жорстокій, дикій пущі. Тарзанові боліло серце за любим сином: адже він неспроможний порятувати ані його, ані Джейн! Тільки це страждання обтяжувало його гордий дух у ці останні хвилини життя. Поміч, якої він так сподівався, прийшла до нього в найпотрібнішу мить — і марно. Більше не було на що надіятися...

Чорношкірі були вже близько до селища, коли Тарзанову увагу привернула дивна поведінка однієї з мавп. Тварина вдивлялася в одну з хатин. Тарзан глянув туди ж — і як же він зрадів, розпізнавши могутню постать Мугамбі, який біг просто до нього!

Чорношкірий велетень важко сопів від великої втоми і збудження. Він кинувся до Тарзана, і поки перші дикуни сягнули селищних воріт, Мугамбі перетяв ножем останні мотузки, якими Тарзан був прив'язаний до стовпа.

Посеред вулиці лежали тіла дикунів, яких звірі забили під час нічного бою. Біля одного з них Тарзан побачив і схопив списа та бойову палицю і з Мугамбі поруч та ревучим гуртом позад себе зустрів тубільців, які саме ринули крізь ворота.

Страшна й жорстока була ця битва, але врешті дикуни зазнали поразки, попри свою чисельну перевагу, бо ж пойняв їх жах при вигляді чорного й білого велетнів, які билися пліч-о-пліч із пантерою та величезними мавпами Акута. Тарзан запопав одного бранця і від нього довідався, де подівся Роков із своїми спільниками. Підбадьорений обіцяною свободою за правдиві свідчення, чорношкірий розповів усе, що знав про справи й наміри росіянина.

На світанку тубільний вождь нібито переконував білих повернутися разом до селища, щоб перебити з рушниць страшну зграю, яка там отаборилася, але Роков виказав такий жах перед білим велетнем та його дивним товариством — куди там чорношкірим!

Він нізащо не згоджувався повернутися в селище. Роков квапливо закликав своїх спільників до ріки, там вони захопили кілька човнів, схованих місцевими мешканцями. Востаннє їх бачили, як вони чимдуж пливли втору по ріці, а веслували їхні носії з селища Кавірі.

Тож знову Тарзанові із його страшною командою роко-вано було вирушати на пошуки свого сина, гнатися за його викрадачем.

Упродовж втомливих днів вони йшли майже цілком безлюдними теренами, аж доки виснували, що йдуть у хибному напрямку. Невелика команда ще поменшала — троє з Акутових мавп полягло під час бою в селищі. Тепер разом із Акутом великих мавп було п'ятеро, а з ними — Шіта й Мугамбі з Тарзаном.

Мавполюд більше нічого не чув про тих трьох, що йшли перед Роковим, — білого чоловіка й жінку з дитиною. Хто були ті чоловік і

жінка, він і гадки не мав, але думка, що дитина напевне його, спонукала Тарзана до подальшої гонитви. Він був переконаний, що Роков також іде за тими трьома, й відчував, що, переслідуючи росіянина, значно виграє в часі та й певніше порятує сина від прийдешніх небезпек і страхіть.

Переконавшись, що вони загубили слід Рокова, Тарзан вирішив змінити шлях і повернутися знову до того місця, де росіянин полишив ріку й пішов джунглями на північ. Мабуть, і ті двоє з дитиною подалися в тому самому напрямку.

Але тим часом він ніде не міг отримати достеменної звістки, що дитина десь попереду нього. Жоден із тубільців нічого не чув і не бачив, коли йшлося про тих трьох, але всі вони так чи інакше бачилися з росіянином або балакали з тими, хто бачив Рокова.

Тарзанові було досить важко спілкуватися з тубільцями, бо вони, щойно забачивши його товариство, одразу ж тікали до лісу. Єдине, що він міг робити, це йти попереду свого гурту й виловлювати якогось випадкового тубільця-воїна, якого помічав у джунглях одинцем.

Одного дня, коли він вистежив такого самітника, той якраз замірявся списом у пораненого білого, що лежав біля стежки в кущах. Тарзан часто бачив раніше цього білого й відразу його впізнав.

У його пам'яті глибоко вкарбувалися ці непривабливі риси — близько посаджені очиці, глевке обличчя та обвислі руді вуса.

Раптом мавполюд пригадав, що, коли його полонили в селищі, цього чоловіка не було в товаристві Рокова. Він бачив усіх, а цього чолов'яги там не було. Висновок міг бути лише один — цей був у гурті, що йшов перед росіянином, із жінкою й дитиною, — і ця жінка, ймовірно, була Джейн Клейтон! Тепер мавполюд зрозумів, на що натякав Роков.

Обличчя його зблідло, коли він подивився на тістоподібне, зі слідами шкідливих звичок, обличчя шведа. На Тарзановому чолі заясніла червона смуга. Це був рубець від давньої рани, якої завдав йому Теркоз, коли надірвав шмат Тарзанового скальпу під час двобою, де Тарзан утвердив свою силу й владу над мавпами Керчака.

Цей чоловік був його здобиччю, а не того чорношкірого! З цією думкою він кинувся на чорного воїна і вибив у нього з рук списа. Чорношкірий вихопив ножа і зчепився з новим ворогом, а швед, лежачи в кущах, був свідком двобою, побачити який йому навіть не снилося: напівголий білий бився з напівголим негром упритул, спершу простою зброєю первісних людей, а потім голими руками й зубами, мов хижі звірі, їхні предки.

Спершу Андерссен не впізнавав білого, та коли той знову спинився над ним, він зрозумів, що зустрічав велетня раніше, і його очі розширилися з подиву, адже ця риклива та дряплива звірина колись була ґречним англійським джентльменом, полоненим на борту "Кінкеда".

Англійський пан! Він дізнався, хто саме був той бранець на "Кінкеді", коли плив із леді Грейсток угору по Угамбі. Дотоді, будучи в складі корабельної залоги, він не знав, хто були ті двоє полонених.

Бій закінчився! Тарзан мусив забити супротивника, який не захотів піддатися.

Швед бачив, як білий підвівся над трупом, поставив ногу м зламаний карк свого ворога й видав на повен голос грашний клич мавпи-переможця.

Андерссен здригнувся. Потім Тарзан обернувся до нього. Його обличчя було холодне й жорстоке, і швед прочитав у його сірих очах присуд смерті.

— Де моя дружина? — вигукнув мавполюд. — Де дитина?

Андерссен спробував відповісти, але несподіваний напад кашлю урвав його. В грудях у нього стирчала стріла, і коли він закашлявся, кров із пробитих легень несподівано ринула йому з рота й ніздрів.

Тарзан чекав, доки мине напад кашлю. Неначе бронзова статуя — холодний, важкий, незворушний — стояв він над беззахисною людиною, вичікуючи, коли зможе вирвати у неї необхідні .зізнання, а потім добити її.

Врешті кашель і кровотеча спинилися, і поранений спробував заговорити. Тарзан вкляк навколішки і прихилився до губів, які ледь ворушилися.

— Жінка й дитина!, — повторив він. — Де вони? Андерссен очима вказав на стежку й прошепотів:

— Росіянин — він їх забрати.

— Як ти сюди потрапив? — продовжував Тарзан. — Чому ти не з Роковим?

— Вони спіймали нас, — відказав Андерссен таким тихим голосом, що мавполюд ледве розрізняв слова. — Вони спіймати нас. Я бився, але мої люди побігти геть. Тоді вони взяти мене, коли я був поранено. Роков, він сказав лишити мене тут гієнам. Це гірше, ніж убити. Він узяти твою жінка й дитина.

— Що ти робив з ними і куди їх вів? — спитав Тарзан, люто втупившись у чолов'ягу поглядом, сповненим ненависті й бажання помсти, що їх насилу стримував. — Що ти скоїв з моєю жінкою і дитиною? Говори швидко, доки я тебе, не вбив! Молися Богу! Кажи

швидше, а то я роздеру тебе на шматки руками й зубами. Ти бачив, як я це роблю!

Вираз цілковитого здивування пойняв обличчя Ан-дерссена.

— Чому? — прошепотів він. — Я їм нічого лихого не зробити. Я хотів урятувати їх від росіянина. Твоя жінка добра до мене на "Кінкеді", і я чув, що мала дитина часом кричить. Я маю своя жінка й дитина, і я не міг витримати бачити ці жінка і дитина розділені і в руках Рокова далі. Це все. Чи я схожий, що тут я зробити їм кривду? — продовжив він після паузи, вказуючи на стрілу, що пробила йому груди.

Щось було у виразі й інтонаціях шведа, що переконало Тарзана в правдивості його пояснень. Обставиною, вагомішою понад інші, було те, що Андерссен виглядав змученим, але не зляканим. Кухар знав, що вмирає, тож Тарзанові погрози мало на нього впливали; але було цілком зрозуміло, що він хотів, аби англієць довідався правду і не трактував хибно його слова й поведінку.

— Я перепрошую, — сказав Тарзан зовсім просто. — Я зустрічав у товаристві Рокова самих лише негідників. Бачу, що я помилився. Тепер це в минулому, і облишмо цю тему заради важливішої — треба перенести вас у зручніше місце та оглянути рани. Слід зробити усе, щоб ви стали на ноги якомога швидше.

Швед усміхнувся й похитав головою.

— Ти будеш йти і шукати жінку й маля, — сказав він. — Я вже скоро бути мертвий, але... — він завагався. — Я ненавиджу думати про гієн. Прошу вас, добийте мене!

Тарзан здригнувся. Ще хвилину тому він був ладен убити цю людину. Тепер так само не міг позбавити його життя, як не міг би вкоротити віку нікому зі своїх друзів.

Він трохи підвів голову шведа, щоб тому зручніше було лежати.

Знову стався напад кашлю і страшна кровотеча. Коли все припинилося, Андерссен лежав із заплющеними очима.

Тарзан був подумав, що швед помер, коли той несподівано розплющив очі, глянув на мавполюда, зітхнув і мовив — дуже тихо, пошепки:

— Я тумати, скоро вітер швитко сильно тмухати!

І вмер.

11. ТАМБУДЖА

Тарзан викопав неглибоку могилу для кухаря з "Кінкеда". В грудях цієї непривабливої на вигляд людини билося серце справжнього джентльмена. Це було все, що мавполюд міг зробити в жорстоких джунглях для людини, яка віддала життя, аби порятувати його маленького сина й дружину.

Відтак Тарзан знову розпочав гонитву за Роковим. Тепер він знав, що та жінка була справді Джейн і що нона знов потрапила до рук росіянина. Виглядало, що при всій чималій швидкості його човна та силі застосованих м'язів віч рухався із швидкістю слимака.

Тарзанові нелегко було знову натрапити на слід, бо тут проходило багато лісових стежок, що спліталися, перехрещувалися, розходилися й розгалужувалися у всіх напрямках, і по всіх них туди й сюди проходила незліченна кількість мешканців джунглів. Слід білого був затоптаний численними чорними носіями, які йшли за ним, а на тих слідах ще були сліди інших тубільців та диких звірів.

Це була така плутанина! Тарзан вивчав сліди ретельно, користуючись не лише зором, а й нюхом, який міг ліпше підказати йому правильний напрямок. Але, попри всі зусилля, надвечір він переконався, що йде в хибному напрямку.

Мавполюд знав, що його товариство йтиме за ним, і намагався лишати сліди якнайвиразніші, для чого терся об ліани та плющі, які стелилися обабіч, а подекуди лишав глибокі відбитки своїх ступаків.

Коли стемніло, розпочалася злива, і мавполюдові не лишалось нічого іншого, як перечекати під прихистком величезного дерева до ранку. Але на світанку нічого не змінилося — злива тривала далі.

Протягом цілого тижня сонце закривали важкі хмари, а тим часом несамовитий дощ і вітер загладили рештки слідів, які вігі так довго й невтомно розшукував.

Упродовж цього часу Тарзан не бачив слідів ні тубільців, ні своєї власної зграї і потерпав, чи звірі не згубили його сліду. Край був для нього цілком незнайомий, і він не міг докладно визначити свій напрямок, тому що ані сонце вдень, ані місяць та зорі вночі не могли йому допомогти в цьому.

Коли сонце нарешті пробилося крізь хмари в другій половині сьомого дня, воно побачило цілком ошалілого мавполюда.

Уперше в своєму житті Тарзан із племені великих мавп заблукав у джунглях. І треба ж, щоб це трапилося з ним саме тепер! Така безжалісна доля! А тим часом десь на цій дикій землі його дружина й син перебували в чіпких лабетах підступного Рокова...

Які жахливі випробування мали випасти на їхню долю впродовж цих семи днів, коли сама природа перепинила Тарзанові намагання розшукати їх? Тарзан знав росіянина, у владі якого перебували його

рідні, настільки добре, що не сумнівався: ця людина, розлючена попередньою втечею Джейн, та ще знаючи, що Тарзан іде назирці по сліду, не завагається здійснити свої бридкі наміри.

Але тепер, коли знову засяяло сонце, мавполюд завагався знову, у якому напрямку йти. Він знав, що Роков полишив річковий маршрут у гонитві за Андерссеном, але куди той помандрував далі, в глиб лісу чи повернувся до Угамбі, було невідомо.

Мавполюд спостерігав, що в тому місці, де він залишив річку, вона ставала вужчою і стрімкішою, тож вирішив, що річка далі вгору непридатна для тривалого плавання човнами. Отже, якщо Роков не повертався до річки, куди ж він відтак вирушив?

З напрямку Андерссенової втечі з Джейн і дитиною Тарзан виснував, що швед хотів зробити відчайдушну спробу перетнути континент у напрямку Занзібару, але хтозна, чи не визнав Роков таку мандрівку надто небезпечною?

Можливо, страх змусив його спробувати цей шлях, бо слідом ішла страшна зграя, і Тарзан із племені великих мавп переслідував його, аби покарати так, як росіянин того заслуговував.

Врешті мавполюд вирішив податися в напрямку німецьких колоній Східної Африки, аж доки натрапить на тубільців, від яких, може, дізнається, де перебуває Роков.

Наступного дня після того, як дощ ущух, Тарзан вийшов до тубільного селища. Але селищани, щойно забачили Тарзана, чкурнули в ліс. Тарзан, не довго думаючи, погнався за ними і швидко спіймав молодого воїна. Хлопець на смерть перелякався і навіть не спробував захищатися — кинув зброю, упав горілиць і верещав, вибалушуючи очі на свого переможця.

Мавполюд ніяк не міг заспокоїти хлопця, аби отримати якусь виразну відповідь.

З великими зусиллями Тарзан довідався від нього, що гурт білих проходив селищем кілька днів тому. Ці люди розповіли тубільцям про страшного білого диявола, який женеться за ними, і застерегли місцевих мешканців, що з тим демоном у спілці йде ще ціла зграя інших страшних демонів.

Юнак розпізнав у Тарзанові саме того диявола, якого йому змальовували білі та їхні чорношкірі слуги, й нажахано чекав, що ось-ось з'являться інші демони у вигляді мавп і пантер.

Тарзан добачив у цьому підступну руку Рокова. Росіянин намагався зробити для нього мандрівку якомога важчою, залякуючи тубільців і наставляючи їх проти Тарзана.

Тубілець також розповів Тарзанові, що той білий, котрий верховодив, пообіцяв неграм величезну винагороду, якщо вони заб'ють білого демона. Отож загалом повторю, —валося усе те, що вже трапилось раніше; але щойно чорношкірі побачили Тарзана, як їхня кров стала водою — саме про це й попереджали їх носії з команди білого.

Зрозумівши, що мавполюд не збирається кривдити його, тубілець урешті зміцнів духом і, на прохання Тарзана, повів його в селище, згукуючи своїх одноплемінців, бо "білий диявол пообіцяв не робити вам кривди, якщо ви негайно повернетеся і відповісте на його запитання".

Один по одному чорношкірі повертались до селища, але переляк у них ще не минувся, про що свідчили їхні вирячені очі й перекривлені обличчя.

Вождь одним із перших повернувся до селища, і саме його Тарзан найбільше хотів розпитати, не бажаючи тратити час на балачки з багатьма чорношкірими.

Цей чоловік був низенький і гладкий, із довгими, як у мавпи, руками. Увесь його вигляд не віщував нічого доброго.

Лише несамовитий переляк, що засів у ньому від історій, переказаних чорношкірими й білими з групи росіянина, втримував його від того, щоб зі своїми воїнами негайно накинутися на Тарзана й розправитись з ним, бо ж він і його люди були затятими людожерами. Тільки страх, що Тарзан демон, може, справжній, а там ще десь в джунглях чигають інші демони, втримував М'ганвазама від негайного здійснення своїх планів.

Тарзан докладно розпитав вождя і, співставляючи його свідчення з тим, що розповів молодий воїн, виснував, що Роков та його сафарі — носії, пойняті страхом, утекли в напрямку далекого Східного Берега.

Багато хто з носіїв Рокова утік від нього. Саме в цьому селі він повісив п'ятьох за крадіжку й намір дезертирувати. Судячи з того, що плем'я ваганвазам довідалося від чорношкірих носіїв росіянина, які були не настільки залякані брутальним Роковим, аби не говорити про свої плани, виходило, що він не міг зайти дуже далеко, адже решта його носіїв, кухарів, тих, що ставлять намети й носять за білими рушниці, і навіть їхній старший, намірялися чкурнути в джунглі, полишивши бвану на ласку невблаганних джунглів.

М'ганвазам сказав, що з цією групою білих не було ніякої білої жінки чи дитини; але з того, як вождь це говорив, Тарзан виснував, що той бреше. Кілька разів мавполюд заторкнув цю тему з різних боків, та жодного разу йому не вдалося спіймати хитрого людожера на брехні; той і далі твердив: ні, в тій групі не було жодної жінки чи хлопчика.

Тарзан попросив у вождя поїсти, і після вагань та переговорів правитель згодився нагодувати його. Під час їди Тарзан намагався розговорити інших членів племені, особливо хлопця, якого був полонив у джунглях, але присутність М'ганвазама запечатала їм вуста.

Врешті, пересвідчившись, що ці люди знають набагато більше, ніж говорять йому про росіянина, про долю Джейн і дитини, Тарзан вирішив переночувати в селищі, сподіваючись дізнатись щось суттєве.

Коли він повідомив вождя про своє рішення, то був дуже здивований — так раптово змінилося ставлення до нього. З попереднього недовірливого недоброзичливця М'ганвазам перетворився на улесливого й запобігливого господаря.

Зразу ж мавполюд дістав найкращу хатину в селищі, звідки вигнали найстаршу дружину М'ганвазама, а вождь тимчасово переселився до своєї наймолодшої втіхи.

Коли б Тарзан згадав, що чорношкірим обіцяно велику нагороду, якщо вони вб'ють його, то швидше зрозумів би, чому М'ганвазам так несподівано подобрішав.

Білий велетень спатиме в одній з його власних хатин — так М'ганвазам легше здобуде свою винагороду. Вождь сподівався, що Тарзан, дуже втомлений мандрівкою, не забариться скористатися з вигод його "палацу".

Хоча мавполюд звичайно уникав ночувати в хатинах тубільців, цього разу він вирішив зробити виняток — аби розбалакати когось із молодших воїнів біля вогню, що палає посеред курної хатини, й вивідати якомога більше правди. Тому Тарзан прийняв запрошення старого М'ганвазама, але зауважив, що воліє заночувати в іншій хатині з кимось із молодших хлопців, а не виганяти стару жінку вождя на холод.

Беззуба стара потороча, почувши таке, аж заусміхалася на радощах. Ця Тарзанова пропозиція ще краще влаштовувала вождя: гадаючи оточити Тарзана гуртом підібраних убивць, той радо погодився і розмістив його в хатині недалеко від селищних воріт.

Оскільки цієї ночі мали відбутися танці-на честь мисливців, які повернулися з полювання, Тарзан залишився сам у хатині, бо М'ганвазам наказав молодикам іти на святкування.

Щойно мавполюда зручно розташували в призначеній для нього пастці, М'ганвазам закликав до себе тих молодих воїнів, яких він відібрав ночувати з білим дияволом.

Жоден з них не зрадів такій перспективі, бо глибоко в їхніх сповнених забобонами серцях гніздився страх перед дивним білим велетнем. Але слово М'ганвазама було законом для його людей, тож жоден не смів відмовитися від доручення, яке йому дали.

У той час як М'ганвазам пошепки розповідав свій план воїнам, що з'юрмилися довкола нього, стара беззуба карга, яка завдяки Тарзанові зосталась на ніч у своїй хатині, сновигала довкола змовників, начебто щоб підкинути дров у вогнище, а насправді всотувала кожне слово з їхніх розмов.

Тарзан уже спав годину чи й дві, не зважаючи на оглушливий гамір дикунів, коли це відчув, що в хатину хтось зайшов. Вогнище згасло, тільки головешки жевріли, і це жевріння зовсім не розганяло напоєної смородом темряви. Але треновані чуття мавполюда підказали йому, що хтось потемки скрадається до нього!

Він подумав, що це хтось із мешканців хатини повертається з учти, бо й далі чув дикі вигуки танцюристів і гуркіт тамтамів, що долинали від селищної вулиці. Чому ж той "хтось" так старанно приховує свою появу?

Коли "хтось" наблизився, мавполюд легко відстрибнув до протилежної стіни хатини, наставивши перед себе списа.

— Хто там, — спитав він, — крадеться до Тарзана з племені великих мавп, як голодний лев у темряві?

— Тихіше, бвано! — почув він старечий деренчливий голос. — Це Тамбуджа — та, чиєї хатини ти не зайняв, не вигнав стару жінку в холодну ніч.

— Що ж хоче Тамбуджа від Тарзана з племені великих мавп? — спитав мавполюд.

— Ти був такий добрий до мене, як ніхто, і я хочу віддячити тобі за добро, застерегти тебе! — відповіла стара.

— Застерегти? Від чого?

— М'ганвазам закликав молодих людей, які мали ночувати з тобою в хатині, — відповіла Тамбуджа. — Я була поблизу, коли вони розмовляли, й чула, як вождь напучував їх. Удосвіта, коли танок закінчиться, вони вб'ють тебе! Якщо ти не спатимеш, то вони прикинуться, ніби прийшли спати, але якщо ти спатимеш, за наказом М'ганвазама вони тебе вб'ють. Якщо ти не спатимеш, вони чекатимуть поруч, доки ти заснеш, і тоді всі разом накинуться на тебе; М'ганвазам неодмінно хоче отримати винагороду, яку обіцяв білий.

— Я забув про винагороду, — сказав Тарзан, більше до самого себе. А потім додав: — Але як М'ганвазам сподівається отримати нагороду, якщо білий, мій ворог, залишив, цей край і пішов не знати куди?

— О, він не пішов далеко, — відповіла Тамбуджа. — М'ганвазам знає, де його табір. Його посланці швидко наздоженуть білого — той рухається повільно.

— Де ж вони? — спитав Тарзан.

— Ти хочеш піти до них? — напівспитала-напівствердила Тамбуджа.

Тарзан кивнув головою.

— Я не можу тобі сказати, де вони стоять, щоб ти міг дістатись на те місце сам, але я можу провести тебе туди, бвано!

Зайняті розмовою, обоє не помітили маленької постаті, яка прокралася в хатину позад них і за хвилину так само непоміченою вислизнула геть.

Це був хлопчик Булао, син вождя від однієї з молодших дружин, — малий дурнуватий капосник, який ненавидів Тамбуджу і завжди шукав нагоди пошпигувати за нею та донести про її найменшу провинність своєму батькові.

— Якщо так, то рушаймо! — швидко сказав Тарзан.

Цього Булао, син вождя від котроїсь із молодших жінок, вже не почув, бо чимдуж біг вулицею селища, туди, де його лютий батько дудлив тубільне пиво, спостерігаючи, як його розцяцьковані танцюристи високо підстрибують і дико кружляють, викидаючи якісь несамовиті колінця.

Коли Тарзан і Тамбуджа тихо вибралися з селища й розчинилися в суцільній темряві джунглів, двоє прудких гінців рушили в тому ж напрямку, лише іншою стежкою.

Достатньо віддалившись від селища, щоб почуватися безпечно й не розмовляти пошепки, Тарзан запитав стару жінку, чи не чула вона про білу жінку й малу дитину.

— Так, бвано, — відповіла Тамбуджа. — З ними була жінка й мала дитина — маленьке біле маля. Воно померло від лихоманки тут, у нашому селі, і ми поховали його!

12. ЧОРНИЙ НЕГІДНИК

Коли Джейн Клейтон опритомніла, то побачила біля себе Андерссена з дитиною на руках. Туга і жах були на обличчі сердешної жінки.

— Що таке? — спитав швед. — Ви хвора?

— Де моя дитина? — закричала вона, не зважаючи на його запитання.

Андерссен простяг згорток із немовлям, але Джейн заперечливо похитала головою.

— Це не моя дитина, — сказала вона. — Ви ж знали, що це не моя! Ви такий самий диявол, як і Рокові

Голубі очиці Андерссена витріщилися від подиву.

— Не ваша?! — вигукнув він. — Ви казати: дитина на "Кінкеді" — ваша дитина.

— Але не ця, — сумно відповіла Джейн. — Інша! Де інша? Там мусило бути дві. Я не знала про цю.

— Там не було ніякої іншої дитини. Я думати, це є ваша. Я дуже прошу вибачення.

Андерссен знічено тупцював, переминаючись з ноги на ногу. Було цілком очевидно для Джейн, що він мав щирі наміри, та не знав, як насправді виглядає її дитина.

Дитина заплакала, заворушилась у шведових руках і водночас потяглася маленькими рученятами до молодої жінки.

Джейн Клейтон не могла опиратися тому закликові — схлипуючи, звелася на ноги й притисла дитину до своїх грудей.

Кілька хвилин вона стояла тихо, ховаючи обличчя в брудній одежі дитини. Перший шок від розпуки, що це маля — не її любий Джек, перемінився на велику надію: а може, після всього, що сталося, якесь диво та вирвало дитину з рук Рокова в останню хвилину, перш ніж "Кінкед" відплив з Англії?!

А ще й цей безсловесний заклик крихітного дітлаха, без опіки й любові закинутого в жахіття дикого пралісу Думка про це більше, ніж що інше, прихилила материнське серце до невинного дитяти.

— Ви не знаєте, чиє це маля? — спитала вона Андерссена.

Чоловік заперечливо похитав головою.

— Не знати, — сказав він. — Якщо він не брати вашу дитину, я не знати, чию дитину він брати. Роков казав, це ваша. Я думав, що він теж так думати. Що ми тепер з нею робити? Я не можу вертатися назад на "Кінкед" Роков мене застрелити! Але ви можете вертатись. Я привести вас до моря, а там чорношкірий везти вас на корабель — добре?

— Ні! Ні! — скрикнула Джейн. — Нізащо в світі. Я швидше вмру, аніж знову потраплю до рук цієї людини. Ні, ходімо і візьмемо це маленьке бідне створіннячко з собою. З ласки Божої ми якось та врятуємося...

Тож вони подалися далі крізь пущу, узявши з собою ще шістьох мосулів, що несли харчі й намети, що їх Андерссен заздалегідь, готуючись до втечі, поклав у човен.

Дні й ночі страждань, яких зазнавала молода жінка, склалися в одну довгу безперервну змору переслідування, аж вона втратила відлік часу. Леді Грейсток не могла б сказати, минули дні чи роки. В суцільному мороці страху й страждання був лише один проблиск світла — немовля, чиї маленькі пальчики мов торкалися її серця.

Ця маленька істота до певної міри заповнила порожнечу, яку Джейн відчувала, відколи втратила свою дитину. Звісна річ, це не було те саме, але день за днем вона відчувала, як материнський інстинкт прив'язує її дедалі більше до немовляти, аж іноді вона заплющувала очі й солодко марила, ніби маленька грудочка людської плоті на її грудях — то справді її дитя.

Деякий час мандрували вони дуже повільно. Час від часу тубільці з узбережжя, які верталися з полювання, щось їм розповідали, й виходило, що Роков ще не знає напрямку їхньої втечі. Це, а також бажання якомога полегшити мандрівку молодій тендітній жінці, змушувало Андерссена рухатись повільніше, з короткими й нетяжкими переходами та численними перепочинками.

Швед наполіг, що сам нестиме дитину, і взагалі допомагав Джейн Клейтон, як тільки міг. Андерссен дуже переймався тим, що припустився помилки з дитиною, але відколи молода жінка переконалася, що мотиви його вчинку справді були благородні, вона більше не докоряла йому за неминучу помилку.

Наприкінці кожного дня Андерссен стежив, щоб для Джейн і дитини спорудили зручний прихисток. Її намет завжди ставили на найзручнішому місці. Огорожа божа була біля неї наймічнішою і найнеприступнішою з тих, які тільки могли змайструвати мосули.

Її їжа була найкращою з того обмеженого раціону, який здобувала шведова рушниця, але найбільше леді Грейсток зворушували шляхетна поведінка й увага, якою він її завжди оточував.

Її не переставало дивувати те, що така шляхетність ховається під непривабливою зовнішністю, аж доки вроджене благородство, ґречна поведінка й доброзичливість змінили його образ в уяві Джейн так, що вона бачила лише його добру вдачу й постійну підтримку.

Усе вже налагоджувалося досить добре, коли наспіла звістка, що Роков знаходиться на відстані кількох переходів від них і що він нарешті визначив напрямок їхньої втечі. Тоді Андерссен повернув до ріки, купив човна у одного вождя й притокою, на березі якої стояло селище, поплив до Угамбі.

Маленький гурт утікачів плив по Угамбі так швидко, що не мав більше ніяких звісток про своїх переслідувачів. У місці, де ріка переставала бути судноплавною, вони кинули своє каное й заглибилися в джунглі. Знову їхній шлях став важкий, забарний і небезпечний.

Наступного дня після того, як вони залишили Угамбі, дитина захворіла на лихоманку. Андерссен знав, чим це закінчиться, але не мав відваги сказати Джейн Клейтон правду, бачивши, як палко молода жінка полюбила дитину, наче це була її власна плоть і кров.

Коли стан дитини значно погіршився, Андерссен трохи відхилився від головного напрямку їхньої мандрівки, й вони отаборилися на березі невеликої річки.

Джейн не відходила від маленького хворого. Її горе й тривога були нестерпні і тут бідолашну спіткав новий удар. Один із чорношкірих носіїв-мосулів приніс із лісу звістку, що Роков і його люди стали табором зовсім недалеко віддих! Тож вони напевне знають шлях до цього затишного сховку...

Ця новина означала лише одне. Вони мусили негайно згортати табір і тікати, не зважаючи на те, що стан дитини значно погіршився. Джейн Клейтон надто добре знала вдачу росіянина і була певна: він відніме дитину тієї самої миті, коли знову спіймає їх. А ще вона знала, що розлука для дитини означатиме негайну смерть.

І вони рушили вперед, крізь гущавину, давньою, майже зовсім зарослою стежкою, а носії-мосули один по одному зникали. Ці люди служили їм досить вірно доти, доки не було небезпеки попасти росіянинові в лабети. Мосули так багато начулися про неймовірну жорстокість Рокова й мали перед ним такий непоборний жах, що тепер, коли дізналися, що Роков зовсім близько від них, їхні полохливі серця більше не могли витримувати. Тубільці при першій нагоді покинули трьох білих.

Але Андерссен і леді Грейсток ішли далі й далі. Швед простував попереду, прорубуючи дорогу крізь зарості там, де стежка ставала геть непрохідна, тож молода жінка мусила нести дитину сама.

Вони йшли увесь день. Ближче до вечора зрозуміли, що всі їхні зусилля були марні. Зовсім близько почулися голоси великого загону, для якого втікачі й проклали шлях.

Коли стало цілком очевидно, що їх ось-ось наздоженуть, Андерссен сховав Джейн за великим деревом, накривши її з дитиною гілками.

— Далі, за півтора кілометра звідси, є селище, — сказав він їй. — Мосули розповіли мені, де воно є, перш ніж утекти від нас. Я буду пробувати відвернути росіянина від вашого сліду, то ви підете в селище. Я думаю, вождь бути приязний до білих — мосули казати мені, що він є такий. В кожному разі це все, що можна зробити. Потім ви кажіть вождю, щоби вас відвезти до селища мосулів на узбережжі знову, а корабель скоро бути в гирлі Угамбі. Там ви бути в порядку. Хай вам щастить, леді!

— А ви куди підете, Свене? — спитала Джейн. — Чом ви не сховаєтеся тут і не підете зі мною до моря?

— Я маю сказати росіянинові, що ви вмерти, щоб він вас більше не шукати, — усміхнувся Андерссен.

— Чом ви не можете приєднатися до мене після того, як скажете йому це? — наполягала жінка.

Андерссен похитав головою.

— Я не думати, що я ще скласти комусь компанію після того, як сказати росіянину, що ви мертві, — сказав він.

— Невже ви думаєте, що він уб'є вас? — спитала Джейн, хоча в глибині серця знала, що великий негідник учинить саме так.

Андерссен не відповів, лише знаком наказав мовчати, показавши на стежку, якою вони щойно пройшли.

— Хай там що, — прошепотіла Джейн Клейтон, — а я не дозволю вам загинути за мене, якщо тільки зможу якось цьому запобігти. Дайте мені ваш револьвер! Я вмію стріляти, і разом ми стримуватимемо їх, аж доки знайдемо якийсь спосіб утекти.

— Нічого з цього не вийти, леді, — відповів Андерссен. — Хіба що вони схопити нас двоє, а тоді вже напевне я нічим вам не зарадити. Подумайте про дитину, леді! Ви тоді втрапити до рук Рокова обоє знову. Заради дитини ви мусите поводитися так, як я казати. Ось вам моя рушниця і набої — вони вам можуть знадобитися.

Швед поклав рушницю й патронташ біля Джейн і пішов.

Вона дивилася, як Андерссен вертається стежкою, назустріч загонові росіянина. Ось він зник за поворотом стежки.

Її першим порухом було піти слідам за ним. З рушницею Джейн могла стати Свенові в пригоді, а до того, вона не могла змиритися із страшною думкою, що залишена сама, на поталу страшним джунглям, і немає вірного друга, готового прийти на допомогу...

Джейн полізла зі свого сховку, наміряючись якнайшвидше наздогнати Андерссена. Вона підняла дитину й зазирнула в маленьке личко.

Яке ж воно було червоне! І якесь неприродне... Джейн торкнулася його щічки. Вона аж пашіла від лихоманки!

Задихаючись від страху, Джейн Клейтон підвелася на ноги й ступила на лісову стежку. Рушниця й патронташ лишились забуті в схроні. Забулись і Андерссен, і Роков, і її власний страх.

Нажахана до шаленства Джейн тямила тепер тільки одне: ця маленька, безпомічна дитина уражена страшною лихоманкою джунглів, а вона неспроможна полегшити її страждання!

Єдиною її думкою було знайти когось, хто допоміг би їй... якусь жінку з дитиною... І тут пригадались їй слова Андерссена про селище дружніх тубільців. Якби встигнути дістатися туди!

Не можна гаяти часу... Мов сполохана антилопа, вона помчала стежкою туди, куди вказав Андерссен.

Далеко позаду залунали крики людей, постріли, а тоді настала тиша. Вона збагнула, що ото Андерссен зустрів росіянина.

Через півгодини, спотикаючись, знесилена, вона дісталася до невеличкого селища. Негайно її оточили чоловіки, жінки й діти. Допитливі, жваві, схвильовані, тубільці засипали її сотнями запитань, і на жодне з них вона не знала, що відповісти, бо нічого не розуміла.

Вона тільки показувала плачучи на дитину, що жалібно квилила на її руках, і повторювала знов і знов:

— Лихоманка! Лихоманка! Лихоманка...

Чорношкірі не розуміли цих слів, але бачили причину її хвилювання, і невдовзі якась молода негритянка схопила Джейн за руку й затягла до хатини, де разом із кількома іншими жінками намагалася якось заспокоїти дитину й полегшити її агонію.

Прийшов знахар і розпалив маленьке вогнище перед дитиною. Він зварив якусь дивну суміш у маленькому закіптюженому горщику, виробляючи руками над ним магічні рухи та бурмочучи дивні монотонні заклинання. Потім занурив у горщик хвіст зебри і, бурмочучи далі, бризнув кілька краплин на обличчя дитини.

Коли знахар пішов, жінки сіли довкола й почали жалісно голосити, примовляти, аж Джейн боялася збожеволіти. Але, знаючи, що вони роблять це із якнайкращими намірами, вона терпляче зносила цей кошмар, і так повільно збігали години її страждання.

Десь опівночі до неї долинув відгомін якогось руху в селищі. Вона чула голоси тубільців, які сперечалися, але не розуміла слів. Потім почула чиюсь ходу, що наближалася до хатини, де вона з дитиною на руках скулилася біля яскравого вогнища. Дитинча лежало вже зовсім тихо, з напівзаплющеними, страшно закоченими очима.

Джейн Клейтон позирнула в маленьке личко зляканим поглядом. Це не була її дитина — не її плоть і кров, але якою ж рідною і дорогою стала

для неї ця безпомічна крихітка! Серце леді Грейсток,позбавлене змоги віддавати любов своїй власній дитині, відкрилося цьому бідному, безіменному, безпритульному немовляті, з усією ніжністю, притлумленою довгими, марудними тижнями її перебування на борту "Кінкеда".

Джейн бачила, що наближається кінець і, хоч боялася лишитися віч-на-віч зі своєю втратою, хотіла водночас, щоб це сталося чимшвидше, аби припинилися муки маленької жертви.

Хода, яку вона почула раніше, стихла перед самими дверима. Хтось із кимось перемовився пошепки, і за хвилину до хатини увійшов М'ганвазам, вождь племені. Вона бачила його мимохідь, коли жінки заопікувалися нею і вели до хатини.

М'ганвазам, як вона роздивилася тепер, був дикуном лиховісного вигляду, з обличчям, позначеним тваринною жорстокістю і примітивністю. Як на Джейн Клейтон, то він більше скидався на горилу, аніж на людину Вождь спробував заговорити з нею, але переконавшись, що біла жінка його не розуміє, гукнув когось.

На його заклик увійшов ще один негр — дуже відмінний від М'ганвазама. Джейн Клейтон відразу збагнула, що той походить із іншого племені. Це був перекладач. Із першого М'ганвазового запитання Джейн відчула, що вождь для когось намагається випитати у неї все. Вона помітила, що цікавість цього чолов'яги до її намірів досить дивна, бо особливо його цікавили обставини її подорожі, аж до приходу в селище.

Не маючи переконливих підстав щось приховувати, Джейн розповіла йому всю правду, але коли вождь спитав, чи сподівається вона зустрітися зі своїм чоловіком наприкінці подорожі, заперечливо похитала головою.

Тоді М'ганвазам через перекладача пояснив головну мету своїх відвідин.

— Я щойно довідався, — сказав він, — від людей, які мешкають на березі великої води, що ваш чоловік ішов за вами по Угамбі на відстані кількох переходів, але тубільці вистежили його і вбили. Я кажу вам це, щоб ви не марнували часу на довгу мандрівку, в кінці якої ви сподіваєтесь зустрітися зі своїм чоловіком, а натомість верталися до узбережжя.

Джейн тихо подякувала М'ганвазамові за турботу, а її серце скам'яніло від цього нового удару. Після всіх поневірянь вона врешті зазнала такого гострого болючого удару, що її почуття заніміли і змертвіли.

Вона сиДіла з похиленою головою, невидючими очима дивлячись в обличчя дитини, що лежала у неї на колінах. М'ганвазам вийшов із хатини. Трохи згодом вона почула шум біля входу — увійшов ще хтось. Одна з жінок, що сиділа навпроти неї, підкинула хмизу в багаття.

Спалахнули язики полум'я, мов від якихось чарів, яскраво освітивши хатину зсередини.

Світло з'ясувало молодій жінці страшну істину: дитина вже була мертва. Джейн і не помітила, коли це сталося.

Клубок ридань підкотив їй до горла, голова в безмовній скорботі схилилася на маленький згорток, притиснутий до грудей.

Хвилину в хатині панувала цілковита тиша. Потім тубільні жінки несамовито заголосили.

Прихідько кашлянув біля Джейн Клейтон і вимовив її ім'я.

Вона сполохано підвела погляд і побачила єхидну посмішку Ніколая Рокова.

13. ВТЕЧА

Хвилину Роков стояв із глузливою посмішкою на вустах, а потім його погляд упав на маленький згорток на її колінах. Джейн накрила краєм ковдри обличчя дитини, так, що хто не знав правди, подумав би, що маля спить.

— Ви дарма завдали собі стільки клопоту! — знущально сказав Роков. — Самі несли дитину аж до селища! Якби ви займалися своїми справами, я сам привіз би її сюди до людожерів. Ви могли б уникнути небезпек і знегод мандрівки. Але, мабуть, я мушу подякувати вам за те, що ви позбавили мене клопоту — доглядати вашу дитину під час подорожі. Це ж і є селище, в яке ваш син мав потрапити. М'ганвазам добре дбатиме про хлопчика й виховає з нього справжнього людожера. Якщо вам колись доведеться повернутись до цивілізованоко світу, то ви тільки й робитимете, що порівнюватимете ваше життя, в розкошах і зручностях, із життям вашого сина у селищі Ваганвазам. Я ще раз дякую вам, що ви принесли його сюди, а зараз прошу віддати малого мені, щоб я міг доручити його названим батькам.

Роков простяг руки до дитини, і бридка мстива посмішка скривила його губи.

На його подив, Джейн Клейтон підвелася і без жодного слова протесту віддала маленький згорток йому в руки.

— Беріть! — сказала вона. — Хвалити Бога, ви вже не зможете заподіяти йому якусь кривду.

Роков збагнув, що означали її слова, й відкинув краєчок ковдри з обличчя дитини, щоб пересвідчитись, чи справді вона мертва. Джейн Клейтон уважно стежила за виразом його обличчя.

Усі ці дні жінка сушила собі голову питанням: чи знає Роков, що це не її дитина? Якщо вона досі ще сумнівалася, то тепер, побачивши, як гримаса гніву спотворила обличчя росіянина, коли той зазирнув у мертве личко й усвідомив, що в останню мить вища сила перешкодила здійсненню його найпалкішої мрії про помсту, — тепер щезли й останні сліди її сумнівів.

Роков кинув тіло дитини назад на руки Джейн, тупнув ногою і заходив по хатині, махаючи кулаками й жахливо лаючись. Врешті він зупинився перед молодою жінкою і нахилився над нею.

— Ви глузуєте з мене! — вигукнув він. — Ви думаєте, що перехитрували мене, еге ж? Я покажу вам, як показав жалюгідній мавпі, що її ви називали "мій чоловік", як ставати поперек дороги Ніколаю Рокову! Ви обдурили мене з дитям. Мені не вдалося зробити його сином вождя людожерів, але, — тут він зробив паузу, щоб Джейн могла усвідомити усе справжнє значення його тяжкої погрози, — я зроблю його матір дружиною людожера! І я це зроблю — після того, як сам^нею скористаюся.

Якщо він хотів побачити у Джейн Клейтон хоч якийсь вияв страху, то жорстоко помилявся. Молода жінка була далека від нього. Її свідомість і душа закам'яніли від страждань.

На його подив, добра, навіть щаслива усмішка заграла на її вустах. Вона тріумфувала, бо Роков не знав, що це маленьке бідне тільце не було її любим Джеком!

Вона, звичайно, радо кинула б це йому у вічі, але... якщо Роков і далі вірить, що ця дитина — її, тоді маленький Джек буде в безпеці, хоч би

де він знаходився! Звісно, молода мати й гадки не мала, де її синочок — не знала навіть, чи він живий... А відтак з'являлася хоч надія на це.

Може, без відома Рокова, дитину підмінив хтось із його спільників, і вона вже перебуває в безпечному місці в друзів, у Лондоні: там їх досить, доброзичливих і вірних, щоб заплатити який завгодно викуп змовникові-зраднику на його вимогу, аби лиш врятувати сина лорда Грейстока...

Леді Грейсток думала про все це сотні разів відтоді, як з'ясувала, що дитина, котру Андерссен передав їй до рук уночі на "Кінкеді", не її маленький Джек, і це стало постійним, невичерпним джерелом її мрій, щасливих мрій з усіма подробицями.

Ні, росіянин ніколи не повинен дізнатися, що то була не її дитина. Джейн розуміла, що її становище безнадійне. Якщо Андерссен і її чоловік загинули, то в цілому світі більш не було нікого, хто водночас хотів би їй допомогти і знав, де вона перебуває.

Молода жінка розуміла, що погроза Рокова не була марною. Росіянин зробить або намагатиметься зробити все, що обіцяв, вона у цьому не сумнівалася. Але в найгіршому випадку Джейн могла б уникнути жахливих страждань, перш ніж вони б її спіткали. Треба знайти якийсь спосіб відібрати собі життя, поки росіянин не вчинив над нею наругу...

Тепер їй потрібен був лише час — час подумати й приготуватися до кінця. Джейн відчувала, що не зможе зробити цього останнього рішучого кроку, доки не зважить кожну можливість втечі. Ні, вона не тремтіла над своїм життям, але доки існувала надія повернутися до своєї дитини, не могла скидати її з рахунку, аж поки прийде остання мить і перед страшною реальністю необхідно буде зробити останній вибір: між Ніколаєм Роковим з одного боку і самогубством — із другого.

— Забирайтесь геть! — сказала вона росіянину. — Забирайтесь геть і дайте спокій мені та моїй мертвій дитині. Чи не досить завдали ви мені лиха й страждань? Що такого я вам заподіяла, що ви й далі переслідуєте мене?

— Ви страждаєте за гріхи мавпи, яку вибрали, тоді як могли вибрати любов джентльмена — Ніколая Рокова, — відповів той. — Але що зараз про це говорити? Ми поховаємо дитину тут, а ви повернетеся зі мною до мого табору. Завтра я знов приведу вас сюди й віддам вашому новому чоловікові — любому М'ганвазамові. Ходім!

Роков простяг руку до дитини. Джейн, що вже звелася на ноги, відсахнулася від нього.

— Я сама поховаю хлопчика, — сказала. — Пошліть когось викопати могилку за селищем.

Роков дуже хотів якнайшвидше все закінчити й повернутися зі своєю жертвою в табір. В апатії Джейн він добачив її покірність долі. Виходячи з хатини, росіянин жестом покликав Джейн за собою, а за кілька хвилин зі своїми людьми повів її за околицю, де під великим деревом чорношкірі вже копали могилку.

Джейн загорнула маленьке тільце в ковдру і обережно поклала його в чорну яму. Відвернувшись, щоб не бачити, як земля сиплеться на маленький скорботний згорток, прошепотіла молитву над могилою невинного безпритульника, який назавжди залишився в її серці.

Потім, страждаючи, але з сухими очима, вона підвелася й пішла за росіянином крізь непроглядну темряву джунглів — вузькою стежкою-коридором, що вела від селища чорного людожера М'ганвазама до табору білого диявола Ніколая Рокова.

Позаду, в непролазних хащах, що обступали стежку, сплітаючись нагорі так, що й місячне світло не пробивалося, молода жінка чула важку ходу великих звірів, а довкола двигтіла земля від грімкого рикання левів, що вийшли на полювання.

Носії запалили смолоскипи й почали вимахувати ними, щоб відлякати хижаків. Роков наказав їм рухатися швидше, і з його тремтячого голосу Джейн Клейтон зрозуміла, що він страшенно наляканий.

Звуки нічних джунглів нагадали їй дні й ночі, які вона пробула в таких самих хащах із її лісовим богом — безстрашним і непереможним Тарзаном із племені великих мавп. Але тоді не мала вона ані найменшого остраху, хоча звуки джунглів були для неї зовсім нові, а рикання лева здавалось їй найхимернішим звуком на всій землі.

Наскільки інакше все було б, якби вона знала, що Тарзан десь тут, у пралісі, шукає її! Тоді справді було б для чого жити, існувала б надія, що поміч близько — але ж він загинув! Неймовірно, що таке могло трапитись...

Не могла смерть знайти собі місця в цьому дужому тілі й могутніх м'язах! Якби Роков сказав Джейн, що її володар загинув, вона б не сумнівалася, що той бреше. Але навіщо мав би брехати М'ганвазам? Не знала ж бо вона, що за кілька хвилин перед тим, як прийшов вождь і розповів їй свою байку, з ним порозмовляв росіянин.

Врешті вони дістались колючої боми — огорожі, яку носії Рокова спорудили довкола його табору. Там панував цілковитий розгардіяш. Джейн не знала, що це означає, але бачила, як лютує Роков, і з уривків розмов виснувала, що кілька осіб дезертирувало за час відсутності росіянина та що втікачі прихопили з собою чимало їжі й спорядження.

Достатньо зігнавши злість на тих, хто залишився, Роков повернувся туди, де стояла Джейн під охороною кількох його білих матросів. Він брутально схопив її за руку й потяг до свого намету. Молода жінка пручалася, намагалась вивільнитися, а двоє матросів, стоячи поблизу, реготали, розважаючись рідкісним видовищем.

Роков не завагався вжити звірячих методів, коли побачив, що йому нелегко буде здійснити свої наміри. Кілька разів він ударив Джейн Клейтон в обличчя, аж доки врешті, напівпритомну, втяг її до себе в намет. На його паску висів важкий револьвер. Джейн Клейтон це помітила.

Служник Рокова запалив росіянинові лампу, а потім на наказ свого пана швидко вислизнув геть. Джейн упала на долівку посеред намету. Поволі до неї верталася притомність, і вона знову почала гарячково обмірковувати своє становище. Її погляд швидко оббіг обстанову намету, at випускаючи з уваги жодної подробиці.

Роков підвів її з долівки й намагався вкласти на похідне ліжко, що стояло під стіною. На, поясі Рокова висів важкий револьвер... Очі Джейн Клейтон знов зупинилися на цій зброї. Їй аж рука засвербіла схопити грубе руків'я револьвера. Вона удала, ніби знову знепритомніла, але крізь приплющені повіки пантрувала, коли випаде зіручна нагода.

І нагода випала — саме тоді, коли Роков підняв її над ліжком. Якийсь шум за спиною, де був вхід до намету змусив Рокова швидко озирнутись. Руків'я револьвера було в кількох сантиметрах від її долоні. Коротким нечутним рухом Джейн витягла зброю з кобури — цієї самої миті Роков знов повернув голову до неї і завважив небезпеку.

Вона не стріляла, побоюючись, що на постріл збіжаться його люди. По смерті Рокова вона потрапить до рук не кращих, аніж лабети росіянина, і її спіткає ще гірша доля, ніж та, яку вигадав їй Роков. Джейн

виразно пригадала двох нечупар, що стояли й реготали, коли Роков бив її.

Коли розлючене й водночас сповнене страху обличчя слов'янина повернулося до неї, Джейн Клейтон піднесла важкий револьвер над блідим чолом і з усієї сили вдарила його межи очі.

Без звуку він захитався, спіткнувся і непритомний впав на долівку. За мить молода жінка вже стояла біля нього — нарешті вільна від його хтивих домагань!

Ззовні знову долинув той самий шум, який раніше відвернув увагу Рокова. Леді Грейсток не знала, що там таке, але, потерпаючи, коли б не повернувся служник та не побачив, що вона накоїла, швидко ступила до похідного стола, на якому стояла гасова лампа, й загасила чадне полум'я.

У цілковитій темряві, що запанувала в наметі, Джейн на хвильку зупинилась, розмірковуючи, що їй робити далі, як звільнитися.

Довкола був ворожий табір. А поза ним — чорна дикість первісних джунглів, де водяться дикі звірі-хижаки і блукають ще гірші хижаки в людській подобі.

Було дуже мало, чи, власне, зовсім не було шансів, що вона зможе прожити бодай кілька днів у постійній небезпеці, яка зусібіч чигатиме на неї. Але думка про те, що вона ось уже пройшла неушкоджена крізь стільки випробувань і що десь далеко-далеко цієї самої хвилини її мале дитя плаче за нею, додавала Джейн рішучості досягти неможливого: пройти цим страшним згубним краєм до моря, а там, може, знов їй усміхнеться щастя?

Намет Рокова стояв майже в центрі огорожі-боми. Довкола стояли намети й курені його білих спільників та тубільців-носіїв. Пройти усе це і

продертися крізь бому видавалося на перший погляд неможливим завданням, але іншого шляху не було.

Залишатися в наметі, аж доки її знайдуть, означало звести нанівець усе, що вона, ризикуючи життям, робила для свого звільнення. Тому Джейн дуже обережно, навшпиньках підкралася до задньої стінки намету, шукаючи виходу, аби зробити перший крок у своїй новій пригоді.

Але, скрадаючись попід брезентовою стінкою, Джейн ніде не знаходила виходу. Тоді вона швидко вернулася до непритомного росіянина, намацала на його поясі довгого мисливського ножа, витягла його й прорізала дірку в задній стінці намету.

Тихо вибралася назовні. Тут Джейн полегшено уздріла, що весь табір уже спить. У тьмяному, мерехтливому світлі пригаслих вогнищ виднів лише самотній вартовий, що спав, сидячи біля протилежного боку огорожі.

Джейн пішла до загорожі-боми поміж маленьких куренів тубільців, пильнуючи, щоб намет увесь час лишався між нею і вартовим.

Із темряви лісових хащів долинало рикання левів, сміх гієн та ще якісь незліченні, загадкові звуки.

На хвилину вона завагалася. Подумала про хижаків, що скрадаються десь там, у темряві, й жахнулась. Але за мить, відважно стріпнувши головою, Джейн заповзято почала своїми ніжними руками розбирати колючу бому. Із подряпин сочилася кров; проте молода жінка працювала, не переводячи подиху, аж доки зробила достатній отвір, щоб протиснутися на той бік. Нарешті на волі?

Позаду вона залишала долю, гіршу за смерть, і ту долю несли їй людські створіння.

Попереду на неї чигала також лиха доля, але то була просто смерть — швидка, милосердна й чиста загибель.

Без вагань; не озираючись, вона рушила геть від табору, і за хвилину таємничі джунглі поглинули її.

14. САМОТНЯ В ДЖУНГЛЯХ

Тамбуджа, що вела Тарзана, годованця великих мавп, до табору росіянина, дуже повільно дибала звивистою лісовою стежкою, бо вона була стара і мала ноги, покручені ревматизмом.

А гінці, яких М'ганвазам послав попередити Рокова, що білий велетень ночує у їхньому селищі і що його вб'ють цієї ночі, дісталися до табору росіянина, коли Тарзан і його старезна провідниця подолали лише половину відстані.

Гінці застали табір білого у сум'ятті Рокова знайшли вранці напівпритомного й закривавленого в його наметі. Коли він прийшов до тями і з'ясував, що Джейн Клейтон утекла, його люті не було меж.

Бігаючи по табору з гвинтівкою, він погрожував, що перестріляє тубільних вартових, які дозволили молодій жінці приспати їхню пильність, але кілька інших білих, розуміючи, що вони й так опинилися в скруті через численне дезертирство, спричинене жорстокістю Рокова', схопили та обеззброїли його.

На той час наспіли посланці від М'ганвазама, але тільки-но вони розповіли те, що їм доручено, і Роков був уже й зібрався вирушити з ними до їхнього селища, як примчали інші гінці, задихані від швидкого бігу джунглями, й, відсапуючись біля вогнища, почали кричати, що могутній білий велетень утік від М'ганвазама і йде сюди, — помститися своїм ворогам!

Всередині загорожі-боми зчинився страшний переполох. Чорношкірі сафарі Рокова були на смерть перелякані самою думкою про наближення білого велетня, який полює десь у пралісі вкупі зі зграєю мавп та пантер.

Перш ніж білі усвідомили, що трапилось, панічний страх розвіяв тубільців по джунглях — як їхніх власних носіїв, так і гінців М'ганвазама; але, попри весь поспіх, негри не забули прихопити з собою все, що так чи інакше могло їм знадобитися і потрапило під руку.

Таким чином Роков та семеро білих матросів опинилися посеред джунглів самі й пограбовані.

Роков, за звичкою, почав клясти своїх посіпак, перекладати на них всю відповідальність за те, що трапилось, і за безнадійне становище, в якому вони опинились. Але матроси не мали наміру зносити його прокльони й лайку.

Посеред його промови хтось із них витяг револьвер й вистрелив у Рокова впритул. Чолов'яга не вцілив, але це так налякало Рокова, що він крутнувся і кинувся до свого намету.

Коли по дорозі він глянув у бік загорожі-болсм, то завважив таке, від чого похололо його серце. Страшне видовище враз остудило його гнів на сімох матросів, які лютували позаду й погрожували йому вслід помстою.

Він побачив величезну постать майже цілком голого білого чоловіка, який саме виступив із заростів.

Вскочивши у намет, Роков не зупинився, а кинувся просто до задньої стінки, де лишався довгий розтин, що його зробила Джейн Клейтон минулої ночі.

На смерть переляканий син Москви, скулившись, мов гнаний кролик, випорснув крізь дірку в бомі, якою напередодні втекла його власна жертва. Коли Тарзан наблизився до табору, з іншого боку Роков саме зник у джунглях — там, де нещодавно пройшла Джейн Клейтон.

Коли мавполюд разом зі старою Тамбуджою, що спиралася на його лікоть, проник за колючу огорожу, семеро матросів, побачивши його, повернулися і чкурнули в протилежному напрямку. Тарзан завважив, що Рокова поміж них немає, і вирішив дати матросам утекти — йому потрібен був росіянин, якого він сподівався захопити в наметі. Що ж до матросів, то Тарзан був певен, що джунглі змусять їх спокутувати власну лиху волю і злочин, і, вочевидь, не помилявся, бо був останнім з білих людей, хто їх бачив.

Коли Тарзан переконався, що намет Рокова порожній, він був ладен негайно кинутися за росіянином. Але Тамбуджа висловила припущення: білий раніше отримав звістку від М'ганвазама, що Тарзан у його селищі.

— Певйа річ, він подався туди, — переконувала його стара. — Якщо хочеш знайти його, треба вертатися до селища.

Тарзан і собі подумав, що, схоже, так воно і є, і тому вирішив не втрачати часу на пошуки слідів Рокова, а чимшвидше рушати до М'ганвазамовопї селища, лишаючи стару плентати слідом за ним саму.

Мавполюд мав єдину надію, що Джейн жива і що вона з Роковим. Якщо це справді так, то десь за годину він визволить її від росіянина...

Тарзан тепер знав, що М'ганвазам — зрадник і що йому, Тарзанові, доведеться битись, щоб визволити свою дружину. От коли б і Мугамбі, й Шіта, й Акут, і решта його товариства були з ним! Адже самому йому будуть непереливки, якщо він візьметься визвбляти Джейн із пазурів двох таких негідників, як Роков і підступний М'ганвазам.

Тарзан, собі на подив, не знайшов слідів Рокова чи Джейн у селищі, а що не вірив вождеві ані на гріш, то не став марнувати часу на даремну балачку. Його повернення й поява були такі несподівані, і він, так швидко зник у джунглях, коли довідався, що йому нічого робити у Ваганвазамі, що старий М'ганвазам не встиг йому нічим перешкодити.

Мавполюд промчав поміж деревами назад, до спустілого табору, бо збагнув, що саме там можна відшукати сліди Рокова і Джейн.

Діставшись загорожі-болш,1 Тарзан почав уважно обстежувати її ззовні, аж доки з протилежного боку колючої стіни помітив свіжі сліди, що вели в джунглі. Його гострий нюх підказав, що обоє, кого він шукав, пішли з табору цим шляхом, і за хвилину він уже йшов у цьому напрямку, по слабких відбитках їхніх слідів.

Далеко поперед нього врмерть перелякана молода жінка сторожко йшла вузькою звіриною стежкою, боячись, що кожної наступної миті може опинитися віч-на-віч із якимсь хижаком — на чотирьох чи на двох ногах. Вона сподівалась, що, рухаючись у цьому керунку, дістанеться великої ріки. Раптом Джейн натрапила на дуже знайоме їй місце.

По один бік стежки під великим деревом лежала купка хмизу — цей невеличкий знак джунглів несподівано оживив її спогади. Саме те місце, де був сховав її Андерссен — місце, де швед віддав своє життя, щоб урятувати її від Рокова. .

І тут Джейн згадала про гвинтівку й набої, які цей чоловік залишив їй в останню мить. З собою вона мала тільки револьвер, вихоплений із кобури Рокова, а в револьвері лише шість набоїв — надто мало, щоб забезпечити собі поживу й захист упродовж довгої мандрівки до моря.

Тамуючи подих, засунула руку під хмиз: невже той скарб і досі там? О радість — її рука зразу торкнулася важкої цівки, а далі намацала патронташ із набоями.

Коли вона перекинула патронташ через плече й відчула вату великої гвинтівки в руці, її пойняло раптове відчуття безпеки. З новою надією на успіх і з більшим відчуттям певності себе леді Грейсток знову рушила в дорогу.

Тієї ночі вона спала в розсосі дерева (Тарзан не раз розповідав їй, що робив саме так у пралісі), і рано-вранці наступного дня попрямувала далі. Пізно пополудні, щойно Джейн замірилася перейти невеличку галявину, вона ледь не наштовхнулася на величезну мавпу, яка вийшла з джунглів із протилежного боку галявини.

Вітер віяв упоперек галявини, Джейн не забарилася перейти на протилежний бік і стати так, щоб вітер віяв від величезної почвари. Після цього причаїлася в густих кущах, зняла запобіжника з гвинтівки й почала спостерігати.

Страховидло повільно рухалося галявиною, час від часу принюхуючись до землі, ніби шукало чиїхось слідів. Та не встиг людиноподібний велетень зробити з десяток кроків галявиною, як із джунглів вийшов ще один його одноплемінець, а потім ще і ще, аж доки п'ятеро лютих звірів опинилося на галявині перед зляканою жінкою, що скулилась у своєму прихистку з важкою гвинтівкою напоготові.

На її подив, мавпи зупинилися посеред галявини, збившись докупи, й озиралися назад, немовби ще очікували своїх.

Джейн молилася, щоб звірі якомога швидше пішли геть, бо щомиті легенький випадковий повів вітру міг донести її запах до їхніх ніздрів, і що тоді вдіяла б гвинтівка супроти могутніх м'язів та страшних ікол?

Погляд Джейн перескакував із гурту мавп на край галявини, куди й ті поглядали, аж доки вона побачила, що їх зупинило, та на що вони чекали. Їх вистежували!

Джейн упевнилася у своїх здогадках, коли побачила, як із джунглів нечутно вислизнуло зграбне тіло пантери, — саме звідти, куди оглядалися мавпи.

Звір швидко перебіг галявиною до людиноподібних мавп. Жінку спантеличила їхня байдужість, а за хвилину її подив неймовірно зріс, коли величезна кицька підійшла впритул до мавп, які ніяк не зреагували на її присутність, усілася серед них і заходилася вилизуватись, за звичаєм кішок, коли ті мають вільну хвилину.

Молода жінка була вкрай здивована таким побратимством природних ворогів, але швидко її подив змінився жахом, бо з джунглів вийшов високий, дужий чорношкірий воїн і собі приєднався до товариства хижаків.

Таж його зараз розірвуть на шматки! Джейн напівпідвелася у своєму прихистку й приклала гвинтівку до плеча, щоб запобігти жахливій смерті негра.

Але що це? Той, здається, розмовляє із звірами, щрсь їм наказуй...

Невдовзі предивне товариство перейшло галявину і зникло в джунглях.

Джейн Клейтон полегшено зітхнула й підвелася, щоб швидше забратись геть із цього страшного місця. Вона тікала, а в цей час інша людина, яка за кілометр звідси спостерігала за тією самою зграєю, вклякла за великим мурашником.

Це був Роков — він розпізнав у дивовижному товаристві спільників Тарзана з племені великих мавп. Щойно звірі пройшли мимо, росіянин підвівся і чкурнув стежкою так швидко, як тільки міг, щоб опинитися якнайдалі від цих страшних звірів.

Це сталося тоді, коли Джейн Клейтон дісталась берега ріки. По ріці вона сподівалась якимсь чином доплисти до океану, а Роков, тікаючи, опинився зовсім близько від неї.

На березі молода жінка побачила великий човен, наполовину витягнутий з води і прив'язаний до ближчого дерева.

Ось що вирішить проблему її подальшої мандрівки — тільки б зіпхнути цей важезний човен на воду! Джейн розв'язала мотузку, якою велике каное було припнуте до дерева, й заходилася штовхати ніс важкого човна до води. Але всі її зусилля мали такий самий наслідок, як коли б вона намагалася зіпхнути Землю зі своєї орбіти.

Вона була близька до розпачу, коли їй спало на думку стягти човен на воду, завантаживши якось корму, а потім розхитавши носа, щоб човен сам сповзав у ріку.

Поблизу не було ніякого каміння, ні великого ні малого, але далі від берега Джейн знайшла кілька важких колод, принесених і лишених колись повінню. Вона підтягла їх і навантажила ними корму, аж доки врешті, на її радість, ніс повільно піднявся над береговим мулом і корма посунулась до води, але потім знову спинилася.

Джейн скочила у човен і почала перебігати від корми до носа, розхитуючи суденце власною вагою. З кожним разом .каное зсувалося на кілька сантиметрів далі, в ріку.

Вона так була захоплена своєю працею і її добрими наслідками, що зовсім не завважила людину під великим деревом на узліссі, з якого й сама Джейн тільки-но дісталася сюди.

Чоловік дивився на її зусилля з хитрою і хижою посмішкою на смаглявому обличчі.

Врешті човен опинився зовсім близько від води. Джейн зрозуміла, що тепер зможе зіпхнути його на глибоке одним із. весел, які лежали на дні великого човна. Вона вже хотіла відштовхнутися веслом від берега, коли її погляд ковзнув по узліссю.

Коли вона побачила ту постать, з її вуст вихопився крик жаху. Це був Роков!

Росіянин підбіг до Джейн і закричав, щоб спинилася, а то він стрілятиме — хоча й був зовсім беззбройний, і важко було втямити, тим чином він сподівався виконати свою погрозу.

Джейн Клейтон нічого не знала про ті нещастя, які спіткали росіянина, відколи вона втекла з його намету, і гадала, що його спільники зовсім поруч.

Однак вона зовсім не збиралася знов потрапляти до його пазурів. Леді Грейсток воліла радше померти зразу, аніж допуститися до цього. Ще трішки — й човен буде на волі...

Мить — і течія відбере у Рокова останню змогу зупинити її, бо на березі немає іншого човна, і жоден чоловік, а надто тюлохливий росіянин, не відважиться кинутись у воду, яка аж кишить крокодилами.

А Рокову йшлося, понад усе, про власний порятунок. Він би радо зрікся усіх своїх зазіхань на Джейн Клейтон, аби тільки вона дозволила йому скористатися з того самого човна. Роков пообіцяв би їй усе, що завгодно, аби Джейн лиш дозволила йому влізти в човен-довбанку, але... поки що не варто нічого обіцяти.

Він бачив, що легко дістанеться до носа човна, перш ніж та довбанка остаточно зіслиз,не з берега. Не те, щоб Роков відчував якусь незручність від того, що не виконав би якихось обіцянок молодій жінці.

Йому була огидна сама думка випрошувати прихильність у тієї, що так обурливо напала на нього і втекла.

Важка довбанка повільно сповзала у воду, щоб поплисти до океану, а він пригадав цієї миті, як дні й ночі марив помстою.

Джейн Клейтон напружувала останні сили і раптом побачила, що їй вдається, що човен-довбанка дедалі швидше йде на глибоке — швидше, ніж росіянин дістанеться місця, звідки можна схопити ніс човна рукою.

Його пальці не дотяглися до мети на якихось кілька сантиметрів. Джейн мало не впала, коли її враз полишило страшне фізичне, розумове й нервове напруження кількох останніх хвилин. Але, хвалити Бога, нарешті вона в безпеці!

Тільки-но вона почала мовчазну молитву вдячності, як обличчя росіянина осяяла переможна посмішка. Ось він раптово нахилився і схопив щось, що повзло,звиваючись, мулом до води.

Широко розплющеними від жаху очима Джейн Клейтон дивилася з корми, як щастя в останню хвилину повертається до неї спиною і вона знов опиняється у владі жахливого, огидного Рокова.

Те, що цей чоловік побачив і схопив, було кінцем мотузки, якою човен допіру був прив'язаний до дерева. .

15. ВНИЗ ПО УГАМБІ

На півдорозі між Угамбі та селищем Ваганвазам Тарзан здибався зі своєю зграєю, яка повільно йшла його слідами. Мугамбі ніяк не вірив, що Роков та жінка його пана пройшли так близько від них і лишилися непомічені.

Здавалося просто неймовірним, що двоє людей пройшли зовсім поруч, а напрочуд чутливі й сторожкі звірі їх не вчули. Але Тарзан зразу виявив сліди цих двох, а чорношкірий за деякими прикметами визначив, де саме ховалися від них чоловік, а де — жінка, стежачи за кожним порухом страхітливих створінь.

З першого погляду Тарзан побачив, що Джейн і Роков ішли нарізно. Слід виразно вказував, що молода жінка спершу була на чималій відстані від росіянина, але далі мавполюд зрозумів, що Роков швидко наздогнав свою жертву.

Спершу сліди диких звірів ішли поверх відбитків ніг Джейн Клейтон, а ступаки Рокова свідчили, що він біг стежкою вже після того, як по ній пройшли дикі звірі. Але чимдалі менше лишалося звіриних слідів між відбитками ніг Джейн та росіянина, і коли Тарзан наблизився до річкиг, то вирахував, що Роков ішов за кількасот метрів позад молодої жінки.

Тарзан відчував, що обоє-мусять бути десь неподалік. Тремтячи від нетерплячого очікування, він далеко випередив свою команду. Мавполюд швидко мчав верховіттями, аж доки опинився на березі — в тому самому місці, де Роков наздогнав Джейн, коли та намагалася спустити човен-довбанку на воду.

В прибережному мулі Тарзан знайшов виразні сліди тих двох, кого шукав, але ніде не було видно ані човна, ані людей, і, на перший погляд, жодного натяку на те, де б вони могли бути.

Схоже було на те, що обоє попливли звідси тубільним каное. Коли пильний погляд мавполюда ковзнув униз по ріці, то вдалині, у затінку навислих дерев, він побачив човен, що вільно плив за течією, а на кормі видніла постать чоловіка.

Коли зграя вибралась на берег ріки вслід за своїм проводирем, то побачила, як він прудко мчав берегом, стрибаючи з купини на купину

понад грузьким мулом, прямуючи до невеличкого плеса, де ріка робила закрут і зникала з очей.

Важким, не дуже зграбним мавпам брести за ним по грузькому було нелегко, та й Шіта не любила води. Мугамбі також поспішав за ними, як міг, до свого білого володаря.

Через півгодини швидкого бігу по тванюці Тарзан дістався плеса, звідки було видно звивисту ріку, і перед собою, на середині ріки, побачив човен-довбанку, а на його кормі Ніколая Рокова.

Джейн з росіянином не було.

Коли мавполюд побачив свого заклятого ворога, широкий шрам на його чолі збагрянів, а з вуст вихопився дикий крик розлюченого мавпича.

Роков здригнувся, почувши цей жахливий клич. Побачивши, що людина, якої він боявся більше за всіх на світі, чимдуж мчить до краю води, він скулився на дні човна, цокочучи зубами від страху.

Хоча росіянин вважав себе у безпеці, один вигляд супротивника змусив його затремтіти від панічного страху, який переріс у справжню істерику, коли Роков побачив, як білий велетень безстрашно кинувся у підступні хвилі тропічної ріки.

Швидкими, сильними ударами рук мавполюд розтинав воду, наближаючись до човна, що вільно дрейфував собі. Роков схопив одне з весел, що лежали на дні, і, дивлячись виряченими від жаху очима, як наближається смерть, спробував прискорити рух неповороткого каное.

А з протилежного боку насувалися непомітні для людей якісь легенькі хвильки-брижі.

Тарзан нарешті доплив до корми човна. Однією рукою він схопився за борт. Роков сидів, паралізований жахом, не в змозі ворухнути ані рукою, ані ногою, а погляд був прикутий до обличчя його бога помсти.

В цю мить раптове бурхання води за спиною привернуло увагу плавця. Він побачив хвильки й зрозумів, що це означає.

І зразу Тарзан відчув, як страшні щелепи вхопили його за праву ногу. Він спробував вивільнити ногу'й підтягтися над краєм човна, його спроба була б успішною, якби те несподіване втручання з глибин не оживило лихого росіянина й не спонукало його на раптову дію. Це ж раптом з'явився такий шанс на звільнення й реванш!

Неначе отруйна змія, він підповз до корми й швидким рухом ударив Тарзана по голові важким веслом. Пальці —мавполюда розціпилися й відпустили човна.

У воді закипіла коротка сутичка, зашумували хвилі, піднялися бульбашки, пішли кола по воді, позначаючи місце, де Тарзан із племені великих мавп, Цар Джунглів зник з очей у зловісних водах небезпечної, темної Угамбі. .

Ослаблий від страху, Роков звалився, мов підкошений, на дно човна. Якусь хвилину він навіть не усвідомлював, що йому всміхнулося щастя. Все, що він бачив, була постать мовчазного білого велетня, який борсався і занурювався в ріку, аби знайти неймовірну смерть на її грузькому дні.

Поволі він осмислив усе, що з ним трапилось, і на обличчі росіянина з'явилась хижа .переможна усмішка. Але радість тривала недовго, бо щойно Роков привітав себе з тим, що тепер зможе цілком безпечно дістатися до морського узбережжя, як з річкового берега до нього долинув пекельний гамір.

Коли він озирнувся, шукаючи, звідки линуть ці моторошні звуки, то побачив, як з берега на нього хижо світять очі дияволоподібної пантери та страшних мавп Акута, а поперед них дужий чорний воїн погрожує йому кулаком, обіцяючи жахливу смерть.

Ця мандрівка вниз по Угамбі стала для Рокова якимсь незупинним маренням, де неймовірна орда гналася за ним вдень і вночі, то виринаючи поруч нього, то зникаючи далеко в джунглях на години, а то й на цілі дні, щоб несподівано знову з'явитися назирці із завиванням і погрозами. Ця подорож перетворила росіянина, міцного й здорового чоловіка, на сивого, знеможеного й напівбожевільного старигана, який лише мріяв, що гирло ріки й океан принесуть йому порятунок.

Позаду лишалися тубільні селища. Час від часу чорні воїни на своїх каное намагалися перехопити його, але кожного разу з'являлася страшна зграя й завертала переляканих тубільців назад, до берега, де ті негайно ховалися в джунглях.

Ніде на своєму шляху він не зустрічав слідів Джейн Клейтон. Жодного разу, відколи схопив кінець вірьовки, прив'язаної до носа човна, й подумав, що знову надійно заволодів жертвою. Та це тривало лише мить, бо леді Грейсток схопила з дна човна важку гвинтівку й націлила йому просто в груди.

Роков ураз випустив вірьовку й побачив, як човен відпливає на недосяжну відстань. Але за хвилину він уже біг нагору понад рікою, до маленької притоки, в гирлі якої було сховане каное, що ним він та його команда допливли сюди, коли подалися на пошуки Джейн Клейтон та Андерссена. Що ж з нею трапилось?

Росіянин майже не сумнівався, що Джейн перехопили воїни котрогось із численних тубільних селищ на її шляху до моря.

Що ж, він урешті-решт звільнився від більшості своїх ворогів — людей.

Але тепер він ладен був, щоб усі вони вернулися з того світу й лише позбавили його від товариства страшних створінь, які гналися за ним, завиваючи й лементуючи щоразу, коли опинялися достатньо близько. Чи не найбільший жах наганяла на нього пантера — схожа на диявола, з палючими очима, чиї вишкірені ікла він бачив удень і чиї несамовиті зіниці пропікали понад водою непроглядну темряву тропічних ночей.

Коли Роков нарешті дістався до гирла Угамбі, він знову зміцнів духом, бо там, у жовтих водах затоки, стояв на якорі "Кінкед". Росіянин посилав пароплав, лишивши Павловича за старшого, завантажитися вугіллям, доки сам мандрував угору по річці. Він ледь не скрикнув на радощах, коли побачив, що пароплав повернувся якраз вчасно, щоб урятувати його.

Роков щосили почав гребти то з одного, то з другого боку човна, потім схопився на ноги, махаючи веслом і гукаючи, сподіваючись привернути увагу когось із пароплава. Але хоч би як голосно він гукав, його крики не викликали жодної відповіді з палуби мовчазного корабля.

Позаду, на березі, вже видніла страшна зграя, яка була випередила його. Чи не схоплять його саме зараз ці людиноподібні дияволи? Невже ж на палубі пароплава немає тих, хто відігнав би потвор вогнем рушниць?

Що могло трапитися з тими, кого він залишив на "Кінкеді"? Де Павлович? Може, екіпаж дезертирував, і тоді він, Роков, кинутий напризволяще, після всіх поневірянь? Він ‘здригнувся, наче сама смерть покивала йому кістлявим пальцем.

Роков не переставав гребти до корабля, і за мить, яка здавалася йому вічністю, ніс човна ударився у борт "Кінкеда". З одного боку

пароплава звисала мотузяна драбина, та коли росіянин схопився за неї, щоб видертися на палубу, він почув застережливий оклик. Поглянув угору й побачив холодну, безжальну рушничну цівку.

Ще тоді, на річці, коли Джейн Клейтон націлила гвинтівку в груди Рокова, їй пощастило затримати його на місці, аж доки човен-довбанка поплив по Угамбі й Роков уже не міг до нього дотягтися. Вона не гаяла, часу, веслуючи по самій стромині, і всі ці довгі дні й важкі ночі намагалася втримувати човен на стрімкішій частині ріки, — хіба тільки в години полуденної спеки лягала на дно човна, затуливши обличчя від сонця великим пальмовим листком.

Це були єдині години її спочинку; в інший час вона, як могла, прискорювала рух човна важким веслом.

А Роков, навпаки, не докладав зусиль, пливучи по Угамбі, тримаючи човен у повільних потоках, бо намагався бути чимдалі від берега, яким ішли його дикі переслідувачі.

Ось чому, хоч він і відплив по Угамбі майже одночасно з молодою жінкою, вона досягла затоки на дві години раніше, ніж Роков. Коли Джейн Клейтон побачила пароплав, що стояв на якорі в тихій воді, її серце закалатало від надії й радості. Коли ж вона підпливла ближче до корабля, то побачила, що це був той самий "Кінкед", і її радість змінилася глибоким розчаруванням.

Вочевидь було запізно повертати назад, бо течія несла її до корабля надто швидко, — не перебороти. Джейн не могла ужити важкого весла проти течії, тож їй тільки лишалося рухатись до берега в надії, що з борту пароплава її ніхто не помітить, а якщо помітять, то або здатися на милість переможців, або кинутися в море.

Леді Грейсток розуміла, що на березі у неї мало шансів вижити, бо хтозна, де шукати оте селище дружніх тубільців із племені мосула, куди був допровадив її Андерссен після втечі з "Кінкеда".

Рокова на кораблі не було, то, може, пощастить підкупити залогу, щоб моряки за великий хабар довезли її в якийсь ближчий цивілізований порт? Варто було ризикнути — аби їй тільки видертися на пароплав.

Течія швидко зносила каное вниз по ріці, й молода жінка відчувала, що лише коли напружить усі сили, то зможе скерувати неповороткого човна до "Кінкеда". Коли вона зважилася плисти до корабля, то розраховувала, що звідси їй допоможуть, але, на її подив, на палубі ніхто не з'являвся, і взагалі на пароплаві не видно було ознак життя.

Човен підпливав дедалі ближче до борту пароплава, проте ніхто так і не озвався до неї. Через хвилину Джейн завважила, що мине корабель, а потім, коли ніхто із залоги її не врятує, течія занесе каное далеко в море.

Молода жінка почала кликати на поміч, але на її заклик відгукнулися лише дикі звірі — голосно заревіли з поросло джунглями берега. Джейн щосили налягла на весла, силкуючись якомога ближче підплисти до пароплава.

Якусь мить здавалося, що човен пройде мимо десь за метр, одначе в останню секунду течія наблизила його до носа пароплава, і Джейн зуміла вчепитися в якірний ланцюг.

Вона відважно вхопилась за важкі залізні ланки, опираючись течії, що намагалась нести її човен далі. За ланцюгом побачила мотузяну драбину, що звисала з борту пароплава. Триматись за ланцюг і дотягтися водночас до драбини видавалося неможливим, а відпустити ланцюг — теж не можна.

Врешті Джейн здогадалась нагнутися по вірьовку, прив'язану до носа довбанки, й швидко прив'язала вільний кінець до ланцюга; відтак каное повільно відпливло й зупинилося просто під драбиною. Через хвилину, з гвинтівкою за спиною, леді Грейсток спритно видерлася на порожню палубу.

Найперше годилось обстежити корабель, і вона зробила це, тримаючи гвинтівку напоготові, на випадок зустрічі з кимось із людей "Кінкеда". Їй не довго довелося шукати причину цілковитої пустки на кораблі, бо в кубрику знайшлись матроси, які вочевидь не могли охороняти корабель, бувши в смерть п'яні.

Здригаючись від огиди, Джейн повернулася нагору, а для більшого спокою зачинила й міцно замкнула люк над головами сплячої сторожі. Далі знайшла їжу й питво, а коли вгамувала голод, то зайняла місце на палубі, вирішивши, що відтепер ніхто не ступить на "Кінкед" без її дозволу.

Якусь годину на ріці не було нічого такого, що б могло її стривожити, але потім, угорі за течією, завидніло каное й самотній силует людини в ньому. Невдовзі, коли човен трохи наблизився, Джейн упізнала Рокова. Ось чолов'яга підплив до борту пароплава, й вона націлила гвинтівку йому просто в обличчя.

Коли росіянин, своєю чергою, впізнав її, його люті не , було меж; він почав погрожувати й клясти Джейн несамовитою лайкою. Але, зрозумівши, що такою тактикою молодої жінки не зрушити з місця і не залякати, почав проситись і сипати обіцянки.

На кожну його пропозицію Джейн мала просту відповідь, що ні за яких умов не дозволить Рокову перебувати з нею на одному кораблі. А якщо він спробує видобутися на корабель, то вона його застрелить.

Позаяк не було іншої ради, клятим негідник вернувся назад у свій човен і, ризикуючи бути знесеним у море, повеслував до того берега, де не було лютих звірів, які й далі гарчали та ревли.

Джейн Клейтон знала, що чолов'яга сам, без сторонньої допомоги, не пожене важкого човна проти течії до "Кінкеда", тому не боялася, що він нападе на неї. Вона впізнала жахливу зграю на березі: це були ті самі звірі, які пройшли повз неї в джунглях далеко у верхів'ях Угамбг кілька днів тому, бо ж де ще взялася б така сама зграя? Але що погнало їх униз, до гирла ріки?..

Надвечір молоду жінку несподівано наполохали крики росіянина, які долинали з протилежного берега; коли вона поглянула туди, то нажахано помітила корабельну шлюпку, що пливла з верхів'їв ріки, а в ній, без сумніву, могли бути лише члени залоги "Кінкеда" — тільки безсердечні, безжальні вороги.

16. У ПІТЬМІ НОЧІ

Коли Тарзан із племені великих мавп зрозумів, що його схопив могутніми щелепами, крокодил, він не єкорився долі й не полишив надії на порятунок, як зробила б звичайна людина.

Він глибоко вдихнув перед тим, як потвора затягла його під воду, а потім напружив усі сво? сили, намагаючись вивільнитися. Але мавполюд був у чужій стихії і надто міцно схоплений, щоб протистояти потворі, яка швидко тягла свою здобич углиб.

Тарзанові легені розривалися від браку свіжого повітря. Він знав, що може протриматися ще мить, і останнім судомним зусиллям спробував помститися за власну смерть.

Тарзанове тіло волоклося поруч із слизьким корпусом хижака, і в його мідний панцир намагався вгородити свого кам'яного ножа мавполюд у той час, як потвора Тягла його у своє жахливе лігво.

Від цього крокодил лише прискорив рух, і якраз коли мавполюд відчув, що дійшов межі своїх можливостей, його тіло вгрузло в мул, а ніздрі опинилися над поверхнею води. Довкола була непроглядна темрява — могильний морок.

Якусь мить Тарзан із племені великих мавп віддихувався у слизькому смердючому лігві, куди тварина затягла його. Поруч він відчував холодну грубу луску крокодилячого панцира, яка підіймалася й опускалася, от ніби крокодил робив спазматичні спроби вдихнути повітря. Кілька хвилин обоє отак лежали, а потім величезним панциром пробігла хвиля корчів і тіло завмерло. Тарзан підвівся навколішки. На його подив, крокодил був мертвий. Тонкий ніж таки знайшов вразливе місце між лусками панцира.

Мавполюд звівся на ноги й почав обстежувати бридке лігво. Він зрозумів, що ув'язнений в підземній порожнині, здатній вмістити понад десяток таких потвор, як та, що схопила його.

Він здогадався, що крокодиляча нора міститься глибоко під берегом річки, і єдиний спосіб дістатися туди або видобутися звідти — той самий, яким крокодил затяг його сюди. Найпершою його думкою, звичайно, було вибратися звідси, але дістатися назад у річку, а потім до берега — чи це можливо? У норі могли бути відгалуження й повороти, а ще Тарзанові слід було остерігатися інших слизьких мешканців, які могли трапитися йому на зворотному шляху.

Якщо мавполюд безпечно дістанеться ріки, надалі лишиться небезпека, що на нього знову нападуть, перш ніж він допливе до суходолу. Але вибрру не було: Тарзан глибоко вдихнув смердюче

повітря лігва й пірнув у вогку, темну діру, якої не бачив, але відчував руками й ногами.

Нога, що побувала в крокодилячих щелепах, була сильно поранена, одначе кістка вціліла, та й м'язи і сухожилля далі діяли. Тарзанові сильно боліло, що ж...

Одначе Тарзан із племені великих мавп був стійким до болю і вже не звертав на це уваги після того, як обстежив ногу і з'ясував, що вона не дуже ушкоджена зубами потвори.

Він швидко прорачкував і проплив крізь прохід, що вів униз, а тоді вгору, до дна ріки, за кілька метрів од берега. Коли мавполюд виринув на поверхню, то побачив неподалік голови двох великих крокодилів. Вони швидко рушили до нього, і то тільки з нелюдськими зусиллями Тарзанові вдалося вхопитись за навислі над водою гілки ближчого дерева.

Він зробив це дуже вчасно, бо щойно підтягся, як під ним заклацали зубами дві величезні пащеки. Він пильно вдивлявся вниз по ріці так далеко, як лише дозволяло покручене річище, але там не було й сліду росіянина або його довбанки.

Коли він спочив і перев'язав поранену ногу, то вирушив на пошуки каное, що дрейфувало. Він опинився на протилежному боці ріки, але оскільки предмет його пошуків мав бути на поверхні води, то мавполюдові було байдуже, на якому березі він перебуває.

Невдовзі Тарзан із прикрістю завважив, що нога ушкоджена дужче, аніж він спершу гадав, і серйозно сповільнює його рух. Він міг пересуватися із швидкістю більшою, ніж звичайна хода, лише докладаючи чималих зусиль, і то по землі, а по деревах, як з'ясувалось, міг мандрувати не те що повільно, а й з великим ризиком для життя.

Від старої негритянки Тамбуджі Тарзан довідався те, що сповнило його надією і сумнівами. Коли бабця розповіла йому про смерть дитини, вона також додала: біла жінка, хоча й була у великому горі, таємно сказала їй, що то не її дитина. .

Тарзан не бачив підстав, чому Джейн мусила б не признаватися до дитини; єдиним поясненням могло бути хіба.те, що біла жінка, яка мандрувала з його сином, не була, власне, Джейн.

Що більше він думав над цим, то більше переконувався: його син мертвий, а дружина перебуває в безпеці у Лондоні, нічого не знаючи про страшну долю їхнього первістка.

В такому разі він хибно зрозумів натяки Рокова і його подвійні гризоти були марні — так думав мавполюд. Але думка про смерть маленького сина знову нагнала смутку.

І яка смерть! Навіть дикий звір, яким насправді був Тарзан, попри свою звичку до страждань і жорстокості в диких джунглях, здригнувся від думки про страшну долю, що спіткала невинне дитя.

Упродовж своєї болісної мандрівки до океану він тільки й думав про жахливі злочини, що їх скоїв росіянин, про нелюдські кривди, яких той завдав його рідним, і великий рубець на чолі наливався багрянцем, позначаючи найвищу мить його звіриної люті. Час від часу він мимоволі гарчав або рикав так, що дрібніші тварини дикого пралісу панічно ховалися по норах, коли з його горла вихоплювалося нестримне рикання.

От якби росіянин попав йому до рук!

Двічі під час його мандрівки до морського узбережжя тубільці намагалися напасти на нього нальотами з селищ, та коли до них долинав грізний клич розлюченого мавпича і вони бачили білого

велетня, то негайно розверталися й тікали в джунглі, не показуючись на очі, аж доки він проходив неушкоджений далі.

Для мавполюда такий рух здавався пекельно повільним, бо він звик рухатися швидко (у мавпячому розумінні слова), але насправді йшов із швидкістю вільно пливучого каное, в якому десь попереду перебував Роков. Тож він .вийшов до затоки й побачив океан одразу після того, як сутінки змінили день, коли сюди дісталися Джейн Клейтон і росіянин.

Темрява вкрила чорну ріку й джунглі так раптово, що Тарзан, який звик добре орієнтуватись у темряві, не бачив нічого на відстані кількох метрів. Цієї ночі він хотів обстежити берег у пошуках слідів росіянина й жінки, що пливла перед Роковим униз по Угамбі. Щоб "Кінкед" чи який інший корабель та стояв за сотню метрів на якорі — такого він не міг навіть уявити собі, адже на борту не було вогнів.

Тільки-но Тарзан розпочав пошуки, як його увагу несподівано привернув звук, нерозпізнаний спочатку, — хлюпотіння весел недалеко від берега, саме проти місця, де він стояв. Мавполюд закляк, закам'янів, дослухаючись.

Звук припинився, тоді змінився іншим, у якому сторожкий слух мавполюда впізнав шурхіт ніг по мотузяній драбині пароплава; але наскільки Тарзан міг бачити, там-не було жодного корабля — та й не могло бути ближче, ніж за тисячу кілометрів.

Доки він стояв так, вдивляючись у непроглядну темряву ночі, несподівано понад водою, наче удар в обличчя, до нього рвонувся грім пострілів, а потім жіночий крик.

Пам'ятаючи, що з ним і яких пригод уже довелося зазнати, Тарзан із племені великих мавп не став довго розмірковувати, коли нічне повітря розірвав жіночий крик. Він кинувся крізь зарості, шубовснув у воду, що зійшлася над ним, і, сильно загрібаючи, поплив у непроглядну ніч — у

товариству небезпечних мешканців екваторіальної ріки, десь туди, звідки долинув примарний жіночий крик.

Човен, який привернув увагу Джейн, коли вона чатувала на палубі "Кінкеда", помітили також Роков з одного берега й Мугамбі — з другого. На крик росіянина човен підплив спочатку до нього, а потім, після наради, попрямував до "Кінкеда", але не встиг пройти й половини відстані між берегом та кораблем, як із борту озвалася гвинтівка й один з матросів на носі човна плюхнувся у воду.

Після цього попливли повільніше, та коли гвинтівка Джейн поцілила ще одного з їхнього товариства, каное повернуло до берега, де й стало — до смерку.

* * *

А зграя хижаків перебувала на другому боці ріки, під проводом чорного воїна Мугамбі, вождя племені вагамбі. Лише він знав, хто вороги, а хто друзі їхнього зниклого пана.

Якби зграя знайшла каное чи "Кінкед" та якби запопала здобич, то, хоч би хто там був, мала б із ним дуже коротку розмову, але тут плин чорної води унеможливлював їм дальший рух, океан відмежовував хижаків від здобичі. Мугамбі трохи знав про обставини, які привели Тарзана на Острів Джунглів і до пошуків білих людей вгору по Угамбі. Він знав, що його дикий пан розшукує свою дружину й дитину, викрадених лихим білим чоловіком, за яким вони гналися так далеко в глиб джунглів, а нині — назад до моря.

Вождь також думав, що цей самий чоловік і вбив білого велетня, якого він, Мугамбі, шанував і любив, як нікого в світі, як жодного з великих вождів свого народу. І тому в диких грудях Мугамбі визріло тверде рішення наздогнати злочинця й помститися за смерть мавполюда.

Але коли він побачив каное, яке пливло униз по ріці разом із Роковим, коли побачив, як воно підпливає до "Кінкеда", то зрозумів, що човен — це єдиний засіб для всієї його команди добутися до ворогів.

Тож сталося так, що ще перед тим, як Джейн Клейтон зробила перший постріл по каное Рокова, Тарзанові звірі зникли в джунглях.

* * *

Після того як росіянин та його товариство, де був Павлович та ще кілька осіб, залишених на "Кінкеді" поповнити запаси вугілля, відступили під рушничним вогнем, Джейн зрозуміла, що перепочинок буде тимчасовий, і вирішила використати його, щоб підготувати останню й рішучу спробу звільнитися від лиховісних намірів Рокова.

Тож вона почала переговори з двома матросами, яких була зачинила в кубрику, і під загрозою смерті обидва згодилися допомагати їй. Коли стало темно, Джейн звільнила обох. .

З револьвером напоготові молода жінка по одному вивела їх нагору й ретельно обшукала, змушуючи тримати руки над головою, чи не приховали де зброї. Коли переконалася, що матроси беззбройні, то наказала їм підняти якір "Кінкеда": для неї було б ліпше, щоб корабель подрейфував у широке море, бо довіритися стихіям таки краще, аніж потрапити до рук безжального Ніколая Рокова.

Також можна було сподіватися, що "Кінкед" зустріне якогось іншого корабля, а оскільки Джейн має достатньо їжі та води (матроси запевнили її в цьому) і пора штормів закінчилася, вона мала всі підстави вірити в успіх свого плану.

Насувалася ніч, важкі хмари зійшлися над морем і джунглями — лише на заході, де обрій охоплював океанські води, ще видніла світла смуга. Для здійснення її плану це була чудова ніч. Вороги Джейн не

могли бачити, що діялося на пароплаві, й не могли простежити її шлях в океан. Перед світанком відцлив віднесе "Кінкед" у Бенгуельську течію, яка плине вздовж узбережжя Африки на північ, а що дув південний вітер, то Джейн сподівалася вийти за межі гирла Угамбі ще до того, як Роков помітить, що пароплав зник.

Стоячи біля матросів, які працювали, молода жінка полегшено зітхнула, коли остання ланка ланцюга була піднята; тепер корабель почне свій рух із вод дикої Угамбі!

Тримаючи й далі двох своїх бранців під прицілом гвинтівки, Джейн наказала їм вертатися до каюти, щоб знову їх зачинити.

Але матроси знову почали запевняти леді Грейсток у своїй вірності і врешті переконали її. Джейн дозволила їм залишитися.

Кілька хвилин "Кінкед" швидко плив за течією, але потім зупинився посеред протоки, засівши на мілині, яка утворилася за кількасот метрів од моря.

Якусь хвилину корабель стояв там, але потім течія розвернула його носом до берега, і він подрейфував знову. В той самий час, коли Джейн Клейтон вітала себе з тим, що корабель знову звільнився, звідти, де досі стояв "Кінкед", долинуло тріскотіння пострілів і жіночий крик — голосний, пронизливий, переляканий.

Обидва матроси зачули постріли й зрозуміли їх, як появу свого командира, а що вони не мали бажання перебувати на палубі дрейфуючого корабля, то пошепки змовилися схопити молоду жінку й закликати Рокова із спільниками на поміч.

Доля начебто їм сприяла, бо перегук рушниць відвернув увагу Джейн Клейтон від її неохочих помічників, і вона, позираючи на них

скоса, побігла на ніс "Кінкеда", намагаючись крізь пітьму роздивитися, що там коїться в гирлі ріки.

Коли матроси помітили, що Джейн більш їх не вартує, вони нечутно підкралися до неї ззаду.

Леді Грейсток почула рипіння черевиків одного з них, зрозуміла небезпеку, але це розуміння прийшло надто пізно.

Не встигла вона озирнутись, як двоє чоловіків схопили її і звалили на палубу. Коли Джейн падала під ними, то помітила на тлі світлішої смуги океану обриси ще одного чоловіка, що перелазив через борт "Кінкеда".

Після всіх її планів та героїчних спроб звільнитися вона зазнала поразки. Сили були нерівні.

17. НА ПАЛУБІ "КІНКЕДА"

Коли Мугамбі повернувся в джунглі разом зі своїм товариством, він уже мав чіткий план дій. Необхідно було знайти човен, який би перевіз Тарзанових звірів на борт "Кінкеда". Йому недовго довелося шукати бажане.

Надвечір вождь знайшов каное, яке хтось залишив на березі невеличкої притоки Угамбі, — в такому місці, де він і сподівався щось подібне знайти.

Не гаючи часу, він закликав своїх диких друзів до човна й вивів його на глибоке. Вони так швидко захопили каное, що Мугамбі й не помітив, що човен уже був зайнятий. В нічній темряві, що вже запанувала, він не звернув уваги на скулену сплячу постать на дні каное.

Але щойно вони відпливли від берега, як одна з мавп, що сиділа просто перед ним у довбанці, хижо загарчала, звертаючи увагу

проводиря на скулену і вкутану фігуру, яка дрижала між ним та великим антропрїдом. На подив Мугамбі, це виявилася тубільна жінка. Він насилу стримав мавпу, щоб та не вчепилася жінці в горлянку, і заспокоїв аборигенку.

З її пояснень випливало, — що вона втекла, аби не піти заміж за осоружного старого, і сховалася на ніч у каное, яке знайшла на березі річки.

Вождеві її присутність була ні до чого, але так уже трапилось, і, щоб не втрачати часу на повернення й висадку на берег, чорношкірий воїн вирішив залишити її у човні.

Його страшні спільники ударами весел гнали човна крізь морок униз по Угамбі до "Кінкеда" так швидко, як лише могли. Мугамбі з великими труднощами розрізняв контури пароплава, але все-таки на тлі океану бачив його краще, ніж ті, що шукали його очима з обох берегів ріки.

Коли ж корабель поближчав, то Мугамбі, на превеликий свій подив, завважив, що" "Кінкед" рухається за течією. Щойно він почав умовляти своє товариство докласти зусиль, аби наздогнати корабель, як за кілька метрів від носа їхнього каное зненацька вигулькнув якийсь інший човен.

Цієї миті й пасажири чужого човна помітили залогу Мугамбі, але спочатку не розпізнали, що то за істоти. Матрос на носі чужого човна гукнув до них, коли два човни мали от-от зіштовхнутись.

У відповідь почулося гарчання пантери, й чолов'яга побачив палючі очі Шіти, що стала передніми лапами на борт, ладнаючись стрибнути на залогу чужого човна.

Тут Роков збагнув, яка небезпека чигає на нього та його супутників. Він наказав хутчій стріляти в пасажирів чужого човна, і це був той залп і

крик переляканої тубільної жінки в каное Мугамбі, які почули Тарзан і Джейн.

Перш ніж забарні й невправні веслярі в каное Мугамбі зуміли використати свою перевагу і взяти ворога на абордаж, той човен швидко розвернувся за течією, і матроси завеслували чимдуж до "Кінкеда", що вже виднів попереду.

А пароплав після того, як зачепив мілину, втрапив у повільну течію, що закручувалася назад, до південного берега Угамбі, переходила в коло і яких сто метрів знову йшла донизу. Тож "Кінкед" вертав Джейн Клейтон в руки її ворогів...

Коли Тарзан кинувся в ріку, він не бачив пароплава, тож плив потемки, не знаючи, що корабель дрейфує зовсім поруч. Він плив на звуки, які долинали від двох каное.

Пливучи, велетень пригадав недавню свою пригоду у водах Угамбі й мимоволі здригнувся.

Двічі щось таки тернулось об його ноги, пропливаючи в ковзьких глибинах, але Тарзан ураз забув думати про крокодилів, коли погляд його втупився у величезну, темну озію, що несподівано забовваніла просто перед ним.

Воно було так близько, що кілька сильних вимахів руками наблизили Тарзана впритул до темної маси; він торкнувся рукою і вражено переконався, що то борт корабля.

Коли спритний мавполюд спинався нагору по якірному ланцюгу, його чутливий слух уловив звуки боротьби на протилежному боці палуби. Нечутно він поспішив туди по захаращеній палубі.

Зійшов місяць, і хоча небо й далі було вкрите хмарами, темрява не була вже така суцільна й дозволяла розгледіти, що ж там коїться під запоною ночі. Його зіркі очі розрізнили постаті двох чоловіків, які борюкалися з жінкою.

Тарзан не знав, що це була, саме та жінка, яка товари-шила Андерссенові у його мандрівці джунглями, але він принаймні переконався, що доля привела його таки на палубу "Кінкеда".

На з'ясування не лишалось часу. Тій жінці загрожувала небезпека від двох волоцюг — цілком вагома підстава, щоб мавполюд без тіні вагання втрутився в сутичку.

Перше, що матроси збагнули враз, було те, що на кораблі з'явилася незнана досі сила, яка могутніми руками схопила їх за плечі. Обох відкинуло від жертви з такою силою, наче вони потрапили під оберти маховика.

— Що тут діється? — прогриміло в їхніх вухах.

Та відповісти їм не дали, бо на цей голос молода жінка схопилася на ноги і, зойкнувши від радощів, кинулася назустріч своєму визволителю.

— Тарзан! — вигукнула вона.

Мавполюд так швиргонув обох матросів, що ті покотилися, перелякані й ошелешені, врізнобіч, і з вигуком невимовної радості обійняв молоду жінку.

Втім, мить їхнього вітання була дуже коротка.

Тільки-но вони впізнали одне одного, як хмари розійшлися і стало видно постаті понад десятка людей, що лізли через борт "Кінкеда" на палубу.

Перед вів росіянин. Коли яскраве світло екваторіального місяця осяяло палубу й Роков побачив, що перед ним лорд Грейсток, він істерично закричав своїм посіпакам, щоб негайно застрелили цих двох.

Тарзан заштовхнув Джейн у каюту, біля дверей якої вони стояли, й кинувся на Рокова. Принаймні двоє з тих, хто стояв позад росіянина, підвели гвинтівки й вистрелили в мавполюда; але хто стояв ще далі, були зайняті іншим: за ними по мотузяній драбині видиралася на корабель розлючена зграя хижаків.

Перші дісталися на корабель п'ятеро великих ревучих людиноподібних мавп, із спіненими писками й вишкіреними іклами, а за ними на палубу ступив дужий чорношкірий воїн, довгий спис якого зблискував у місячному світлі.

За негром спинався ще один звір, найстрашніший з усієї дикої команди, — пантера Шіта з ошкіреною пащею і хижими очима, що світили з темряви, сповнені ненависті до ворогів і жадоби крові.

Постріли не вцілили в Тарзана, і він уже був би й запопав Рокова, коли б той не сховався за спини двох матросів та, лементуючи від жаху, не кинувся на корабельний місток.

На мить Тарзанову увагу привернули ті двоє перед ним, тому він не зміг ураз схопити росіянина. Водночас поруч мавпи й Магамбі вже зчепилися з. рештою поплічників росіянина.

Під нестримним натиском звірів матроси розбіглися хто куди — ті, власне, хто ще міг бігти, бо величезні ікла Акутових мавп та кігті Шіти вже дістали багатьох.

Але четверо таки втекло й заховалося в кубрику, сподіваючись забарикадуватися там від напасників. Матроси знайшли в приміщенні Рокова — тож, розлючені його втечею в мить небезпеки, фактично,

підлою зрадою і бажанням сховатися за їхніми спинами, вони тепер дістали нагоду помститися своєму ненависному визискувачу.

Попри всі благання й перепрошення посіпаки викинули Рокова геть на палубу, лишивши росіянина на поталу страхіттям, яких самі щойно ледь уникли.

Тарзан побачив чоловіка, якого викинули з кубрика, — побачив і впізнав свого ворога; але ще хтось також помітив його.

Це була Шіта. З вишкіреними іклами вона тихо підкралася до в смерть переляканого чоловіка.

Коли Роков побачив, хто скрадається до нього, повітря розітнули заклики на допомогу; ноги йому затремтіли, й він не міг зробити ані кроку, дивлячись, як просто до нього прямує люта, смерть.

Тарзан ступнув до росіянина — його свідомість огорнув вогонь помсти. Нарешті він дістався вбивці свого сина! Він мав право розквитатися...

Колись Джейн була зупинила його руку, як він хотів сам-один здійснити правосуддя й виконати вирок смерті, на який Роков давно заслужив, але нині ніщо не могло зупинити Тарзана!

Його пальці судомно стискалися й розтискалися, поки він підходив до тремтячого росіянина, владний і хижий, як звір.

Несподівано Тарзан побачив Шіту, що замірялася відняти у нього змогу такої жаданої помсти тому, кого він так ненавидів.

Мавполюд суворо крикнув на пантеру, але звук його голосу тільки вивів Рокова з фатального заціпеніння й спонукав до негайної дії. Він вереснув, крутнувся й побіг до капітанського містка.

За ним, знехтувавши пересторогу свого пана, кинулась Шіта.

Тарзан уже ладен був і собі кинутися навздогін, коли відчув легкий доторк до руки. Він озирнувся й побачив Джейн, що тислася до його ліктя.

— Не лишай мене, —прошепотіла жінка. — Я боюсь!

Тарзан глянув позад неї.

Там стояло кілька величезних Акутових мавп. Декотрі з них, із вишкіреними іклами й погрозливим гарчанням, уже підкрадалися до молодої жінки.

Мавполюд відігнав їх. На хвилину він забув, що то дикі звірі, нездатні розрізнити його друзів і ворогів. Їхні дикі душі були розбурхані сутичкою з матросами, і все, що було з плоті й крові та не належало до їхньої зграї, становило для них просто поживу.

Тарзан злов обернувся до росіянина, згадавши про втіху особистої помсти. Адже чолов'яга ніби уник кігтів Шіти. Та коли він придивився, то побачив, що на те немає ради. Роков позадкував на самий краєчок капітанського містка, дрижачи і з жахом дивлячись, як звірина поволі скрадається до нього.

Пантера з глухим гарчанням повзла по палубі. Роков наче скам'янів, очі йому вирячилися, нижня щелепа відвисла, холодний піт виступив на лобі.

Під собою, на палубі,він бачив великих людиноподібних мавп — у тому напрямку втеча була неможлива. Одна з тварин намагалася дотягтися до краєчка містка, щоб ухопитися за нього й підтягтися до росіянина. А перед ним була пантера, що мовчки готувалася стрибнути.

Роков знерухомів. Коліна йому тремтіли. Він белькотів щось невиразне. Останнім порухом впав на коліна — і тут стрибнула Шіта.

Вона усією своєю вагою вдарила росіянина в груди, перекинувши його горілиць.

Коли величезні кігті почали розривати людські груди й горло, Джейн Клейтон нажахано відвернулась, але Тарзан із племені великих мавп повівся інакше. Холодна зловтішна усмішка заграла на його вустах. Багряний рубець на чолі поволі набув нормального кольору шкіри й зник.

Роков відчайдушно, але марно відбивався від ревучого, лютого посланця долі, що спіткала його. Жахлива смерть, якою він загинув, була заслуженою карою за всі його незліченні лиходійства.

Коли росіянин перестав борсатися, Тарзан, на прохання Джейн, наблизився, щоб забрати в пантери й поховати по-людськи те, що лишилось від тіла. Але велика кішка, рикаючи, звелася над своєю здобиччю, дарма що перед нею стояв її улюблений володар. Тарзанові довелося відмовитись від свого наміру, а то він мусив би вбити свою приятельку з джунглів.

Цілісіньку ніч пантера Шіта гарчала над тими пошматованими рештками, що колись були Ніколаем Роковим. Містоk "Кінкеда" був залитий кров'ю. Під сяйвом тропічного місяця звір бенкетував до самого ранку. На світанку, коли зійшло сонце, від найлютішого. Тарзанового ворога лишилися тільки обгризені й потрощені кістки.

* * *

Із залоги росіянина на пароплаві були всі, крім Павловича. Четверо бранців сиділо в кубрику "Кінкеда". Решта були мертві.

З тими, хто лишився живий, Тарзан пустив паровий двигун в дію і з допомогою помічника капітана, який також випадково вцілів, вирішив пливти на пошуки Острова Джунглів. Але на світанку знявся сильний західний вітер, і помічник капітана не наважився вивести "Кінкед" у плавання. Того дня пароплав стояв на якорі в гирлі ріки, і, хоча вночі вітер трохи вщух, краще було б дочекатися дня, щоб безпечно вийти покрученим гирлом у море.

Вдень хижа зграя безперешкодно розгулювала палубою пароплава, бо ж Тарзан і Мугамбі утовкмачили їм, що на "Кінкеді" більше не вільно нікого чіпати; але на ніч звірів замикали внизу, в трюмі.

Радості Тарзана не було меж, коли він довідався від дружини, що та маленька дитина, яка померла в селищі Ваганвазам, не була його сином. Чиє то було дитинча і що трапилося з їхнім малим, подружжя не мало уявлення, а оскільки не було ні Рокова, ні Павловича, з'ясувати це не було в кого.

А втім, ця новина давала лордові й леді Грейстокам промінець надії, і це вже була втіха. Очевидно, їхнього маленького Джека таки не привозили на "Кінкед". Андерссен мав би про це знати, але ж він повсякчас переконував Джейн, що дитина, яку він був приніс уночі до її каюти перед втечею, була єдиним дитям на борту "Кінкеда", відколи пароплав відплив з Дувра.

18. ПАВЛОВИЧ ЗАДУМУЄ ПОМСТУ

Джейн і Тарзан стояли на корабельній палубі, переповідаючи одне одному подробиці розмаїтих пригод, яких вони зазнали, відколи розлучилися у своїй лондонській домівці. А в цей час прихований спостерігач, суплячи брови, стежив за ними з берега.

У мозку цієї людини вже роїлися плани, як перешкодити англійцеві та його дружині повернутися додому в Лондон, бо доки життєва сила

наснажувала мстиву свідомість Алєксєя Павловича, жоден ворог росіянина не міг вважати себе в безпеці.

Він вигадував план за планом, щоб по одному відкидати їх: то через нембжливість виконання, то через нібито надмірну м'якість задуманої помсти. Злочинний розум помічника Рокова був такий збочений через хибність аргументів, що він не міг уловити справжньої суті стосунків між його шефом та мавполюдом, добачити, Що всі лиха походили не від англійського лорда, а саме від нього та його спільників.

І, обмірковуючи кожний свій новий задум, Павлович доходив одного й того самого висновку: він нічого не вдіє, доки півруслa Угамбі відділяє його від тих, кому він хотів би помститися.

Але як переплисти річку, що аж вирує від крокодилів? Поблизу селища Мосула не було човна, й Павлович не був певен, чи "Кінкед" і далі стоятиме на якорі в тому самому місці ріки, поки він сходить на розвідку в поблизькі джунглі, аби повернутися вже з каное від першого-ліп-шого села. Однак іншої ради не було — лише в такий спосіб можна було дістатися до ворогів, тож Павлович лише погрозив кулаком двом постатям на палубі "Кінкеда", які дивилися в протилежний бік, і подався в праліс

Павлович продирався густими заростями, і в його свідомості кипіло лиш одне — помста. Росіянин забув навіть свій страх перед дикими хащами, через які лежав його шлях.

Гнаний і битий з кожним обертом колеса фортуни, пожинаючи час від часу плоди своїх власних,злочинних планів, Павлович, головна жертва своєї лиходійської натури, був такий засліплений, що й далі уявляв, буцімто найвище його щастя полягає у здійсненні тих планів та змов, які щоразу приводили його й Рокова до біди, аж поки спричинилися до страшної смерті шефа.

Доки росіянин брів крізь джунглі до селища Мосула, в його свідомості визрівав план, що здавався найприйнят-нішим із усіх, вигаданих досі.

Він надумав добутися вночі на борт "Кінкеда", знайти когось із членів залоги, хто вцілів після тієї моторошної виправи, й підмовити їх відбити корабель у Тарзана та звірів.

У його каюті лишалася зброя і набої, а в потаємному сховку була навіть пекельна машина, на майстрування якої Павлович витратив чимало часу, коли ще був на високому становищі в конспіративній організації нігілістів у себе на батьківщині.

Це було ще до того, як Павлович зрадив їх і став платним поліційним стукачем у поліції Петрограда. Павлович здригнувся, коли згадав звинувачення, що злетіло з вуст одного з його колишніх товаришів, перш ніж дідько вкоротив тому віку (й політичних гріхів) у конопляному зашморгу.

Але пекельна машина була саме тим, про що варто було зараз подумати. З її допомогою Павлович міг зробити багато, тільки треба було мати її в руках. У маленькій дерев'яній скриньці, схованій у каюті, дрімала сила, спроможна вмить рознести вщент усіх його ворогів на борту "Кінкеда".

Павлович скривив губи в бридкій посмішці й, попри втому в ногах, закрокував швидше, аби застати корабель ще на рейді. Звісно, все залежало від того, коли відпливе "Кінкед". Росіянин розумів, що при світлі дня не може зробити нічого. Лише нічна темрява допоможе йому дістатися на корабель, бо коли Тарзан або леді Грейсток помітять його, шансів потрапити на пароплав не буде ніяких.

Павлович здогадувався, що відплиття "Кінкеда" відкладалося через сильний вітер, який дув. цілу ніч. Отже, його шанси зростали. Він також

знав, що мавполюд не ризикне повести корабель небезпечним річищем Угамбі, доки темрява ховатиме численні мілини та острівці, якими рясніло гирло.

Вже було далеко по обіді, коли Павлович дістався до селища Мосула на березі притоки Угамбі. Тубільний вождь зустрів його непривітно й насторожено, бо, як і всі, хто вже мав справу з двома московитами, Роковим і Павловичем, постраждав від жорстокості, скнарства та розбещеності цих двох.

Коли Павлович звернувся до вождя з проханням дати човна, той похмуро відмовив і наказав білому забиратися з селища. Оточений сердитими буркотливими воїнами, які, здавалось, чекали хоч найменшої нагоди, аби простромити його своїми грізними списами, росіянин мусив відійти за межі селища.

Десятеро вояків провели його до краю галявини і лишили там, застерігши, щоб він більше ніколи не траплявся їм на очі.

Тамуючи лють, Павлович зник у хащах, але там, де воїни вже не бачили його, зупинився й почав прислухатися. Він чув, як його конвоїри верталися до селища, а коли цілком упевнився, що ті його вже не помітять, попрямував до берега ріки, все ще сподіваючись якось дістати каное.

Для нього було життєво важливою справою дістатися на "Кінкед" і підмовити вцілілих членів корабельної залоги допомогти йому, бо лишатися тут, наражаючись на небезпеки африканських джунглів, чиїх тубільців він уже встиг наставити проти себе, було рівнозначно смерті.

А ще ж ятрило душу непогасне бажання помсти, яке змушувало перед лицем смертельної небезпеки здійснювати пекельні наміри… Тож шаленець лежав, замаскований заростями, на березі річки,

видивляючись пожадливими очима, чи не з'явиться, бува, де маленьке каное, яким легко керувати одним веслом.

Росіянину не довелося довго чекати, бо на річці з'явився один із тих незграбних малих човнів, що їх зазвичай майструють мосули. Якийсь юнак неквапливо відплив на ньому від селища на середину річки. Потім довірився повільній течії і ліг безтурботно на дно каное.

Не підозрюючи, що з берега стежить незримий ворог, хлопець плив собі в човні за течією, а Павлович ішов поруч — лісовою стежкою за кілька метрів від нього.

Коли човен відплив від селища на кілометр, чорношкірий хлопець узяв весло й. поплив до берега. Павлович, радіючи, що якась обставина спонукала негра пристати саме до цього берега, а не до протилежного, де його вже не запопасти, сховався в кущах поблизу того місця, де човен мав би причалити до берега неквапної річки, що несла свої води до широкої і каламутної Угамбі, аби розчинитися в ній, назавжди втратити свою неповторність.

Лінивими рухами молодий мосула підігнав човна під нависле над водою велике дерево, гілки якого наче віддавали прощальний поцілунок пливучим водам, м'яко й розніжено торкаючись їх зеленим листям.

Лихий росіянин змією принишк у траві. Жорстокі, хитрі очі втупилися в жаданий човен, і, змірюючи поглядом його власника, лукавий розум зважував шанси на успіх, у разі сутички, білого й чорного.

Тільки крайня необхідність могла штовхнути Алексєя Павловича на особисту сутичку, та, схоже, це був саме той випадок.

Залишалось мало, дуже мало часу, щоб до світанку потрапити на "Кінкед". Чи цей чорний дурень-колись вилізе зі свого човна? Павлович уже місця собі не знаходив. Хлопець прив'язав човна до дерева,

позіхнув, потягнувся. З разючою неквапливістю перевірив стріли в сагайдаку, лук, оглянув лезо мисливського ножа і вклав його назад у піхви... Тоді знову потягнувся і позіхнув, зиркнув на берег, знизав плечима й знову ліг на дно човна подрімати, перш ніж піти в джунглі на полювання.

Павлович трохи підвівся, напружено дивлячись униз, на свою безталанну жертву. Мосула кліпнув і заплющив очі. Груди його почали високо підійматися й опадати. Час настав!

Росіянин підкрався трохи ближче. Гілка хруснула під його ногою, і хлопець неспокійно повернувся уві сні. Павлович вийняв револьвер і націлив на чорношкірого. На мить завмер в очікуванні, але юнак знову заснув.

Білий підкрався ще ближче. Він хотів вистрелити так, аби влучити напевне. Врешті опинився біля самого хлопця. Холодна криця револьвера все наближалася до грудей юнака. Врешті зброя зупинилась за кілька сантиметрів од серця, що сильно билося в юних грудях.

Лише порух пальця відділяв безтурботного хлопця від небуття. Ніжний пушок юності вкривав його темні щоки, усмішка блукала на безвусих губах. Чи якийсь порух сумління зупинить цей палець перед смертовбивством?

Усе це Алєксєя Павловича нітрохи не хвилювало. Посмішка скривила бородате обличчя, коли його вказівний палець натис на гачок. Пролунав гучний постріл. Проти серця сплячого хлопця з'явився маленький отвір — дірочка з чорним кільцем порохового опіку довкола.

Тіло хлопця ледь підвелося. Усміхнені губи скривила гримаса раптової агонії, якої свідомість не могла збагнути, бо вже пішла в такі глибини сну, звідки нема вороття.

Убивця вмить опинився в човні поруч із убитим. Безжальні руки схопили мертвого хлопця і спокійно перекинули через низький борт. Легкий сплеск, кілька брижів на воді позначили місце, де в похмуру глибінь поринуло мертве чорне тіло. Жадане каное опинилося в руках білого — гіршого дикуна, аніж той молодик, якого він щойно вбив.

Павлович відв'язав вірьовку, схопив'весло й заходився чимдуж загрібати в напрямку великої річки.

Ніч запала саме тоді, коли човен кривавого вбивці виплив на стрімкішу течію Угамбі. Росіянин напружено вдивлявся в непроглядну темряву, намагаючись розгледіти заякорений "Кінкед".

Чи корабель і досі стоїть у водах Угамбі? А чи мавполюд урешті зважився ризикнути і вирушити в штормове плавання? Це й подібні питання непокоїли Павловича, породжуючи підозру, що "Кінкед" міг уже й відплисти, лишивши його серед дикої пустки на ласку лихої долі.

В темряві весляреві здавалося, ніби він чарівним способом летить над водою. Це ж корабель уже, напевне, знявся зі свого місця, а він давно й проплив місце, де "Кінкед" стояв удень... Коли чіе попереду замерехтіло світло корабельного ліхтаря.

Алєксєй Павлович ледве стримав вигук тріумфу. "Кінкед" не відплив! Після всього, що трапилося, знову можна жити й мститися!

Помітивши рятівний сигнальний вогонь, росіянин перестав веслувати. Він нечутно дрейфував за течією Угамбі, іноді допомагаючи течії веслом, скеровуючи свого простенького човна до борту пароплава.

Ось попереду вималювалась темна маса корабля. З палуби не долинало ані звуку. Павлович, і далі ніким не помічений, тихо пристав до борту "Кінкеда". Тільки ніс каное легенько зашурхотів, тернувшись об корабель.

Тремтячи від хвилювання, росіянин кілька хвилин не ворушився, але з пароплава так і не долинуло жодного звуку, який би засвідчив, що помічено прибульця.

Він обережно повів човен попід бортом, аж поки опинився перед підпірками бушприта. До них легко дотягтися. Десь за хвилину Павлович уже вчепився в підпірки. За мить нечутно видерся на палубу. Від думки про страхітливу зграю, що захопила корабель, холодні мурашки пробігли по спині лиходія; але саме його життя залежало від успіху задуманого, тож прогнав геть думку про те, що може спіткати його в разі неуспіху.

На палубі й далі панувала тиша. Павлович почав скрадатися в напрямку кубрика. Ляда була піднята, і коли чолов'яга зазирнув униз, то побачив одного із залоги "Кінкеда"; матрос щось читав при світлі кіптявого ліхтаря, причепленого до стелі.

Павлович добре знав його — це був справжній зарізя-ка, на якого цілком можна звірити лиховісні плани. Росіянин обережно пішов крутими східцями до кубрика.

Він не зводив погляду із захопленого читанням матроса, аби зразу, коли той помітить його, закликати зберігати тишу; але матрос так заглибився в журнал, що росіянин непомічений ступив на підлогу

Павлович прошепотів ім'я того, хто читав. Чоловік підвів погляд — зіниці йому на мить розширились, коли він побачив знайому посмішку помічника Рокова, а тоді звузились знову, погляд став похмурий і неприязний.

— От дідько! — видихнув він. — Ти звідки взявся? Ми всі думали, що ти вже давно загинув. Їх милість буде дуже радий тебе бачити.

Павлович підступив ближче до матроса. Дружня усмішка лягла на вуста росіянина, а права рука простяглася з вільним жестом до матроса, от ніби той був його близьким і давно загубленим другом. Однак матрос не звернув уваги на простягнуту руку, не усміхнувся й у відповідь на усмішку прихідька.

— Я прийшов допомогти вам! — заговорив Павлович. —Я прийшов допомогти вам визволитися від того англійця та його звірів — і тоді закон не буде нам страшний, коли повернемося додому, до цивілізованого світу. Ми можемо їх порішити, поки вони сплять — Грейстока, його жінку й того чорного негідника, Мугамбі. А потім буде легше із звірами впоратися. Де вони?

— Внизу, — відповів матрос. — Але послухай, Павловичу, що я тобі спершу скажу. Якщо ти хочеш знов наставити нас проти англійця, то нічого не вийде. Ми вже достатньо мали від тебе й від тої другої тварюки. Той здох, і щоб я так жив, якщо ти переживеш його надовго. Ви двоє вважали нас за собак, та коли ти гадаєш, що хтось має до тебе якусь симпатію, то знай: таким і не пахне.

— Ти хочеш сказати, що ви будете проти мене? — спитав Павлович.

Матрос ствердно кивнув головою і, помовчавши та ніби щось надумавши, додав:

— А втім, ми можемо домовитися, і я відпущу тебе, перш ніж тебе застане тут англієць.

— Невже ти випхаєш мене назад, в джунглі? — спитав Павлович. — Я ж там за тиждень помру!

— Там у тебе буде шанс, — відповів матрос. — А тут — жодного. Якщо я розбуджу своїх, вони тобі серце виріжуть, перш ніж англієць

зможе зглянутись над тобою. Тобі страшенно пощастило, що сьогодні на вахті я, а не хтось інший.

— Ти здурів! — вигукнув Павлович. — Ти що, не розумієш, що англієць при першій-ліпшій нагоді "віддасть вас до рук правосуддя і вас перевішають?

— Нічого такого він не зробить, — відказав матрос. — Грейсток запевнив усіх, що він тут нікого не винуватить, окрім тебе й Рокова: ми, матроси, були просто знаряддям у ваших руках. Затямив?

З півгодини росіянин то упрошував, то погрожував, залежно від настрою, який огортав його. Часом він ладен був пустити сльозу, а потім знов обіцяв співрозмовникові казкову винагороду чи страшну кару. Але той був невблаганний.

Він сказав росіянину, що той має тільки дві можливості: або негайно здатися лордові Грейстоку, або заплатити зараз за те, що він дасть йому змогу безперешкодно забратися з "Кінкеда" геть, а платою має стати все багатство, сховане в каюті Павловича.

— І швидше мізкуй, — пробурмотів чоловік. — Бо я спати хочу. Ну що, вибрав — до його лісової милості підеш?

— Ти про це пошкодуєш, — сердито сказав росіянин.

— Закрий пельку! — ревнув матрос. — Будеш тут жартувати — я передумаю, і з корабля не вийдеш взагалі.

У Павловича не було ані найменшого бажання потрапити до рук Тарзана з племені великих мавп. Будь-що треба цього уникнути! Навіть жахіття джунглів здавались йому ліпшим вибором, .аніж смерть від рук мавполюда.

— Хтось спить у моїй каюті? — спитав він.

Матрос похитав заперечливо головою:

— Ні. Лорд і леді Грейсток в каюті капітана. Помічник у себе, а в твоїй нікого нема.

— Я піду й принесу тобі платню, — сказав Павлович.

— Я піду з тобою, щоб ти, бува, чогось не утнув, — мовив матрос, підіймаючись східцями за росіянином.

Біля дверей каюти матрос став на чатах, лишивши Павловича самого в приміщенні. Там росіянин позбирав речі, за рахунок яких мав викупити свою свободу, безпеку й змогу втекти. Та коли він на мить зупинився біля маленького столика, куди склав позбиране, його мозок уже почав працювати над іншим планом — планом помсти ворогам після того, як сам опиниться в безпеці.

Пам'ять підказала: маленька чорна скринька лежить у потаємному сховку під фальшивою стільницею, на яку він сперся.

Обличчя росіянина осяяла лиховісна і зловтішна посмішка, коли він сягнув рукою під стільницю. За мить Павлович уже тримав у своїх руках те, що шукав. Він мав із собою ліхтаря, якого знйв зі стелі кубрика, щоб при світлі позбирати свої речі, тож тепер квапливо присвітив собі, шукаючи защіпки на скриньці.

Під маленьким віком було два відділення. В одному містився годинниковий механізм, а в другому — маленька батарейка з двох частин. Того, що містилося всередині другого відділення, не можна було побачити через просмолене накриття. На дні скриньки біля годинникового механізму лежав ключ, якого Павлович зразу вставив у шпарку годинника.

Він повільно повертав ключа, а щоб коліщата не цокотіли надто лунко, нагорнув поверх скриньки трохи свого одягу зі столу. Повсякчас прислухався, чи не збирається хтось зайти до каюти, але ніхто не став йому на заваді.

Коли росіянин кінчив заводити годинника, він установив стрілку на маленькій позначці збоку на циферблаті, потім закрив чорну скриньку й знову сховав наладований вибуховий пристрій у стіл.

Лиха посмішка скривила його бородате обличчя, коли він позбирав свої речі, загасив ліхтаря і вийшов з каюти до матроса, що чекав на нього.

— Ось мої речі, — сказав росіянин. — Відпускай мене.

— Спершу я огляну твої кишені, — відповів матрос. — Може, в тебе там є щось таке, що тобі не знадобиться в джунглях, а бідному матросові у Лондоні цілком стане в пригоді. О, бачиш, я так і думав! — вигукнув він через хвилину, витягуючи із внутрішньої кишені куртки Павловича пачку грошей.

Росіянин скривився і тихо вилаявся — але ж нічого не вдієш! Він утішився думкою, що моряк ніколи не дістанеться Лондона й не скористається з награбованого.

Павлович ледве стримався, щоб не виректи матросові долю, яка спіткає невдовзі його і всіх пасажирів "Кінкеда". Остерігаючись, коли б матрос чого не запідозрив, мовчки перейшов палубу і спустився в каное.

За хвилину-другу він уже веслував до берега, й темрява тропічної ночі поглинула його. Але попереду росіянина чекали такі страшні роки поневірянь, що коли б він міг хоч трохи передбачити майбутнє, то без вагання обрав би за краще смерть у морі.

Матрос переконався, що Павлович відплив, і повернувся до кубрика, де сховав здобич до своєї скрині. А в цей час у каюті росіянина цокотів у чорній скриньці годинниковий механізм, віщуючи сплячим на безталанному "Кінкеді" прийдешню помсту лиходія-росіянина.

19. ОСТАННІЙ З "КІНКЕДА"

З настанням дня Тарзан був на палубі, цікавлячись станом природи. Вітер ущух. На небі не було хмар. Усе складалось чудово: можна рушати до Острова Джунглів, де потрібно залишити звірів. А тоді — додому!

Мавполюд підняв помічника й розпорядився, щоб "Кінкед" вирушав якомога раніше. Ті, хто лишився від команди, дістався запевнення лорда Грейстока, що їх не каратимуть за участь у злочинах двох росіян, залюбки взялися виконувати свої обов'язки.

Випущені з трюмів звірі бродили по палубі, нітрохи не заважаючи команді корабля, хоч матроси ще й досі бачили перед очима дику картину того, як під іклами й пазурами цих тварин гинули їхні товариші. Їм видавалось, що цим тварюкам і зараз кортить запустити свої пазури у м'яку людську плоть наступній жертві.

Але під пильним наглядом Тарзана й Мугамбі Шіта й Акутові мавпи стримували свої бажання, отже матроси працювали на палубі в більшій безпеці, ніж їм гадалося.

Нарешті "Кінкед" вийшов за течією Угамбі на осяйні води Атлантики. Тарзан і Джейн Клейтон дивились на обрамлену зеленню берегову лінію, що зникала вдалині, и цього разу мавполюд без найменшого жалю полишав свою рідну землю.

Жоден корабель, хоч би й пройшов сім морів, не міг понести його з Африки на пошуки загубленого хлопчика так швидко, як він бажав, бо швидкість будь-якого корабля навіть наполовину не така велика, як

того хотів би англієць. А забарний "Кінкед", на думку згорьованого батька, взагалі ледь рухався.

Однак пароплав таки плив уперед навіть тоді, коли, здавалося, стояв на місці, і ось уже завидніли на західному видноколі низькі схили Острова Джунглів.

А в каюті Алєксея Павловича у чорній коробці цокав механізм. Цокав, цокав і цокав, із нескінченною монотонністю, і здавалось, це триватиме вічно, але секунда за секундою маленька стрілка, що трохи виходила за межі одного з коліщаток, усе наближалась до іншої маленької стрілки на планці, яку Павлович виставив на певну позначку циферблата. Коли ці дві стрілки торкнуться одна одної, цокання механізму припиниться назавжди...

Джейн і Тарзан саме стояли на палубі, дивлячись на Острів Джунглів. Моряки теж розглядали землю, що виростала перед ними з океану. Звірі поховались від сонця в затінку камбуза й спали собі там. І на кораблі, й на воді було спокійно.

Раптом, несподівано для всіх, дах каюти злетів у повітря й хмара густого диму високо піднялась над "Кінкедом". Жахливий вибух струсонув пароплав.

На палубі відразу зчинилась паніка. Акутові мавпи, налякані громом вибуху, бігали туди-сюди й кричали. Шіта стрибала то в один, то в другий бік і верещала так, що в залоги "Кінкеда" від жаху кров холола в жилах.

Мугамбі також тремтів. Лише Тарзан і його дружина зберігали спокій. Щойно уламки каюти осипались, Тарзан був уже серед звірів, утихомирював їх низьким голосом, гладив їхні тремтячі тіла і як лише міг запевняв, що перша небезпека вже минула.

Огляд руйновища показав, що найбільшою загрозою для них був зараз вогонь. Він пожирав дерев'яні уламки кають і через велику діру, вирвану в підлозі, потрапив і на нижню палубу.

Дивом ніхто із залоги судна не постраждав. Походження вибуху лишилось назавжди для всіх їх, крім одного чоловіка, нерозгаданою таємницею. Цим чоловіком був той матрос, котрий знав, що Павлович минулого вечора був на борту "Кінкеда" й заходив до своєї кають. Він припускав, що могло статись, але мовчав з обачності. Без сумніву, це не робило йому честі — людині, що дозволила їхньому запеклому ворогові зійти на корабель і закласти пекельну машинку, вибух якої міг послати їх усіх у царство небесне. Але матрос вирішив тримати таємницю при собі.

По тому, як поширювалось полум'я, Тарзан зробив висновок: пристрій, що спричинив вибух, викинув якусь легкозаймисту речовину. Вода, яку лили з помпи, не гасила вогню, а ніби розмивала полум'я по кораблю.

Через п'ятнадцять хвилин після вибуху над кораблем стояли густі чорні хмари диму. Полум'я досягло машинного відділення, й пароплав зупинився перед самим Островом Джунглів. Його доля була вирішена, от ніби води вже зімкнулись над обвугленими рештками "Кінкеда".

— Нема сенсу лишатись на кораблі довше,— сказав Тарзан помічникові капітана. — Хтозна, чи не будуть іще вибухи, а що нам не врятувати пароплава, то слід швидше спустити на воду човни й висадитись на берег.

Альтернативи не було. Лише у моряків уціліли якісь речі, бо вогонь пожер усе поблизу кають і тільки ще не досяг верхнього містка.

Були спущені два човни. Море було спокійне, тож висадка на землю відбулася дуже легко. Знервовані та налякані, Тарзанові звірі нюхали

повітря рідного острова, поки човни поволі наближалися до нього. Як тільки їхні кілі торкнулись прибережного піску, Шіта й Акутові мавпи вистрибнули з човнів і швидко помчали в джунглі.

Сумна усмішка ковзнула вустами Тарзана.

— До побачення, друзі! — тихо сказав він. — Ви були добрими і надійними товаришами, мені вас бракуватиме.

— Вони повернуться, правда ж? — запитала Джейн Клейтон, стоячи поруч нього.

— Може, й так, а може, й ні, — відповів Тарзан. — Вони почували себе ніяково, перебуваючи серед такої кількості людей. Мугамбі та я не вражали їх до такої міри, бо й він і я — люди наполовину. А ти й члени екіпажу . все-таки занадто цивілізовані для моїх звірів. Вони тікають саме від тебе. Безперечно, вони відчувають, що не можуть собі повністю довіряти у присутності такої кількості першокласної "їжі". Бояться, що якоїсь миті несамохіть можуть пригоститись нею сповна.

Джейн розсміялась.

— А я гадала, звірі втікають від тебе, — відказала вона. — Ти щоразу змушував їх зупинятись, коли вони зовсім не розуміли, чому це має бути саме так. Звісно, звірі, як малі діти, раді нагоді утекти звідти, де панує дисципліна. Якщо вони й повернуться, то не раніше вечора.

— Або коли зголодніють, — засміявся Тарзан.

Ще дві години після висадки на берег їхній маленький гурт стояв і дивився на покинутий корабель, що догоряв. Згодом через водяний простір до них долинув звук другого вибуху. Після цього "Кінкед" майже моментально осів і через декілька хвилин затонув.

Причина другого вибуху не була такою таємницею, як першого. Помічник капітана пояснив, що вогонь нарешті добрався до котлів. Але що спричинило перший вибух — над цим чимало думало товариство, що висадилося на берег.

20. ЗНОВ НА ОСТРОВІ ДЖУНГЛІВ

Перше, що товариство вирішило зробити, це знайти придатну для пиття воду й поставити табір, бо всі розумі ли: на Острові Джунглів їм доведеться прожити місяці, коли не роки.

Тарзан знав, де поблизу є вода, і негайно повів туди групу. Чоловіки заходилися будувати житла і майструвати сякі-такі меблі, а Тарзан пішов на полювання в джунглі, лишаючи вірного Мугамбі та жінку з племені мосула охороняти Джейн, чию безпеку він не міг доручити нікому з горлорізів "Кінкеда".

Леді Грейсток страждала значна більше за інших знедолених, бо удар був завданий не просто її сподіванням, але й без того зараженому материнському серцю. Їй здава лося, що вона більш ніколи не довідається про долю свого первістка: де він і що з ним, — а уява вимальовувала їй найгірше.

Через два тижні товариство поділило між собою обов'язки. По-перше, цілоденне спостереження з високого пагорба поблизу табору — звідки було добре видно море. Там про всяк випадок була складена велика купа хмизу, а на високій жердині майорів сигнальний прапор, зроблений із червоної сорочки помічника капітана з "Кінкеда"

Але на обрії не з'являлось нічого, що нагадувало б вітрило чи дим, і втомлені очі людей безупинно й даремно з ранку до вечора вдивлялись в пустельні обшири океану

Тарзанові врешті спало на думку побудувати корабель, щоб відплисти назад, на материк. Він показав, як змайструвати примітивні знаряддя праці, і коли решта пройнялася його пропозицією, всі взялися за будівництво.

Але з часом стало очевидно, що така титанічна праця їм не до снаги, і тоді люди почали сваритися, огризатись одне до одного, тож до інших знегод додалися суперечки та взаємна недовіра.

Тепер Тарзан більше, ніж будь-коли, боявся залишати Джейн із напівдикими членами залоги "Кінкеда"; проте він мусив ходити на полювання, бо ніхто не міг спіймати дичини більше й швидше за нього. Іноді в ловах йому товаришив Мугамбі, але стріли й спис негра ніколи не давали таких добрихнаслідків, як аркан і ніж мавполюда.

Врешті матроси полишили свою працю і також почали ходити по двоє в джунглі на розвідку й полювання. Увесь цей час ані Шіта, ані Акут чи інші великі мавпи не з'являлися в таборі, але Тарзан іноді зустрічав їх у лісі на полюванні.

В той час як справи у таборі блукальців на східному березі Острова Джунглів погіршувалися, на північному березі поставав інший табір.

Тут у маленькій затоці стояла невелика шхуна "Каурі", палуби якої кілька днів тому була червона від крові офіцерів та вірних їм членів залоги, бо відколи на її борт потрапили такі люди, як швед Густ, маорієць Момулла та найбільший негідник — китаєць Кай Шан із Фачана, шхуну спіткали чорні дні.

Були й інші, усього числом десятеро, покидьки портів Південного моря, проте Густ, Момулла та Кай Шан були проводирями й натхненниками усієї компанії. Це вони подали думку, що необхідно захопити й розділити між собою виловлені перлини, що, власне, й було найціннішим вантажем "Каурі".

Кай Шан убив капітана, коли той спав, а маорієць Момулла очолив напад на вахтового офіцера.

Густ зазвичай влаштовував усе так, що коли доходило до справи, то життя у жертв відбирали інші, а не він. Не те, щоб Густа турбували якісь гризоти. Йшлося йому лише про свою власну безпеку. Адже завжди є певний елемент ризику для вбивці, бо жертви смертовбивчого нападу рідко коли бувають схильні заглиблюватися в обговорення цієї події з убивцею. Саме можливість такого "обговорення" була тим, чого Густ волів уникати.

Але тепер, коли було по всьому, шведові закортіло поставити себе над рештою заколотників. Він пішов навіть на те, що привласнив і став носити мундир забитого капітана "Каурі" та інші його речі — щоб показати решті, кому належать знаки влади.

Кай Шан злився. Він не любив ніякого керівництва і вже зовсім не мав наміру підпадати під командування звичайного моряка-шведа.

Таким чином у таборі заколотників з "Каурі" на північному березі Острова Джунглів уже було посіяне насіння розбрату. Але Кай Шан розумів, що повинен діяти обачно, бо Густ єдиний з усієї компанії знався на навігації достатньо, щоб вийти у Південну Атлантику, обійти мис і в інших водах пошукати місце збуту для своєї здобичі, де б їх ніхто ні про що не питав.

За день до того, коли вони побачили Острів Джунглів і знайшли маленьку захищену від вітру затоку, де "Каурі" тепер стояла на якорі, вахтовий матрос помітив на південному обрії дим і труби військового корабля.

Нікому не усміхалося, щоб їх схопили й допитали військові моряки, тож заколотники вирішили сховатися й кілька днів перечекати тут небезпеку.

А тепер Густ і взагалі вже не бажав виходити в море. Він був абсолютно переконаний, що корабель вислано саме за ними. Кай Шан вважав це за нісенітницю, бо неможливо було, щоб ще хтось, крім них, знав, що скоїлось на борту "Каурі".

Але Густ наполягав на своєму. Будучи з природи своєї скнарою, швед вимріяв план, завдяки якому міг збільшити свій відсоток здобичі в сто разів. Лише він міг керувати "Каурі", отже, інші не могли залишити Острів Джунглів без нього, але що, коли одного дня підібрати собі компанію і чкурнути при зручній нагоді від Кай Шана, маорійця Момулли та ще половини залоги?

Густ саме чекав такої нагоди. Одного дня тра-питься так, що Кай Шан, Момулла і троє чи четверо інших будуть поза табором досліджувати джунглі чи полювати. Швед напружував увесь свій розум, аби відіслати їх кудись подалі від заякореного корабля, якого намірявся викрасти.

Для цього він влаштовував полювання за полюванням, але кожного разу біс підозри роз'ятрював душу Кай Щана, і завдяки цьому хитрун ніколи не вирушав без Густа.

Одного дня Кай Шан наодинці переговорив з маорійцем, нашіптуючи в коричневе вухо спільника сумніви, які виникли в нього щодо шведа. Момулла ладен був негайно вгородити довгого ножа в серце зрадника.

Звісно, Кай Шан не мав доказів, лише підозру, але був певен у намірах Густа, бо й сам зробив би так на його місці.

Але він відмовив Момуллу вбивати шведа, від кого залежав їхній подальший шлях до кращої долі. Тому обидва вирішили навіть не наражати Густа на небезпеку, а тільки настрашити його, аби він пристав на всі їхні вимоги. З цим маоріець і приступив до самозваного ватажка банди.

Коли Момулла знову почав розмову про негайне відплиття, Густ удався до своїх звичайних заперечень: військовий корабель, певне, просто обстежує південні води, шукаючи їх, а отже перейме "Каурі" перш ніж вона відійде кудись далі.

Момулла висміяв страхи чолов'яги, вказавши, що ніхто на жодному військовому кораблі не знає про їхній бунт, і тому нема чого боятись, що їх запідозрять.

— Еге! — вигукнув Густ. — От тут ти й помиляєшся. Ваше щастя, що маєте поміж себе таку освічену людину, як я, хто може вам добре порадити. Ти нетямущий дикун, Момулло, і тому нічогісінько не знаєш про радіотелеграф.

Маорієць скочив на ноги й схопився за руків'я ножа.

— Я не дикун! — закричав він.

— Я просто пожартував, — поквапливо заспокоїв його швед. — Ми давні друзі з тобою, Момулло, ми не повинні сваритися, особливо тепер, коли старий Кай Шан мізкує, як би то поцупити у нас перлини. Хай-но він знайде людину, котра зможе керувати "Каурі", то й кине нас умить. Всі його балачки про те, що треба якнайшвидше винестися звідси, виникають тому, що він має вже план, як нас позбутися.

. — Ти казав про радіотелеграф, — мовив Момулла. — А до чого тут радіотелеграф?

— Ну, знаєш! — відказав Густ, шкрябаючи потилицю. Він гадав, чи маорієць і справді такий дурній, щоб повірити очевидній брехні, чи тільки придурюється. — Ну, знаєш, річ тут ось у чім! Кожен військовий корабель обладнаний тим, що називають бездротовим пристроєм. Це дає їм змогу розмовляти з іншим кораблем, який перебуває за тисячі кілометрів від цього, і це дає їм змогу чути все, що говориться на тих

інших кораблях. Отже, бачиш-но, коли ви, хлопці, стріляли на "Каурі", то наробили таки багато шуму, і немає ніякого сумніву, що той військовий корабель був не надто далеко на південь від нас, і там усе це було чути. Ясна річ, вони не могли знати, як називається корабель, але чули досить, аби збагнути, що команда якогось корабля вчинила заколот і порішила своїх офіцерів. Отож, як бачиш, вони пантрують, аби обстежити кожен корабель, котрий їм трапиться на очі, і вони повинні бути зараз не дуже далеко звідси.

Коли швед говорив це, то намагався зберігати дуже серйозний вираз, щоб його співрозмовник нітрохи не засумнівався в щирості його слів.

Момулла якийсь час сидів мовчки, дивлячись на Густа. Потім підвівся.

— Ти брехло, — сказав він. — Якщо ти завтра не виведеш нас звідси, то більш ніколи в житті не збрешеш, бо я чув, як двоє тут говорили, що залюбки вгородять у тебе ножа, якщо ти ще трохи протримаєш їх у цій дірі.

— Піди й спитай Кай Шана, чи буває радіотелеграф, — відказав Густ. — Він тобі скаже, що такі речі існують і що кораблі можуть розмовляти один із одним, навіть якщо їх розділяє тисячокілометровий водний простір. А потім скажи тим двом, котрі хочуть мене вбити, що коли вони це зроблять, то ніколи не зможуть використати свою частку здобичі, бо лише я можу привести вас цілими й неуш-кодженими в якийсь порт.

Момулла справді пішов до Кай Шана і спитав, чи дійсно існують такі пристрої, як бездротовий телеграф, що через нього кораблі можуть спілкуватися на великих відстанях, і Кай Шан підтвердив, що існують.

Момулла був вражений; проте він і далі хотів залишити острів, воліючи спробувати щастя у відкритому морі, аніж зоставатися в таборовій одноманітності.

— Якби ж то ми взяли ще когось, хто знає навігацію! — нарікав Кай Шан.

Того ранку Момулла пішов з іншими двома маорійцями на полювання. Вони вирушили на південь і не встигли ще далеко відійти від табору, коли здивовано почули десь попереду в джунглях звуки людських голосів.

Маорійці знали, що ніхто з їхніх спільників не виходив перед ними, й так само були певні, що острів безлюдний, тож у них промайнула моторошна думка: чи то ж не привиди вбитих моряків та офіцерів із "Каурі"?!

Але Момулла був заінтригований більше, аніж переляканий, і це пересилило в ньому природне бажання втекти від потойбічного. Він жестом наказав товаришам, щоб ті наслідували його, став навкарачки і з завмерлим серцем поповз крізь джунглі в напрямку, звідки долинали голоси невидимих співрозмовників.

Врешті на краєчку невеликої галявини він зупинився і полегшено перевів подих, бо просто перед собою побачив двох чоловіків із плоті й крові, які заклопотано розмовляли, сидячи на колоді.

Один із них був Шнайдер, помічник капітана з "Кінкеда", а другий — матрос на ймення Шмідт.

— Думаю, ми спроможні це зробити, Шмідте, — говорив Шнайдер. — Добре каное не важко буде збудувати, а троє з нас, веслуючи, зможуть за день перегнати його на материк, якщо вітер буде сприятливий, а море спокійне. Немає ніякої потреби чекати, поки цей чоловік збудує

достатньо великого човна, щоб забрати усіх, бо всі уже потомились і виснажені цілоденною рабською працею. Зовсім нам не треба рятувати англійця. Я гадаю, хай він сам собі дає раду. — Шнайдер замовк на мить, тоді подивився на співрозмовника, перевіряючи, як той сприймає його слова, й повів далі. — Але ми можемо взяти жінку. Сором лишати такий ласий шматочок, як вона, в такому Богом забутому місці, як цей клятий острів.

Шмідт подивився на нього й вишкірився.

— То ось куди вітер дме, га? — спитав він. — Чого ж ти мені зразу не казав? Скільки даси, як допоможу тобі?

— Вона мусить добряче заплатити нам за те, що ми її повернемо до цивілізованого світу, — пояснив Шнайдер. — Я скажу тобі, що я зроблю. Я просто поділюся з тими двома, хто допоможе мені. Я візьму половину, а вони поділять другу половину поміж себе — ти і ще хтось, хто пристане до нас. Мені вже це місце в печінках сидить, і чим швидше я звідси виберусь, тим краще. Що ти на це?

— Гаразд, — відповів Шмідт. — Самотужки я до материка, здається, не дістанусь, та й ніхто з наших хлопців теж, тож схоже, що ти єдиний, хто добре знається на навігації, і я матиму з тобою справу.

Момулла нашорошив вуха. Він тямив на всякій говірці, яку чувати в морях, і йому довелося чимало плавати на англійських кораблях, тож марієць чудово зрозумів, про що йшлося між Шнайдером і Шмідтом, перш ніж з'явитися їм на очі.

Він підвівся і ступив на галявину. Шнайдер і його товариш схопилися так, наче побачили привида. Шнайдер сягнув по револьвер. Момулла підніс угору правицю долонею вперед, даючи знати, що прийшов з миром.

— Я друг, — сказав він. — Я чув вас, але не бійтеся, я вас не викажу. Я можу допомогти вам, а ви мені. — Тоді до Шнайдера: — Ти можеш керувати кораблем, але в тебе немає корабля. У нас є корабель, але ніхто не може ним керувати. Якщо ти підеш з нами, нічого не питаючи, ми дамо тобі корабель, щоб ти плив куди хочеш — але після того, коли висадиш нас в одному порту, котрий ми тобі згодом назвемо. Ти можеш узяти жінку, про яку тут ішлося, і ми теж не будемо нічого питати. Згода?

Шнайдер зажадав подробиць і дістав їх стільки, скільки Момулла вважав за потрібне дати. Потім маорієць оголосив, що вони повинні побалакати з Кай Шаном. Двоє моряків із залоги "Кінкеда" провели Момуллу і його приятелів до місця, де джунглі межували— з табором заколотників. Тут'Момулла залишив їх, а сам пішов на пошуки Кай Шана, попередньо наказавши двом маорій-цям наглядати за двома моряками — на випадок, якби вони передумали й вирішили втекти. Шнайдер і Шмідт були, по суті, в полоні, хоча самі про це не здогадувалися. Врешті Момулла повернувся з Кай Шаном, якому вже коротко встиг змалювати, яке їм випало несподіване щастя. Китаєць довго балакав із Шнайдером, аж доки своїм природнім чуттям пересвідчився, що Шнайдер такий пройдисвіт, як і він. і так само хоче покинути острів. Ці дві обставини не залишали сумніву в тому, що Шнайдер піде далеко й візьме командування "Каурі" на себе. Але Кай Шан знав, що знайде спосіб уплинути на цього чоловіка так, як йому буде вигідно.

Шнайдер і Шмідт пішли від них і дорогою до свого власного табору відчували велике полегшення по всьому, що спіткало їх цього дня. Нарешті вони побачили реальну можливість забратися з острова на справжньому морському судні. Не буде більше каторжної праці на будуванні корабля, не буде ризикованого плавання в саморобному човні, який мав більше шансів піти на дно, аніж досягти материка.

їм також допоможуть захопити жінку, вірніше, жінок, бо ж Момулла, коли почув, що там, в іншому таборі, є ще й чорношкіра жінка, наполіг, щоб і її прихопили з собою. Коли Кай Шан і Момулла повернулися у свій

табір, то виснували, що Густ їм більше не потрібен. Обидва пішли просто до шведа в намет, де той звичайно перебував о цій порі дня. Звісно, куди зручніше для всіх було б залишатися на кораблі, але вони гуртом вирішили, що безпечніше бjwe таборувати на березі.

Всі знали, що ніхто в душі не довіряє нікому. Тож небезпечно було будь-кому з команди зійти на берег, лишаючи "Каурі" в руках інших. Тому було вирішено, щоб на борту перебувало двое-троє, а решта товариства — тут.

Коли двоє матросів ішли до Густового намету, маорієць помацав лезо свого довгого ножа заскорузлим великим пальцем. Швед відчув би себе вельми незатишно, якби побачив цей промовистий жест або прочитав думки цього жорстокого бронзоволицього чоловіка.

Сталося так, що Густ цієї хвилини перебував у наметі, де жив кок, а цей намет стояв за кілька метрів од його власного. Тому він почув, як наближаються Кай Шан і Момулла, але ж не здогадався, чого їм, власне, треба.

На його щастя, швед саме визирнув з намету кока тієї миті, коли Кай Шан і Момулла заходили до його власного житла, і завважив скрадливість у їхніх рухах, яка не дуже лучилася з товариськими намірами, а коли ці двоє зникли всередині, Густ помітив зблиск довгого ножа, якого маорієць Момулла тримав за спиною.

Швед вирячив очі, волосся йому заворушилося на голові. Він зблід, попри свою засмагу, й чимшвидше вибрався з кокового намету. Густ не мав наміру з'ясовувати подробиці їхніх намірів, які й так були надто прозорі.

Було очевидно, що Кай Шан та Момулла змовилися і прийшли по його життя. Досі відома всім обставина, що лише він, Густ, може керувати "Каурі", була гарантією його безпеки, але, мабуть, сталося

щось нез'ясовне, чого він не знав, і підштовхнуло спільників позбутися його.

Не гаючи часу, Густ стрімголов чкурнув берегом до джунглів. Він боявся джунглів, невідомі звуки долинали звідти і жахали його — звуки заплутаних лабіринтів дивовижної країни, що починалася тут, біля самого берега.

Але хоч як Густ боявся джунглів, набагато більше він остерігався Кай Шана і Момулли. Небезпеки джунглів були більш чи менш імовірні, а от небезпека, яку являли його товариші, була надто реальна. Він боявся як мотузки китайця, так і ножа Момулли. Тому він обрав джунглі.

21. ЗАКОН ДЖУНГЛІВ

У Тарзановім таборі, завдяки попрозам та обіцяним винагородам, мавполюдові нарешті вдалось майже закінчити обшивку ялика. Більшу частину роботи вони з Мугамбі виконали своїми власними руками, та ще й на додаток забезпечували табір м'ясом.

Шнайдер довго бурчав і врешті, відкрито полишивши роботу, вибрався, із Шмідтом у джунглі на полювання. Він сказав, що йому потрібен відпочинок, і Тарзан, щоб не робити ще прикрішим і так неприємне табірне життя, без будь-яких заперечень дозволив чоловікам піти в джунглі.

Однак наступного дня Шнайдер начебто відчув докори сумління за свій вчинок і сам, без примусу, взявся до роботи над човном. Шмідт теук працював добровільно, і лорд Грейсток привітав себе з тим, що нарешті в людей прокинулась потреба в роботі, до якої їх просили, і відповідальність за збереження загального спокою в товаристві.

Тарзан теж відчув значне полегшення — вперше після того, що йому довелось пережити протягом багатьох останніх днів. Він вирішив цієї

полудневої пори пополювати далеко в джунглях на стадо невеликих оленів, яке, за словами Щнайдера, вони із Шмідтом бачили там напередодні. Шнайдер бачив оленів ніби на південному заході, і мавполюдглегко пробирався туди через заплутані хащі.

Поки він ішов туди, з півночі прибуло шестеро бридких людей, що скрадалися джунглями так, як це робить той, кому доручили скоїти зло.

Зарізяки думали, що йдуть непомічені, але слідом за ними, майже від тієї миті, коли вони залишили свій табір, ступав покрадьки високий чоловік. У його очах горіли ненависть і страх, а також велика цікавість. Чому Кай Шан, Момулла й інші так обережно прямують на південь? Що вони хочуть там знайти? Густ збентежено похитав низьколобою головою. Але він все одно дізнається! Ітиме за ними й вивідає їхні плани, а потім, якщо вдасться, зруйнує їхні наміри — це без сумніву.

Спершу Густ подумав, чи не його шукає зграя, але згодом, поміркувавши ліпше, переконався, що це не так, оскільки вони добилися всього, чого хотіли, вигнавши його з табору. Кай Шан чи Момулла ніколи б не пішли на такі жертви, переслідуючи його чи когось іншого, якби це не поповнило їхні кишені грішми. А що Густ грошей не мав, то ставало очевидним: лиходії шукають не його.

Тим часом,вистежуваний гурт зробив зупинку. Шестеро сховалися в зеленій гущавині обіч звіриної стежки, якою прийшли. Густ, щоб краще було видно, видерся на гілля поблизького дерева, пильнуючи, щоб листяна запона добре ховала його від очей колишніх товаришів.

Йому не довелося довго чекати, бо з'явився незнайомий білий чоловік, що обережно пробирався стежкою з півдня. Вгледівши новоприбулого, Момулла і Кай Шан піднялись зі своїх сховків і привіталися з ним. Густ не міг підслухати, про що ті троє говорили. По розмові білий подався назад — туди, звідки прийшов.

Цим чоловіком був Шнайдер. Наближаючись до свого табору, він обійшов його з другого боку й задихано вбіг між намети. Схвильовано поспішив він до Мугамбі.

— Мерщій! — закричав колишній помічник капітана. — Ті твої мавпи схопили Шмідта і, якщо ми не поспішимо на порятунок, вони уб'ють його. Ви ж можете відкликати їх самі! Візьміть із собою Джонса й Саллівена, бо; може, вам знадобиться допомога, і біжіть до нього якнайшвидше. Йдіть звіриною стежкою милю в південному керунку. Я залишусь тут. Дуже задихався, поки біг до вас!

І, важко дихаючи, опукою впав на землю.

Мугамбі вагався. Його залишили охороняти двох жінок. Вождь не знав, що діяти, і тоді Джейн Клейтон, що чула розповідь Шнайдера, благально звернулась до чоловіків.

— Не роздумуйте! — сказала вона. — З нами все буде гаразд! Коло нас залишиться містер Шнайдер. Іди ж, Мугамбі! Треба рятувати небораку!

Шмідт, що лежав, заховавшись серед кущів край табору, лише посміхався на це. Мугамбі, послухавшись своєї пані, але все ще не певен, чи правильно чинить, побіг на південь. Разом із ним рушили Джонс і Саллівен. Щойно вони зникли, Шмідт підвівся з землі й попрямував у північному напрямку в джунглі. Через кілька хвилин на краю просіки завидніла постать Кай Шана з Фахана. Шнайдер побачив китайця і дав йому знак, який свідчив, що узбережжя вільне...

Джейн Клейтон і жінка з племені мосула сиділи біля входу в намет білої леді, спинами до головорізів, що наближалися. Тільки тоді жінки довідались про присутність чужих, коли несподівано в таборі з'явилося шестеро обідраних бандитів.

— Ходімо! — сказав Кай Шан, показуючи на митах, щоб жінки встали і йшли за ним.

Джейн Клейтон скочила на ноги, шукаючи поглядом Шнайдера. Він стояв серед прибульців, глумливо сміючись. Поряд із ним був Шмідт... Джейн зрозуміла, що стала жертвою змови.

— Що це означає? — запитала леді Грейсток, звертаючись до Шнайдера.

— Це означає, що ми знайшли корабель і можемо тепер вирватися з Острова Джунглів, — відповів той.

— Чому ж ви відіслали Мугамбі та інших людей у джунглі? — допитувалась Джейн Клейтон.

— Вони не їдуть із нами. Лише ви, я і жінка з племені мосула.

— Ходімо! — повторив Кай Шан і схопив Джейн Клейтон за зап'ястя.

Один з маорійців схопив за руку негритянку, а коли та почала кричати, вдарив її в обличчя.

Мугамбі мчав через джунглі на південь. Джонс і Саллівен лишились далеко позаду. Якийсь час вождь іще біг, щоб порятувати Шмідта, але ніде не було видно ознак ні зниклого чоловіка, ні когось із Акутових мавп. Нарешті він зупинився і голосно дав сигнал, яким вони з Тарзаном гукали великих антропоїдів. Відповіді не було. Коли підійшли Джонс і Саллівен, чорний воїн усе ще подавав свій таємничий сигнал. Ще близько милі Мугамбі йшов, час від часу отак погукуючи.

Врешті йому відкрилась вся правда, і він мов настраханий олень, продираючись крізь гілля, помчав назад до табору. Прибувши на місце, одразу побачив, що його побоювання цілковито підтвердились. Леді

Грейсток і жінка з племені мосула зникли. Те саме, очевидно, трапилось і з Шнайдером.

Коли прибігли Джонс і Саллівен, Мугамбі мало не повбивав їх із злості, гадаючи, що й вони в змові. Матросам ледве вдалось переконати негра, що вони нічого про це не знали. Поки троє стояли, розмірковуючи, де б могли подітися жінки та їхні викрадачі та навіщо це було потрібне Шнайдерові, з гілля дерева зістрибнув Тарзан і через просіку підійшов до них.

Його пильне око завважило відразу, що скоїлось щось дуже лихе. Після розповіді Мугамбі Тарзанові вилиці напружились, брови зійшлись — він задумався.

На що сподівався той, хто викрадав Джей Клейтон h табору на маленькому острові, де неможливо порятуватись від Тарзанової помсти? Мавполюд не міг припустити, щоб викрадач був таким дурнем. Помалу Тарзан став дещо розуміти.

Шнайдер не вчинив би так, коли б не був цілком певен способу покинути Острів Джунглів разом із своїми жертвами. Але для чого він узяв із собою ще й чорношкіру? Отже, там ще мусять бути такі, що хотіли б мати темношкіру жінку...

— Ходімо, — кинув Тарзан. — Нам залишається одне — йти слідом за ними.

Тільки-но він мовив це, як із джунглів вийшла висока незграбна постать. Вона з'явилася з північної сторони табору. Проява прямувала до чотирьох чоловіків, які її вперше бачили. Жоден із чотирьох навіть подумки не припускав можливості того, що на неприязних берегах Острова Джунглів можуть мешкати якісь інші людські істоти, окрім тих, що в їхньому таборі. Це був Густ.

— Ваших жінок викрадено, — сказав він. — Якщо ви ще хочете побачити їх хоча б раз, ходіть швидко за мною. Якщо ми не поспішимо, то "Каурі" підійме якір і вийде в море ще до нашого приходу.

— Хто ти? — запитав Тарзан. — Що ти знаєш про викрадення моєї дружини й чорношкірої?

— Я чув, як Кай Шан і Момулла-маорієць змовилися з двома людьми з вашого табору. Вони викинули мене з нашого табору й хотіли вбити. Тепер я порахуюсь з ними. Ходімо! — Густ швидко повів чотирьох чоловіків із табору "Кінкеда" через джунглі на північ.

Чи вийдуть вони вчасно до моря? Це мало з'ясуватися за кілька хвилин...

Коли цей маленький гурт пробився нарешті через останню зелену запону й перед лими розкинулась затока, а за нею океан, усі побачили, що доля була таки дуже недобра до них: "Каурі" під вітрилами поволі випливала із затоки у відкрите море.

Що робити? Широкі груди Тарзана підіймались і опускались від хвилювання. Згасла, здавалося, остання іскра надії. Якщо Тарзан у своєму житті втрачав коли-небудь надію, то це був саме той момент: корабель ніс його дружину в страшну невідомість, плив геть, похитуючись на збриженій воді, так близько й водночас так далеко.

Тарзан мовчки стояв, невідривно дивлячись на корабель, що повернув на схід і врешті зник за мисом, відпливаючи в невідомому напрямку: Тарзан сів на землю і вхопив голову в руки.

Після заходу сонця усі п'ятеро повернулися до табору на східному березі острова. Ніч була парка, задушлива. Вітерець хоч би дихнув, хоч би листочок шелеснув, хоч би хвилька де плеснула. Лише легенько брижилась вода край берега.

Тарзан іще ніколи не бачив Атлантики такою погрозливо тихою. Він стояв на березі, вдивляючись у море туди, де був материк. Його обсіли сумні, безрадісні думки. Із джунглів, десь за самим табором, долинуло зухвале виття пантери. Було щось знайоме в цьому дикому криці, й Тарзан майже мимоволі відповів. За мить на напівтемний берег вислизнула жовто-коричнева тінь Шіти. Місяця не було, але небо рясніло діамантами зірок. Дика звірина тихо підійшла до людини. Давно вже Тарзан не бачив своєї, бойової товаришки, але тихе ніжне воркотіння засвідчило: звір усе ще пам'ятає дружбу з людиною.

Тарзан погладив пантеру, а коли вона потерлась боком об його ногу, ніжно погладив її хижу голову. Але очі його й далі вдивлялись у темінь океану.

Раптом він здригнувся. Що це? Напружив зір. Потім обернувся й голосно покликав товаришів, що курили, собі в таборі, розлігшись на ковдрах. Чоловіки прибігли й стали поряд із Тарзаном — тільки Густ завагався, побачивши біля Тарзана хижого звіра.

— Дивіться! — вигукнув Тарзан. — Вогні! Корабельні вогні! Це, напевно, "Каурі". Вони попали в штиль! — У голосі мавполюда звучала поновлена надія. — Ми зможемо наздогнати їх! Ми легко дістанемось туди човном.

— Вони добре озброєні, — заперечив Густ. — Ми не зможемо захопити корабель — нас лише п'ятеро!

— Нині вже шестеро, — відповів Тарзан, показуючи на Шіту. — А через півгодини ми матимемо ще більше бійців. Шіта варта двадцятьох чоловіків, а декілька тих, кого я можу привести, разом із нами дорівнюються цілій сотні!

Тарзан повернувся обличчям до джунглів і видав клич. Час від часу він пронизливо кричав, як кричить мавпячий вожак, коли збирає свою

зграю. І ось із джунглів долинув один крик у відповідь, за ним ще і ще один. Густ затремтів. У яке пекло закинула його доля? Чи не краще було віддати перевагу Кай Шанові та Момуллі перед білим велетнем, який підкорив пантеру й перегукується з іншими звірами джунглів? Через декілька хвилин Акутові мавпи продерлись крізь густий підлісок до узбережжя — саме тоді, як декілька чоловіків ухопились за кострубату корму човна.

Завдяки геркулесівським зусиллям їм таки вдалось дотягти човна до краю води. Весла з двох малих човнів з "Кінкеда" стали щоглами для вітрильного полотна. Ці човни були знесені вітром у море того самого вечора, коли товариство висадилось на берег. Все робилось дуже швидко, тож коли Акут і його друзі прийшли до води, вже можна було сідати в човен.

Жахливий екіпаж іще раз виконав веління свого пана, без ніяких заперечень зайняв місця у човні. Четверо чоловіків, оскільки Густ не насмілився приєднатись до компанії, почергово гребучи, налягли на весла. Дехто з мавп робив те саме. Поволі-човен виплив у море, беручи курс на вогні, що ледь погойдувались на воді.

Сонний вартовий не дуже пильнував на палубі "Каурі", поки внизу Шнайдер походжав каютою туди-сюди, сперечаючись із Джейн Клейтон. У каюті, де замкнули Джейн, вона знайшла в шухляді стола револьвера і зараз тримала колишнього помічника капітана з "Кінкеда" під прицілом.

Жінка з племені мосула стояла біля неї навколішки, а Шнайдер походжав коло дверей, погрожуючи, благаючи й даючи обіцянки, але все намарно...

З палуби раптом долинув застережливий крик, а за ним постріл. На мить Джейн Клейтон послабила свою увагу й подивилась у світловий люк. Цієї самої миті Шнайдер стрибнув на неї.

Вартовий уперше запідозрив, що не лише за тисячу миль від "Каурі" є інші кораблі, аж тоді, коли побачив над бортом свого пароплава голову й плечі якогось чоловіка. Матрос відразу зірвався на ноги й націлив револьвера в чужого. Це ж його окрик чула Джейн, а пізніше постріл, що відвернув її увагу від Шнайдера.

А тим часом мирна тиша на палубі змінилась несамовитою колотнечею. Залога "Каурі" висипала на палубу в повному озброєнні — з револьверами, кортиками й звичайними довгими ножами. Але тривога була запізніла. Тарзанові звірі вже перелізли через борт. З ними був і Тарзан, і двоє чоловіків із команди "Кінкеда".

Коли заколотники вгледіли жахливих диких звірів, їхня відвага де й поділась. Вони спромоглися лише на декілька револьверних залпів і кинулись врозтіч шукати порятунку. Але Акутові мавпи були спритніші за них. Хоч зарізяки, репетуючи з жаху, забиралися щонайвище, мавпи стягували людей з їхніх високих сідал. Звірі, без контролю Тарзана, що кинувся шукати Джейн, нівечили як хотіли нещасні жертви, котрі попадалися їм до лабет.

Шіта тим часом угородила свої величезні ікла в чиюсь, шию. Аж раптом її погляд вихопив Кай Шана, що кинувся навтікача до своєї каюти.

Пронизливо верескнувши, Шіта метнулася за ним. Її вереск злився з майже таким самим зойком непідробного жаху переляканого китайця. Кай Шан, добігши до каюти на частку секунди раніше, ніж пантера, спробував одразу ж захряснути за собою двері. Проте не встиг — масивне тіло Шіти вже навалилось на двері каюти. За мить Кай Шан зіщулився в кутку каюти, щось белькочучи й волаючи. Пантера легко дострибнула до своєї жертви, й поганюче життя Кай Шана з Фахана закінчилось. Шіта жадібно пожирала жорстку, жилаву плоть.

Не минуло й хвилини після того, як Шнайдер накинувся на Джйн Клейтон і вирвав револьвер з її рук, коли позад них у дверях став високий напівголий білошкірець.

Він тихо ковзнув по каюті, і Шнайдер раптом відчув на своєму горлі чиїсь м'язисті пальці. Шнайдер повернув голову, щоб побачити, хто ж на нього напав, і очі його округлились, угледівши мавполюда.

Тарзанові пальці безжально стискали Шнайдерові горло. Зрадник силувався щось кричати, про щось благати, але жоден звук так і не вихопився з його вуст.

Джейн Клейтон схопила свого чоловіка за руки й . спробувала відчепити їх від горлянки вмирущого, але Тарзан лише заперечливо похитав головою.

— Більш ніколи, — мовив він тихо, — я не даруватиму негідникам життя. Через це я лиш страждаю, і ти страждаєш через мою доброту. Надалі ми можемо бути певні за цього негідника — він більш ніколи не вчинить нічого лихого ні нам, ні комусь іншому. — І різким порухом зігнув шию нещасному, аж поки пролунав сухий тріск і тіло жертви, пряме й нерухоме, витяглось, затиснуте руками мавполюда. З огидою Тарзан відштовхнув труп набік. Разом із Джейн і жінкою з племені мосула він пішов на палубу.

А тут битва вже й, закінчилась. Лишилися живі Шмідт, Момулла та ще двоє, бо знайшли притулок у носовому кубрику. Всі інші загинули жахливою заслуженою смертю під іклами Тарзанових звірів. Уранці сонце освітило сумну картину на нещасливій "Каурі". Але цього разу кров, що забарвила цю білу обшивку, була аж ніяк не безневинною.

Тарзан випхнув наперед тих, хто встиг заховатися в носовому кубрику, і, без зайвих слів та пояснень, змусив допомагати керувати судном; інакше — нагла смерть!

Зі сходом сонця подув стійкий бриз, і "Каурі" з розгорнутими вітрилами рушила до Острова Джунглів. Через декілька годин Тарзан підібрав там Густа й попрощався з Шітою та Акутовими мавпами, висадивши їх на берег, щоб зв'ірі жили своїм природним диким життям, яке вони так любили. За мить мавпи й пантера зникли у прохолодних хащах рідних джунглів.

Навряд чи вони знали про те,, що Тарзан мав їх полишити. Можливо, лише більш розвинутий Акут здогадувався про це. Він єдиний із звірів залишився на березі й дивився, як човен відпливає до шхуни, забираючи геть його повелителя. Доки Джейн і Тарзан могли вдивлятись у далечінь, вони бачили самотню постать антропоїда, який нерухомо стояв на,збитому прибоєм піску Острова Джунглів.

* * *

Минуло три дні, й "Каурі" зустріла на своєму шляху військовий корабель "Шорвотер", через рацію якого лорд Грейсток зв'язався з Лондоном. Таким чином він дізнався про те, що сповнило його серце й серце леді Грейсток радістю й теплом: маленький Джек перебував у безпеці в міському помешканні лорда Грейстока.

Лише коли вони добулися до Лондона, їм пощастило дізнатись докладніше про низку подій, внаслідок яких дитина збереглась неушкодженою. З'ясувалося, що Роков, боячись забрати дитину на борт "Кінкеда" вдень, заховав її в потаємному місці, де переховували безіменних дітей, а забрати хлопчика на пароплав надіявся, коли стемніє. Його спільник і перший помічник Павлович, згідно з наукою, яку він пізнав від свого підступного шефа, не втримався від спокуси зрадити й нажитись. Цим завжди вирізнявся і його начальник. Отож, спонукуваний думкою про величезну винагороду, яку б він міг одержати, повернувши дитину, Павлович розкрив таємницю родинного походження хлопчика жінці, котра утримувала там сирітський притулок. З її допомогою він підмінив хлопчика іншою дитиною, добре знаючи, що Роков ніяким чином не здогадається про обман.

Жінка пообіцяла доглянути дитину, доки Павлович повернеться до Англії. Але вона своєю чергою спокусилась на золото й не втерпіла, виказала правду. Таким чином почались переговори з довіреними людьми лорда Грейстока щодо повернення дитини.

Есмеральда, стара негритянка-служниця, свою поїздку на час відпустки до Америки саме тоді, коли викрадено малого Джека, витлумачила як втручання злої долі. Вона повернулась до Англії і посвідчила особу Джека. Винагорода була виплачена, й, через десять днів після викрадення, майбутнього лорда Грейстока живого-здорового повернуто до батьківського дому.

Таким чином, останній і найбільший з усіх злочинів? Ніколая Рокова не лише не здійснився через зраду, якої:, той навчив свого єдиного друга, а й призвів до смерті самого архінегідника. Загибель Рокова принесла спокій лордові і леді Грейстокам, чого ніколи не можна було і сподіватись, доки в тілі й свідомості ницого росіянина, хтої вигадував проти них все нові підступи, залишалась хоч іскра життя.

Роков був мертвий, а оскільки доля Павловича була невідома, подружжя мало повне право вважати, що й помічник загинув серед жахливих джунглів. Там його бачили востаннє. Отже, Грейстоки могли сподіватись, що звільнилися від підлості цих двох людей — єдиних ворогів, яких остерігався Тарзан, бо ж ті боягузи мстили не йому самому, а завдавали підступних ударів його рідним.

* * *

Нарешті щаслива родина вся зібралася в домі Грейстоків. Це і сталося того дня, коли лорд Грейсток та його дружина зійшли з борту "Шорвотера" на землю Англії. Разом з ними були Мугамбі й жінка з племені мосула, яку вождь знайшов на дні каное того вечора на березі маленької притоки Угамбі. Негритянка побажала залишитись зі своїм

новим паном і господарем, а не повертатись до того старого, від якого тоді втекла.

Тарзан запропонував обом поселитись у його широких, володіннях в Африці, у землях Вазирі. Незабаром вони й помандрували туди.

Можливо, ми ще зустрінемось з ними серед первісної краси похмурих джунглів і широких рівнин, що їх так любить Тарзан із племені великих мавп.

Хто знає?

БЕРРОУЗ Едгар. Тарзан та його звірі. Тарзанів син: Романи. — К.: Веселка, 1997. — 376 с.

ПОКАЛЬЧУК Юрій, переклад з англійської, 1989.